

P L A N I N S K I V E S T N I K
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
 IZHAJA OD LETA 1895

Mgr. prof. Milan Krišelj	Zaraščene košenine	577
F. Gageru	Kdaj spomenik neznanemu kmetu	581
Hans Keller	Planinski stiki med Švico in Jugoslavijo	585
dr. Lev Svetek	Še o Ivanu Trinku-Zamejskem	587
Miša Felle	Korošci v Andih	590
Iztok Tomazin	Zimska potepanja	594
Zvone Korenčan	Soma Bato	600
Marijan Krišelj	Pavle Kemperle je odšel	604
Darko Butinar	Planinska pot istrskega odreda od Slavnika do Žabnika	606
Štefik	Po pomurski poti s kolesi	609
Milan Robula	Po inkovski stezi od La Cumbre (4800 m) do Coroica (1700 m)	611
Franco Hribernik	S kolesi v hribe	613
Nada Kostanjevic	Trideset let pozneje ...	617
Tomaž Kranjc	Prva zgodba iz oranžnega nahrbtnika	618
Damijan Murnik	Na Triglav	619
Aleš Pavšič	Aleš je bil na Snežniku	620
	Društvene novice	621
	Varstvo narave	629
	Iz planinske literature	631
	Alpinistične novice	633
	Razgled po svetu	636
	Na kratko ...	639

Notranja priloga:

- 1 Vogel — Foto Vlastja Simončič
- 2 Blegoš z Možica — Foto Albert Sušnik

Naslovna stran:

Zadnji koraki pod sedlom Bcll val — (Eksp. Kangbačen 1965) — Foto dr. Jože Andlovic

Poštnina plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana — Glavni in odgovorni urednik: Marijan Krišelj, naslov: 61000 Ljubljana, p. p. 44 61109 Ljubljana. Uredniški odbor: ing. Tomaž Banovec, ing. Janez Bizjak, Aleš Doberlet (fotografija), Stanko Hribar, prof. Evgen Lovšin, prof. Tine Orel (tehnični urednik), Iztok Osojnik, dr. Miha Potočnik, Nada Praprotnik (varstvo narave in okolja), Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, ing. Albert Sušnik (fotografija), Franc Vogeljik, dr. Tone Wraber — Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, telefon 312 553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 350 din, plačljiva tudi v dveh obrokih, za tujino 550 din (28 \$). Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasilca; navedite vedno tudi stari naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

Glasilo

Planinske zveze Slovenije

»Planinski Vestnik«

je bilo z ukazom

predsednika republike

Josipa Broza-Tita

ob 80-letnici izhajanja

za poseben prispevek

k razvoju planinstva

v Sloveniji

odlikovano

z redom zaslug za narod

s srebrnimi žarki

SLOVENSKE ŽELEZARNE
ŽELEZARNA RAVNE
 n. sol. o.
 RAVNE NA KOROŠKEM

IZDELUJEMO:

- LITA
- KOVANA
- VALJANA
- VLEČENA, BRUŠENA IN LUŠČENA JEKLA

S KVALITETO IN SOLIDNO
 PROIZVODNJO GARANTIRAMO
 DOBRO POSLOVNO
 SODELOVANJE IN SE
 PRIPOROČAMO.

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
LETNIK LXXX

1980 — 12

ZARAŠČENE KOŠENINE

MGR. PROF. MILAN KRIŠELJ

Že več let je kmečki turizem zelo priljubljena tema v slovenski pa tudi jugoslovanski javnosti, zato se nam zdi prav, da tudi na straneh Planinskega Vestnika o tem spregovorimo nekaj besed še posebej zato, ker tudi planinci na svojih popotovanjih po gorah često naletimo na kmetije in ljudi, ki še vztrajajo na svoji zemlji, jo obdelujejo in ohranjajo tisto, kar so njihovi predniki v stoletnem boju z naravo ustvarili. Nismo in ne moremo biti ravnodušni do procesov, ki se v tem delu, se pravi v hribovskem svetu, na meji med naseljenim in nenaseljenim območjem, odvijajo.

V zadnjih desetletjih, zlasti v povojnem obdobju smo priča hitrim spremembam, ki jih je moč zaznati prav na tem mejnem območju. Za znanost ta problematika sploh ni več nova, saj se z njo ukvarjajo geografi, agronomi, sociologi in drugi bolj ali manj intenzivno zlasti po letu 1950.

Popotnikom, izletnikom, turistom, vsem, ki se za to zanimajo, pa seveda na prvi pogled tu ni vse jasno, kaj se pravzaprav dogaja. Često moramo ugotoviti, da smo do tega sveta (ruralnega, kmečkega) vse preveč čustveno opredeljeni. Zelo pogosto lahko beremo ali slišimo npr. naslednje izlive: »Človeku je nehote hudo, ko zagleda avtomobile in traktorje, ko zagleda ceste, ki kot brazde sekajo zelenilo travnikov in gozdov. Naenkrat se ti zahoče, da bi spet slišal počasno in umirjeno brnjenje kolovrata, da bi na mizi gorela petrolejka in v hlevu zamukala živina.« Ta citat sem si izposodil iz članka Marijana Šubica »Davča je klenost in lepota« (LD 10. 9. 1980). Omenjeni avtor v nadaljevanju tudi sam ugotavlja, da kolesa, ki mu rečemo čas, ni mogoče zavrteti nazaj. Je pa takih in podobnih člankov in gledanj na hribovski svet seveda veliko in avtorji niso vsi pripravljani, da bi na koncu dodali še stavek: »Kolesa časa ni mogoče zavrteti nazaj ...«

Sprejemamo pač zunanjo podobo te pokrajine, ki je bila do nedavnega še kar negovana, se pravi, da je bilo mogoče opaziti ravnotežje med gozdovi, njivskimi in travnatimi površinami (ekološko ravnotežje), ki pa se je sprva počasi, potem pa vedno hitreje začelo rušiti.

Procesi deagrarnizacije in depopulacije so povsod v hribovskem svetu precej intenzivni, odvisni pač od različnih elementov in činiteljev, med katerimi je prav gotovo nadmorska

višina med pomembnejšimi, pa dostopnost, prisojnost, nagnjenost obdelovalnih površin, velikost posesti, kvaliteta zemlje in današnji čas, ki je zvalil nič koliko potrebnih kmečkih rok v dolino, da naštejemo le glavne.

Najprej so se torej začela prazniti tista območja, kjer so bili pogoji za kmetovanje najbolj zahtevni. Izračunali so, da so stroški za pridobivanje hrane v hribovskem svetu danes približno za tretjino višji kot na kmetijah v nižinskem svetu. Zato je tudi dohodek, ki ga prinaša kmetijska dejavnost, manjši, ker so stroški kot rečeno (pa tudi omejitve), strmina, delovna sila, za kmetijsko proizvodnjo znatno večji. Zato je jasno, da le od kmetijstva ljudje v hribovskem svetu ne bodo mogli živeti, ne da bi jim širša družbena skupnost priskočila na pomoč. Pri tem moramo imeti nenehno pred očmi dejstvo, da imamo opraviti z zelo različno posestno strukturo. Z manjšimi kmetijami-kajžami je čas že opravljen; te so propadle najprej. Deagrarizacija je na teh manjših posestvih že opravila svoje — gospodarska poslopja propadajo, živine ni več, travniki se zaraščajo itd. Tu je še problem depopulacije. Kolikor so lokacije teh območij take, da je možna zaposlitev v sekundarnem ali terciarnem sektorju in če so dani še drugi pogoji, potem ljudje še ostanejo na svojih domovih, hodijo v službo in delno še obdelujejo zemljo. To so tako imenovane »dvoživke«, ki smo ji še do nedavnega na splošno imeli za družbeno zlo, danes pa smo na srečo spoznali, da so vsaj za hribovski svet izredno koristni, saj so dobrodošli (in poceni) varuhi agrarne kulturne krajine. Še naprej pa seveda velja, da so »dvoživke« v nižinskem svetu ovira za hitrejšo modernizacijo in racionalizacijo kmetijstva. Če pa možnosti za zaposlitev ni, pa za večino takšni kmetij-kajž ni več pomoči!

Danes pa se je deagrarizacija lotila tudi najmočnejših kmetij in se z večjih nadmorskih višin spušča vedno nižje. Če bi še naprej delovali samo zakoni ekonomike, ko bi jo gledali le skozi stroške pridelave hrane, potem bi bilo gospodarno kmetovati le še v ravninskem svetu, na velikih površinah, kjer je možno uporabljati naj sodobnejše agrotehnične ukrepe. Toda življenje ni tako preprosta računica. Mi danes vemo, da potrebujemo hribovski prostor živ — poseljen, ne samo zato, da tudi tam kmetje pridelujejo hrano, pač pa predvsem zato, ker se zavedamo, da je obljudena, kultivirana krajina mnogo več vredna kot divjina, pomeni višjo kulturo in hkrati vrednost narodovega imetja, pomeni izvor zdravega rodu, poleg tega pa kmetje skrbе za ceste, pota, vodna zajetja itd. Negovana hribovska krajina pa je bolj privlačna tudi za planince, turiste, za delovne ljudi, ki iščejo in bodo vedno bolj iskali prav v tem svetu priložnosti za regeneracijo svojih psihičnih in fizičnih sposobnosti.

In če se zavedamo tega spoznanja in teh vrednot, ki smo jih omenili in če imamo v zavesti zakonitosti, naravne in družbene, potem nam mora biti jasno, da se same po sebi stvari ne bodo reševale.

Problematika hribovskega sveta ni niti malo lahka niti ni preprosta. Mnoge države po svetu si z najrazličnejšimi ukrepi prizadevajo, kako bi reševale ali rešile te probleme. Spoznanja, do katerih so se dokopali znanstveniki, so dobila svoj odmev tudi v zakonodaji. Naj navedemo le nekaj primerov ukrepov, s katerimi so skušali naši sosede zavarovati kulturno krajino v alpskem svetu.

Največji problem je prejel ali slej depopulacija in deagrarizacija. Da bi te procese zaustavili ali pa bi jih vsaj kontrolirano usmerjali, so nekatere države, katerih ozemlje sega tudi v alpski svet, sprejele različne ukrepe, ki bi jih lahko razdelili v tri kategorije:

- prostorsko načrtovanje v širšem smislu,
- zakonska določila,
- finančna pomoč in ekonomske intervencije.

V Zvezni republiki Nemčiji, na primer, so prve zakonske osnove za zavarovanje kulturne krajine v alpskem svetu sprejeli že leta 1962. V Franciji leta 1961. V tej državi štejejo med področja, za katera morajo veljati posebni ukrepi, tiste občine, katerih 80 % agrarne (kmetijske) površine leži višje od 600 m oziroma tista področja, kjer višinski limit obdelovalnih površin med najnižjo in najvišjo mejo presega 400 m.

V Italiji so prvi zakonski predlogi iz leta 1947 in 1952, v Švici iz leta 1951 in 1961. V tej deželi štejejo za hribovski svet tista območja, kjer je več kot 80 % površin na nadmorski višini večji od 600 m. Višinski limit med spodnjo in zgornjo mejo ne sme biti manjši od 600 m. Kriteriji za takšno zakonodajo v Švici so predvsem klima, relief geološke razmere, dostopnost, nadmorska višina.

V Avstriji so prve tvorstne zakonske osnove sprejeli v letih 1963 do 1965. Za osnovo so bili vzeli katastrsko vrednost posestva.

Za ilustracijo naj navedemo nekaj konkretnih ukrepov, ki so jih nekatere sosednje države sprejele, da bi hribovski svet ostal poseljen:

Zagotovili so ugodnejše kreditne pogoje;

priznali so popuste na železniškem in avtobusnem prometu in sicer za prebivalce, ki žive v hribovitih predelih;

znane so davčne olajšave in dodatki za zdravstveno zavarovanje, ki znašajo do 33% vzdrževalnih stroškov v bolnišnicah.

Učiteljem, ki poučujejo v teh območjih, so priznali beneficirano delovno dobo, uvedli so brezplačno svetovalsko službo itd.

To je le kratek pregled nekaterih pospeševalnih ukrepov, ki so svoje mesto dobili v zakonodaji. Že ta pa nam pove, kako pomembno je, če se zavedamo, da hribovski prostor sam po sebi ne bo ostal živ.

Pa poglejmo, kako je s takimi in podobnimi ukrepi pri nas. Pri tem seveda ne bo mogoče govoriti na splošno za vso državo ali vso Slovenijo, zato pač, ker so razmere zelo različne. Za ilustracijo bomo navedli nekaj pospeševalnih ukrepov v občini Škofja Loka, ki se vsak dan srečuje s kompleksno problematiko hribovskega prostora. Poglejmo, kakšen je bil osnovni koncept družbenega plana razvoja občine za obdobje 1974 do 1980. Takole so se opredelili:

»Temeljna orientacija plana je, da se kmetijska zemlja ohrani v novih ekonomskih, prostorskih in socialnih pogojih; v pogojih, ko bo obdelovalec zemlje za svoje delo imel vsestranske motive, predvsem pa ekonomski interes. Prepustiti obdelovalno zemljo toku dogodkov brez ustrezne smotrne družbene intervencije, bi bila zgodovinska napaka in trajna gospodarska škoda.«

V tem smislu je občinska skupnost v Škofji Loki delovala že prej; že leta 1965 so dobili kmetje-kooperanti dvotretjinsko večino v samoupravnih organih zadruge. To je pomenilo veliko prelomnico za kmete, ki dotlej teh možnosti niso imeli.

Leta 1976 je bila osnovana pospeševalna služba, ki je začela podrobneje raziskovati razmere na kmetijah in rezultate raziskav uporabljati pri svojem pospeševalnem delu. V letu 1968 so bili odobreni prvi srednjeročni investicijski krediti za razvoj kmetij; uvedli so tudi strokovno izobraževanje. Leta 1969 so začeli načrtno selektirati govejo živino, v istem letu pa je zaživel tudi sklad za pospeševanje kmetijstva. Že pred desetimi leti so uvedli davčne olajšave za tiste kmetije, ki so na podlagi preusmeritvenih investicijskih programov organizirale pridelovanje. Naslednje leto je bil podpisan družbeni dogovor o združevanju sredstev za pospeševanje kmetijstva in kreditiranje kmetij. Leta 1972 so sprejeli srednjeročni program razvoja kmetijstva za obdobje do leta 1975. V tem obdobju so ustanovili tudi kmetijsko zemljiško skupnost. Leta 1975 so začeli združevati sredstva za pospeševanje kmetijstva, še naprej so izpopolnjevali pospeševalno službo ter regresirali mineralna gnojila, diferencirano, glede na proizvodne razmere. Leto 1976 pomeni začetek agromelioracij v hribovitem svetu, ki naj bi olajšale uporabo sodobnih kmetijskih strojev tudi na hribovskih kmetijah. V tem letu je pospeševalna služba začela delovati tudi na področju kmečkega turizma. Pred tremi leti so začeli dajati prve stanovanjske kredite za kmete-kooperante in sicer iz hranilnih vlog pri Hranilni kreditni službi. Leta 1978 so sprejeli »Samoupravni sporazum o združevanju sredstev in uredničenju družbenega plana razvoja kmetijstva v občini Škofja Loka v letih 1979 in 1980«.

Posebno mesto med pospeševalnimi ukrepi za reševanje prostorske problematike v hribovskem svetu pa ima vsekakor kmečki turizem. To je turistična dejavnost v okviru kmetije, kjer kmetijska proizvodnja še naprej ostaja osnovna dejavnost.

Kmečki turizem smo v Sloveniji »uradno« začeli razvijati po letu 1968, ko je slovenska skupščina med drugim razpravljala tudi o tem, da niso izkoriščene vse možnosti, ki jih ima turizem pri vključevanju zasebnih kmetijskih proizvajalcev. V priporočilih za občinske skupščine pa je bilo omenjeno, da bi le-te z davčno politiko in drugimi ustreznimi ukrepi podprle vključevanje zasebnih kmetijskih gospodarstev zlasti v »gorskem« svetu v turistične tokove.

Neuradno, če temu lahko tako rečemo, pa smo se srečali s kmečkim turizmom že mnogo prej. Prave letnice pravzaprav sploh ne bi mogli zapisati. Vsekakor pa se začenja kmečki turizem že tedaj, ko so meščani iz kakršnihkoli že nagibov začeli hoditi na deželo, na kmete, kmetje pa so jim za plačilo nudili različne usluge.

Vsekakor pa ostaja dejstvo, da smo se za organiziran razvoj kmečkega turizma odločili predvsem zato, da na eni strani pomagamo ohranjati hribovske kmetije in izboljšati njihov gospodarski položaj, po drugi strani pa hočemo seveda popestriti tudi splošno turistično ponudbo.

Povpraševanje po počitnikovanju na takih kmetijah je iz leta v leto večje in stalno prekaša še zmeraj skromno ponudbo. Žal se pri nas še vedno nismo odločili, da bi razvoju turizma posvetili večjo skrb. Govora je sicer veliko, konkretnih akcij pa je premalo. Kmečki turizem sam na sebi, brez povezave z ostalimi oblikami turistične ponudbe, in če mu ne bomo zagotavljali pogojev, ki jih terja, bo slej ko prej ostal res nekakšno »tavčarjansko cvetje v jeseni«, kot je pred kratkim nekdo zapisal.

Ni namen tega razmišljanja, da bi podrobneje načenjali problematiko gorskih posestev, problematiko kmečkega turizma (čeprav bi bilo tudi to potrebno), pač pa smo želeli le opozoriti na pestrost in kompleksnost problemov, s katerimi se srečujemo v naseljenem ali pa morda nekdam naseljenem delu hribovskega sveta. Če bomo zagotovili pogoje, ki jih življenje v takem okolju terja, potem bomo še hodili po hribih, po zelenih travnikih, gozdovih, še bomo srečevali traktorje in avtomobile, po hlevih pa bo mukala živina, v kmečkih hišah bodo gorele električne svetilke in peli telefoni; tudi travniki bodo pokošeni, hudourniki ukročeni, pašnikov ne bo zaraščal gozd...

Veliko romantike je v teh besedah pa tudi veliko resnice, predvsem pa obveznosti, kajti neprestano imamo pred seboj, kadar se o teh rečeh pogovarjamo, tudi neko drugo dejstvo, ki se je še kako opredmetilo prav v zadnji vojni. In v izrednih razmerah, v katerih bi se utegnili še kdaj znati, se ne bi mogli prebiti brez vseh teh za zdaj žal še vedno preveč zaraščenih košenin...

Foto F. Modic

KDAJ SPOMENIK NEZNANEMU KMETU?

Dušanu Lasiču v opombo!

Dušan je — po svoji navadi, potihem in brez slovesa — nedavno odšel na poslednjo samotno pot. Z njim je odšel velik znanstvenik in kot profesor ljubljanske Elektrofakultete, dober vzgojitelj dolge vrste mladih elektroinženirjev. Odšel pa je tudi močan, a tih, pretih alpinist, ljubitelj slovenske dežele in njenega stvaritelja ter vzdrževalca, slovenskega kmeta-gorjanca. Le-tega sva dodobra spoznavala že ko sva se v treh letih prav samostanskega študija matematične fizike za takratni sila zahtevni doktorat iz tehniških ved praznih žepov pred težkimi samotnimi vzponi zatekala v njegove čudovite staje, rovte, senike, planine naših gorskih kmetij. In če je koristilo, sva rada prišla za kmečko delo, nosila sva seno, vlačila hlode, sekala drva, da sva si krepila sile, ne le telesne, tudi duševne.

Še globlje sva našega gorjanca spoznala med osvobodilnim bojem, koder sva sodelovala oba kot prostovoljca, menda edina od predvojnega učnega osebja tedanje slovenske univerze.

Kaj je Dušan ustvaril, pričaral iz nič samo iz svoje domiselne glave med NOB na prevahnem področju radio-zvez, nam pove knjiga »99d« njegove sodelavke in poznejše soproge Jelke, nekdanje prav tako naše študentke Vide Tom.

Že takrat nama je postalo jasno to, kar dandanes mora priznati vsak pošten Slovenec: da brez našega kmečkega gorjanca ne bi bil nikdar možen partizanski boj v tako edinstveni obliki, kot je bil slovenski sredi okupatorjev vseh barv in baž. Inteligentne glave rodoljubnih ročnih in umskih delavcev po dolinah so mu resda dale možganov, strokovnega znanja, čisti kmet, zlasti višinski, hribovski pa mu je preskrbel svoj zdravi kmečki razum in kri, poznavanje svoje zemlje v prevažne nadrobnosti, svoje močne delovne roke, svoje domače materiale, zlasti pa svojih pridelkov: preprosto, a zdravo hrano. Brez njegove pomoči bi bili mi meščani vsi skupaj po gozdovih končali drug za drugim in bi se po naši Primorski pa tudi po novi italijanski »Provincia di Lubiana« pridigalo lepo po »rimsko«, beri laško, če ne sploh po nemško. Kajti vse kaplane Martine Čedrmace bi bili — poleg narodovih izobražencev seveda — »junaki dvatisočletne kulture« podušili prve.

Tega kmeta-borca, ki je bil nosil pretežno pezo krvavega osvobodilnega boja, je Dušan še posebej spoznal na svoji nevarni samotni poti, ko se je kot strokovnjak elektronik brez oboroženega spremstva moral prebiti v Titov štab na Visu. Priti do končnega cilja mu je omogočil le kmet, čeprav lačen kot on sam. O tej svoji edinstveni poti nam je zapustil poročilo v Planinskem Vestniku, ki vsebuje njegovo poslednjo besedo današnjim presitim Slovincem (PV 1977):

»Veliko in meni dragoceno spoznanje: Kdo je pravzaprav stebler našega osvobodilnega odpora? Ta dobri kmet, to je tisti velikan, ki nosi vso težo našega boja, vse žrtve, vse dajatve, skoraj izključno vso našo kri in nam vceplja še svoj pogum.

Ali bo kdaj dala zgodovina na najvišjo stopnico slave kmeta z žuljavo, razpokano roko, a bistro glavo; s preprosto besedo, a globoko mislijo? Bo kdaj stal nekje spomenik NEZNANEMU KMETU?»

Danes ne mine teden, da ne bi postavili spomenika temu ali onemu. A kaj je dobil naš velikan z gora, ta od pamtiveka stebler slovenskega naroda, namesto najvišjega spomenika? Vsi dobro vemo in danes se nam to že pričinja bridko otepati: njegov krepki, zdravi naraščaj je moral na vrat na nos s sveže, zdrave domače zemlje naravnost in brez poprejšnje izobrazbe v nove templje civilizacije, v žrela Molohov industrializacije, med beton in železo, za steklo in plastiko, v pare in kisline, smrad in smog, hrup in strup, tam ustvarjat stvari, ki jih Narava za svoj razvoj ne pozna. Človek pa jih za svoj obstoj ne potrebuje, življenje pa mu vse bolj ogrožajo. Od nekdanjih vsaj 70 odstotkov čistega kmečkega prebivalstva, kot je poldrugo tisočletje znalo živeti na zemlji, smo v nekaj desetletjih padli pod 20 %, na najbolj kritični naši zemlji, na Tolminskem, pa pod že katastrofalnih 9 %.

Daljnovidni mokriški graščak in pisatelj, ki je slovenskega kmeta poznal in cenil nad vse druge, mu je napisal tole:

»Der Bauer ist heilig, soweit die braune Scholle reicht.«
Kmet je svet, kar daleč sega njegova rjava gruda.

Ob tem so lažni obeti po »boljšem« življenju stopili v glavo še mladim kmečkim dekle-
tom. Zahotelo se jim je postati »mestne«, pa se niso več hotele vdati domačim fan-
tom, razen če so bili ti pripravljeni odpeljati jih s seboj med »gospodo« v doline,
z gnojem da se one že ne bodo več mazale ...

Sedaj se vsi skup love — po tretjerednih službicaH z edinim ciljem — postaviti eno-
družinsko bajto z vrtno za njen zarod. Mar ne pravi škrti Švicar:

»Schaffe, raffe, Häusle baue — und verrecke!«

»Garaj in grabi; bajto gradi — in se stegni!«

Tako postaja Slovenija ena sama dolga vas (E. Kardelj) neokusnih, nedomačnih zgradb,
pred nosom urbanističnih oblasti. In temu ter takemu računarstvu pravijo — kače
golj'five — »ljubezen« ...!

K temu exodusu, romanju v goljufivo dolino se je kmalu pridružila še stara napaka —
ali res napaka? — našega kmeta, da svoje grude potomstvu ne »da čez«, vse dokler
se sam ne stegne.

Posledice so danes nam vsem na očeh. Nič ne pomaga sedanje »skesano tarnanje«
ob najnovejši iztreznitvi okrog vrednosti zemlje, hrane z nje in tistega, ki jo je vselej
znal preskrbeti, pričarati tudi ob najtežjih narodnih preskušnjah. Naše čudovite hribovske
kmetije umirajo iz dneva v dan bolj in bolj. Na njih več ne teko zibeli, ne zvene
uspavanke. Vrlič Evrope bo kmalu brez svojih najčudovitejših cvetov, svojih trdnih
hribovskih gospodarstev tam pod Grintovci, Raduho, Olševo, Pohorjem, Julijci in Javor-
niki, Snežnikom in Rogom. Viri, ki so narodu vselej dajali najbistrejše glave, klavrno
usihajo.

Preživele bodo — kako dolgo? — le tiste domačije, kjer žive svoje nepristno življenje
dvoživk pol tovarniški pol kmečki delavci pa še ti ob vse bolj prisotni nevarnosti, da
bo z usihanjem črnega zlata, s porastom cen tekočih goriv, njihova vsakodnevna
motorizirana pot v dolino kmalu predraga, moderno »hitro« kmetovanje s stroji pa prav
tako. In kaj potem, ko konja v hlevu in pluga pod kozolcem ne bo več? Konec bo tudi
sedanje samotolažbe, da 20 % kmetov pridelava danes več kot nekoč 70 %. Naj se
k temu in takemu pridružijo še vremenske ujme, ki poslednji čas vsepovsod rastejo
vzporedno s civilizacijskim osnaževanjem vsega okolja, v katerem živi vse živo, pa bomo
kmalu — stradali, ne le belega kruha, ki ga današnja »moderno« vzgojena mladina po
mestih meče v smeti na tone. Od vsega onesnaževanja našega okolja je pač najbolj
uničujoče osnaževanje lastnih duš. Oboževana človekova civilizacija boluje za rakom,
ta rak pa je — človek sam.

Še desetletje, dve, pa bodo naše še nedavno čudovite hribovske vasi, ta naravna
človekova naselja v Naravi, kjer so naši predniki znali živeti sicer skromno, a varno
pred vsem in vsakomur, dokončno izpraznjene, njih rodna gruda pa pusta in prazna.
Kajti tisti, ki so po osvoboditvi še ostali doma krepki in zdravi, danes pospešeno
umirajo stari, nemočni, ob kravici, dveh. Pa so nedavno bili hlevi še polni, polja ob-
delana, trave košene, planine žive, kjer je bilo obilo zdrave, nezastrupljene hrane, tudi
za nas partizane. Kaj vse je zmogla in dala npr. samo »pasivna Bela Krajina«! In lepe
dobre stare kmečke gradnje se podirajo druga za drugo. Nekatere resda rešijo mesta
siti »vikendarji«, vendar pa je kmetij naokrog kljub temu neusmiljeno konec, orno
zemlja zarašča plevel, travnike pa ničvredno grmovje in napadalna smreka. In maliko-
valci gozda po številkah se tega celo vesele ...

Gozd? Da, toda ne za ceno rodne zemlje, ki lahko daje hrano. Civilizacija, industrial-
izacija, urbanizacija? Da, toda ne na račun kmetijstva, ki je življenje. Dovolj je že
zagrešil človek nad človekom. In odpomoč?

Drugod po Evropi so se po večini še dodobra in za časa zavedeli, kam pelje
propadanje rodne zemlje in človeka z njo. Tako daje npr. kmetijsko prebogata EAG
(Evropska gospodarska skupnost) pretežni del svojih nemajhnih viškov razvoju kmetij-
stva, ne industriji! Le-te imajo že čez glavo dovolj! Spodbuja in podpira vračanje iz
mest k zemlji, na zemljo. Visoko industrializirana Zahodna Nemčija je eden od velikih
izvoznikov zelenega zlata — poljedelskih proizvodov. Tam ga nisem videl sežnja zemlje,
ki ne bi bil skrbno obdelan. Pametna mladina si marsikje na zahodu že ustvarja svojisko
skupno naravno življenje in (za)družno prideluje na sicer sodobne, a strupov čiste načine
nezastrupljena hraniva, ki jih prodaja tudi za trojno ceno zastrupljenim sužnjem civili-
zacije namesto hvalisane »industrijske prehrane« (npr. zadruga »Lango Mai« nad
Železno Kaplo na Koroškem in v francoski Provansi).

Mi pa — kot ponavadi — zopet filozofiramo po celem ducatu organizacij, ki se vse
ukvarjajo s kmetijstvom — na papirju; zopet po preskušanem receptu naše eksperi-
mentalne republike »bi-bi«. Najmanj, kar bi-bi morali storiti, je garaču-kmetu zagotoviti
popolno socialno varnost, tudi pred različnimi uničujočimi ujmami. Če enemu prid-
nemu toča pobije vse, kaj zato! Vserepubliška skupnost, ki v njen kmečki fond

prispeva prav vsakdo, ki uživa hrano z zemlje in ne pločevino, to in tako takoj poravna. Socialno zavarovanje čistega kmeta mora postati vsaj tolikšno, kot ga uživajo drugi ročni delavci z daleč manjšo delovno obremenitvijo. Z njim pa naj upravljajo čisti kmetje sami. Pa cesto, vodo in elektriko v sleherno vas, zadnji zaselek. In kmetovo najzanesljivejšo hranilnico, njegov gozd, bomo morali učinkovito zavarovati pred brezglavimi zahtevami, kot gobe rastočih lesnih industrij. Mnogo jih je, ki proizvajajo izgubo in povrh nepoboljšljivo uničujejo okolje.

Take tovarne pa velja preprosto — zapreti. In kam z ljudmi? »Joj, kami bi del? I, kjer si vzel!«: zemlja, s katere smo jih zvabili ali so z nje sami prišli, čaka prazna, neobdelana. Že prihaja čas, ko bodo šli sami nazaj in še radi.

Zemlji staro veljavo! Po kmetu bi se morali zgledovati. Tudi kmet je človek in povrhu prvi delavec; človek pa je deklarirano naše največje bogastvo, izobešeno na vseh zastavah. Mi mirno pozabljamo, da nam za hrbtom stoji grozljivi četrti svet: svet lačnih. Poldrugo milijardo jih je že, pa bodo nekega dne vprašali, kam smo mi zapravili vseh naših sedem talentov, kar nam jih je oberoč naklonila dobra darežljiva Narava, odkar je neznansko marljivi Sloven po preseljevanju narodov v poldrugem tisočletju preganjanja z bičem in bikovko, knuto in nagajko v potu svojega obraza ustvaril do pred kratkim tako cvetoči, zdaj pa na lepem veneči »vrtič Evrope«. Obdržali pa smo se v njem lahko samo, ker smo — pač edini — verjeli, da vsaka oblast prihaja od Boga, pa smo vsaki garali, tlačanili, sužnjevali, manibus iunctis, oculis demissis — sklenjenih rok in povešenih oči. Tako in take nas je nemško-laška gosposka pustila živeti, saj je od nas živela in to bogato življenje. Če pa nam je nekdanj le zavrela kri, so z nami brž opravili z ognjem, mečem in — križem. A Matij Gubcev štejemo le malo, šele narodno osvobodilni boj jih je dal, tujcu ne le enakih, temveč duhovno močnejših.

Nekega dne bodo prišli kot roj lačnih kobilic, se zagnali v našo propadajočo zemljo, podivjane zaraščene pašnike in pričeli zase pridobivati današnjo prvo in najvažnejšo strateško surovino, še važnejšo od nafte: HRANO. Ni kar tako, npr. mnenje mravljinčje pridnih in skromnih Japoncev, da bi z eno samo našo Vojvodino prehranili celo Japonsko pa še eno, dve Jugoslaviji povrh. Mi pa hrano še vedno uvažamo, celo iz industrijskih držav...

Če pa vprašate našega gorskega kmeta, kako mu danes zares gre, kako se počuti v naši visoko razviti družbi, boste dobili odgovor, kot sem ga prejel sam in sicer v trpkih verzih kmetice iz Posočja, pesniškega rodu kraških Kosovelov (Marija Stres, Idrsko 50):

NAŠ KMET

Naš kmet zelo priden je krajan,
od jutra do noči
dela in trpi.

Nič se ne pritožuje
zemljico svojo obdeluje,
rahlja jo in gnoji,
da dobro mu rodi.

Vesel si ogleduje
delo svojih rok,
saj ve, da v jeseni
bo težak pšenični snop.

V delu in skrbeh.
Tedaj se šele zave,
ko je že na tleh
in že se pripravlja
na to večno pot.

Nihče ga ne pogreša,
ko odide od tod,
nihče nima časa
zapeti mu v slovo,
na grob mu venec dati,
to zanj je prelepo.

Ga materi zemljici
molče izroče,
govorniki kmetu
le redko govore.

Če priden v življenju
je delal al' pa ne
zasluge v življenju
le redko udobi.
Še po smrti je drugačen
od drugih ljudi.

Ko tovarniški delavec
zapusti ta svet
mu venec v slovo
delavci prineso.
Kmetom nam pa zvon
zvoni, zvoni v slovo.

Ob vsem tem in takem pa po drugi strani, tedaj, ko govorimo o splošnem ljudskem uporu, kar radi pozabljamo čistega kmeta gorjanca. Kako je s tem, nam kar v »Borcu« pove Janez Dolenc, v pesmi in sliki o tolminskem seniku

RAZPADAJOČI SENIK

V zarasli senožeti,
več let nepokošeni,
se skriva star senik.

V njem praznina zeva,
od strehe so le rebra
in zid ni več navpik.

Nekdaj pa ves zabasan
z dišečim senom bil je
in s toplo slamo krit.

Zavetje v zimski noči
je gorko dal kurirju,
da vstal je spet spočit.

Le kaj se je zgodilo,
da senožet je mrtva
in da senik je zgnil?

Kaj bo, če kdaj kurir spet
prišel bo ves utrujen
in rad bi se spočil?

Tako kak novi Ciril Kosmač ne bo več pel o »Trobenti in oblaku«, če bodo vse Temnikarjevine nad Idrijco propadle ali jih bodo vanjo potopili za piškavih sto kilovat-ur na glavo Slovenca, 700 ljudi in 140 kmetij, mirne duše v vodo na tej najboljčutljivejši slovenski zemlji. Človek bi rjul!

Pokojni, rodoljubni Dušan je svoje poslednje opozorilo Slovincem napisal v »Planinski Vestnik«. Planinci smo tisti, ki smo se s slovenskim hribovskim kmetom srečevali največkrat in najpristneje. Tako pade naloga postaviti »Spomenik neznanemu kmetu« prav nam planincem. In hkrati še vse težja naloga: kako preprečiti, da spomenik nekdanjemu kmetu-borcu ne bo prav kmalu postal hkrati spomenik izginulemu slovenskemu kmetu-gorjancu.

France Avčín
na dan borca 22. 7. 1980

PLANINSKI STIKI MED ŠVICO IN JUGOSLAVIJO

(Povzetek iz *Neue Zürcher Zeitung*)

(Hans Keller, prevod F. L.)

Razvoj alpinizma v Jugoslaviji se je začel kasneje ali pa je njegova razvojna pot manj znana, kakor razvoj alpinizma v Švici in v sosednjih državah in njihovih visokogorskih področjih. Izjema pri tem je severna jugoslovanska republika Slovenija, ki meji na Avstrijo in Italijo, kjer so bili med I. svetovno vojno hude, dolgoletne bitke v planinah legendarne soške fronte, ki so na obeh straneh terjale velike žrtve.

Švicarski popotniki-raziskovalci

Prizadevanja švicarskih raziskovalcev in planincev, da bi raziskali, prehodili ali preplezali gore, ki so danes v jugoslovanskih mejah, segajo daleč nazaj. Toda samo del njihovih poročil se je ohranilo. V začetku 20. stoletja je objavil znani bernski raziskovalec Edmund von Fellenberg ugotovitve svoje ekspedicije pod naslovom »Archäologische Streiflichter aus Bosnien-Herzegowina«, ozemlja torej, ki je bilo tedaj v srednji in zahodni Evropi skoraj neznano. Avtor je lahko obiskal kraje, ki so bili stoletja dolgo pod turško upravo, samo zaradi posebne naklonjenosti avstroogrskih oblasti. Bil je verjetno eden prvih inozemskih raziskovalcev, ki so mu dovolili vstopiti v ta del sveta. V strokovnih krogih še danes zelo cenijo njegova dela. Delno so prevedena tudi v srbohrvaščino.

Leta 1913 je znani züriški planinec dr. C. Täuber — organiziral je več ekspedicij po Evropi in zunaj nje — objavil v letopisu Švicarskega alpskega kluba (SAC) članek: »Wanderungen im Karstgebirge von Istrien, Dalmatien, Albanien und Montenegro«. Na poti so ga spremljali trije člani SAC iz Berna. Zaradi slabega vremena in drugih težav jim ni uspelo, da bi se povzpeli na najvišjo goro v Črni gori, na 2522 m visoki Durmitor. Kljub temu pa je bila znanstvena bera tega potovanja res velika. Täuber in njegovi spremljevalci so temeljito preučili in raziskali ne le zemljepisne in geološke, temveč tudi gospodarske in sociološke vidike razvoja tedaj nerazvitih gorskih področij. Delo jim je omogočilo, da so leta 1914 organizirali novo ekspedicijo v Črno goro; rezultate je objavil v letopisu 1914 SAC pod naslovom: »Meine Durchquerung der Nordalbanischen Alpen«.

Täuber je imel srečo, da je leto poprej v Zürichu fotografiral črnogorskega kralja Nikolo, ko je bil na potovanju po Švici. Slika je vzel s seboj v Črno goro in z njo pri črnogorskih oblasteh prosil za ugodnosti. Kralj Nikola je sprejel Täuberja in njegovega spremljevalca Gloggengieserja v svoji rezidenci na Cetinju in jima zagotovil največjo podporo pri uresničevanju njunega potovalnega načrta. Na ozemlju, ki je bilo stoletja dolgo komajda dostopno tujcem in je ležalo na turški meji, je bilo mogoče samo s posebnimi priporočili prodreti v pogosto »prepovedane cone«. Menda se še danes stari Črnogorci spominjajo veselih in prijaznih Švicarjev, ki so prišli v črnogorske hribe. Albanske gore v neposredni bližini Črne gore so tudi danes komaj dostopne.

Konjeniki, lovci in planinci

Med obema vojnama so komaj kateri švicarski planinci in raziskovalci zašli v jugoslovanske gore, razen seveda lovci, ki so že tedaj vedeli za bogata lovišča v jugoslovanskih gorah. Tovorna kolona, ki jo je vodil švicarski konjeniški oficir Hans Schwarz, v njej so bili trije stražarji, štirje konji in bernski pes Chüeri, se je vračala leta 1936 iz Turčije po Albaniji, Črni gori, Dalmaciji, Hrvaški in čez slovenske prelaze domov v Švico. To pustolovsko ježo je Schwarz opisal z besedo in sliko v knjigi »Ritt nach Stambul«. II. svetovna vojna je kmalu nato prekinila vsako planinsko dejavnost, če ne upoštevamo nevarnega in naporenega dela švicarskih vojaških zdravnikov in medicinskih sester, ki so kot prostovoljci sodelovali pri partizanih v Jugoslaviji.

Leta 1962 je organiziral eden tedaj najbolj znanih raziskovalcev planin, prof. Moritz Blumenthal, štirimesečno ekspedicijo; ugotovitve s te odprave je popisal leta 1964 v časopisu SAC »Die Alpen« pod naslovom »Umschau in den dinarischen Bergketten Jugoslawiens«. V spremstvu nekega črnogorskega pastirja mu je uspelo tisto, kar pol stoletja prej ni uspelo Täuberju — povzpel se je na Durmitor. Drugi švicarjev spremljevalec Mirko Marković iz Zagreba je o tej ekspediciji objavil več člankov doma in v Švici, med drugim v »Die Alpen«, letnik 1962.

Skrlatica s poti čez Prag

Foto F. Sluga

Od tedaj se obiski švicarskih planincev in turistov kakor tudi lovcev v raznih delih jugoslovanskega pogorja, predvsem pa v Sloveniji, neprenehoma množe. Na prvenstvih v smučarskih skokih v Planici znova nastopajo tekmovalci iz Švice. SAC, sekcija Monte Rosa, organizira smučarske ture po slovenskih Alpah. Leta 1972 je objavila v »Alpen« poročilo »Skitour durch Sloweniens Alpen, eine wenig bekannte Route durch die östlichen Julier«.

Dva častna člana SAC: züriška profesorja Edouarda Imhofa in Emola Eglja je pred leti ljubljanska univerza povabila, da sta tam predavala, medtem ko je švicarska ustanova za alpske raziskave ob tej priložnosti organizirala v Ljubljani razstavo »Edouard Imhof in njegovo delo«, ki je bila posvečena predvsem profesorjevi kartografski dejavnosti. Že danes se švicarski planinci in smučarji pripravljajo na sodelovanje na zimskih olimpijskih igrah v Sarajevu!

Jugoslovanski planinci v Švici

Tudi jugoslovanski planinci, pisatelji in znanstveniki, večinoma Slovenci, so mnogokrat, še posebno pogosto pa v novejšem času, prihajali v švicarske gore, predvsem v Wallis, katere štiritisočaki so za elito slovenskih planincev izredno vabljivi. Planinski pisatelj dr. Julius Kugy je že leta 1886 prvič prišel v Wallis in mu ostal zvest vse svoje življenje. Potem ko je osvojil večino vrhov v Sloveniji, Avstriji in Italiji, je leta 1886 začel svojo dejavnost v Švici z osvojitvijo slovite vzhodne stene Monte Rose. Turo je začel pri Macugnangi, sestopati pa je začel z Dufourspitze, najvišje točke v Švici proti Zermattu, ki je kasneje postal izhodišče mnogih njegovih tur. Njegovi vodiči so bili kot po pravilu vedno najbolj znani planinci kot Lochmatten, Zurbriggen in Julen, Italijan Bonetti in drugi. Kugy je naletel tudi na ljubitelja planin, kardinala Rattija, kasnejšega papeža Pija XI., in na druge znameniteže med planinci, ki so njega kot potopisca in poznavalca mnogih jezikov prištevali med najuspešnejše planince v Evropi.

Kugyjeve sledi v Švici

Kugy je bil marljiv pisatelj, zato je zapustil številne knjige o svoji planinski poti, ki so jih delno prevedli tudi v druge jezike. Njegova glavna tema je bil Triglav, najvišja gora v Sloveniji in tudi v Jugoslaviji (2864 m). Tudi o svojih podvigih v tujini je Kugy zapustil

pisana pričevanja, ki še danes sodijo med najboljše, kar je bilo kdajkoli napisano o gorah. Eno njegovih najlepših del je bilo posvečeno švicarskim planinam — »Božanski nasmeš Monte Rose«. Tam je naštel pravo galerijo pisateljev-planincev, ki so kjerkoli v civiliziranem svetu pisali o najvišji gori v Švici. Slovenski planinci so postavili Kugyju spomenik nedaleč od Triglava. Dr. Kugy je marsikje po svetu častni član planinskih društev. V Švici, Avstriji in Italiji so ga imenovali za častnega člana že tedaj, ko je bil tak naslov izredna redkost. Če danes pridejo jugoslovanski, predvsem pa slovenski planinci v Wallis, ne pozabijo poudariti, da prihajajo po poteh Juliusa Kugyja. Leta 1978 je prišla v Zermatt skupina črnogorskih planincev, ki je imela v svojem programu ture, kot jih je bil opisal Kugy. Vedno znova objavljajo jugoslovanski gosti v svojih strokovnih časopisih poročila v besedi in sliki o svojih turah v naših gorah, še posebno pa v skrbno urejenem mesečniku Planinske zveze Slovenije — »Planinskem Vestniku«.

Slovenski planinski klub v Zürichu

Planinci obeh držav že nekaj časa organizirajo tudi ekspedicije v gore drugih delov sveta, celin. Tisto kar so švicarski planinci v povojnem času dosegli predvsem v Latinski Ameriki in v Aziji, je »Planinski Vestnik« redno objavljaj. Toda tudi ekspedicije jugoslovanskih planincev, na primer na Himalajo, so njihovi švicarski kolegi spremljali z vso naklonjenostjo. V švicarskih gorah pogosto naletimo na Jugoslovane, pretežno Slovence, planince in smučarje, ki so sicer na začasnem delu v Švici. V kantonu Zürich so ustanovili slovensko planinsko društvo »Triglav«, ki razvija zelo vneto planinsko in športno dejavnost. Kugyjevo seme je torej tudi pri mladi generaciji padlo na rodovitna tla. Želeti je, da bi to vplivalo na nadaljnjo poglobitev prijateljskih odnosov med dvema državama.

Uredništvo Planinskega Vestnika se zahvaljuje našemu generalnemu konzulu v Zürichu tov. Gustavu Kranjcu, ki nas je 16. 10. 1980 obvestil o članku dr. Hansa Kellerja.

ŠE O IVANU TRINKU-ZAMEJSKEM

Dr. LEV SVETEK

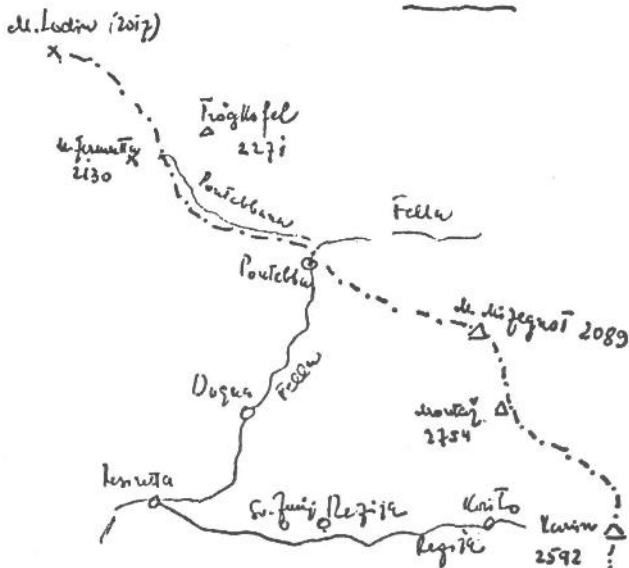
V 1. številki letošnjega »Planinskega Vestnika« je zdaj že pokojni Slavko Tuta objavil zapis o Ivanu Trinku-Zamejskem, »sinu naših gora«. Ker gre res za izredno osebnost, ki ima neprecenljive zasluge za narodnostni boj beneških Slovencev, naj dopolnim — čeprav nekoliko pozno — izvajanje Slavka Tute s svojim lastnim spominom na tega izjemnega moža, kakor sem ga bil srečal v njegovem rodnem Trčmumu sredi vojnega leta 1944. Razgovor, ki sva ga imela tedaj moj bojni tovariš Danilo Turk-Joco in jaz s takrat že osemdesetletnim monsinjorjem, naj še bolj zaokroži sliko tega velikega beneškega Slovenca, ki ga zgodovinopisci Beneške Slovenije pač ne bodo mogli nikdar prezreti.

— — —

Bilo je v visokem poletju vojnega leta 1944, ko je bil pljusnil val našega narodnoosvobodilnega gibanja že daleč preko Soče, v Rezijo in Beneško Slovenijo, tja do zadnjih meja slovenskega življa. Vojaškim pohodom naših prvih večjih vojaških enot v ti dve že toliko časa od matične domovine odtrgani slovenski pokrajini, brigadama generala Jake Avšiča ob koncu zime 1942/43 ter trideset divizij v februarju 1944 pod poveljstvom Alberta Jakopiča-Kajtimira, je sledilo požrtvovalno delo številnih aktivistov, ki so zbujali med beneškimi Slovenci in Rezijani že skoro ugaslo slovensko nacionalno zavest. Pri tem se je pokazalo, da je imelo med temi Slovenci, živečimi na robu slovenske zemlje, izreden učinek kulturno-propagandno delo, ki je nevsiljivo budilo v njih že precej otopeli občutek, da so pripadniki slovenskega naroda, ki se je prav v tej vojni ponovno boril za svoj obstanek.

Kakor sem v zadnjih letnikih »Planinskega Vestnika« ob opisovanju partizanskih vzponov na slovenskem Primorskem, Reziji in Beneški Sloveniji že nekajkrat napisal, je poslal štab IX. korpusa NOV in POJ pozno spomladi 1944 v te kraje kulturno-propagandno skupino z nalogo, da z živo besedo in zgovorno pesmijo do konca predrami nacionalni čut beneških Slovencev in Rezijanov, zbudi v njih borbeni duh ter pripravi teren za

Meja meda Italijo in Avstrijo
1866-1918

Težkava meja beneških knežev:

fužno od Štane, 9000 Suhit, do Saviže mi

Črna - vrtoliva (374) - Meata Sica (113) -

Sv. Lovren (91) - Poutelj - prok. Čarneji - raka

Karmelčji - rečica Tor - vas Podbrac - Linaž -

Mušičo scalo - Katin (1820) - Laska (1907)

- Resinča - raka Bela (Fella)

Posneto po podajanju monsignorja Trinka Julija
1944 v Trémunu v Beneški Sloveniji

jesenske volitve v narodnoosvobodilne odbore tudi na tej skrajni meji slovenstva. Tako smo se, bilo je v soboto 3. julija 1944, ustavili v beneški vasi Čepletišču v sovodenjski staro avstrijsko-italijansko mejo iz leta 1866 ter se znašli v nam večinoma še povsem neznani Beneški Sloveniji. Po mitingih v Oborčah, Peternelih, v Krasu in Topolovem smo se, bilo je v soboto, 3. julija 1944, ustavili v beneški vasi Čepletišču v sovodenjski grapi. Tam smo izvedeli, da se v svoji rojstni vasi, Trčmunu, dobro uro nad Čepletiščem, zadržuje sivolasi, takrat že osemdesetletni beneški pesnik in pisatelj, pa profesor bogoslovja v Vidmu, monsijor Ivan Trinko-Zamejski. Na Primorskem smo že marsikaj slišali o tem znamenitem možu, zavednem beneškem Slovencu, nismo pa nikdar imeli priložnosti, srečati se z njim osebno in se pogovoriti z njim o vprašanih Beneške Slovenije, Rezije, Kanalske doline in drugih krajih, kamor se je razplamtevala naša narodnoosvobodilna vojna. Zakaj ne bi izrabili te izjemne priložnosti in obiskali monsijnorja Trinka v njegovem beneškem Tusculu, ga seznanili z cilji našega osvobodilnega gibanja in zvedeli od njega po drugi strani čim več o življenjskih vprašanih najzahodnejših Slovencev?

Drugo jutro — bila je krasna zgodnjejuljska nedelja — sva se že vzpenjala s tovarišem Jocom iz Čepletišča strmo navkreber proti Trčmunu, ki leži kakor orlovo gnezdo na strmem hribu, z razgledom na eni strani v sovodenjsko, na drugi strani pa v nadiško dolino. Prav na vrhu je kraljevala bela cerkev, malo niže okrog nje pa so bile raztresene preproste beneške hišice. Malo ob strani, nekoliko odmaknjen, a v sredi zelenja, glej, mali Trinkov dvorec, ki se odraža s svojo lično zunanostjo od drugih revnih beneških domov!

Nameriva korake proti dvorcu in pozvoniva. »Bog daj, česa želita,« vpraša mlada, čedna Benečanka, ki je prišla odpret in je s precejšnjim nezaupanjem motrila najini brzostrelki, brez katerih tiste čase seveda ni bilo varno hoditi po vročih beneških tleh. »Rada bi govorila z monsijnorjem Trinkom,« odgovoriva in se trudiva, da bi s čim večjo uglajenostjo napravila nanjo dober vtis. »Rada bi ga povprašala marsikaj o zgodovini rezijanskih in beneških Slovencev,« pristaviva, ker sva vedela za monsijnorjevo slabo stran in za njegovo zagnanost za osveščanje njegovih še v temi tipajočih sorjakov. Res sva uspeła nekoliko pomiriti preplašeno beneško »čečo« (dekle), da naju je pričela gledati nekoliko prijazneje.

»Malo počakajta, gospod so ravno pri molitvi!« Pospremila naju je v čedno opravljeno sprejemno sobo in izginila.

Ogledala sva se po sobi. Oprema je izdajala okus človeka — svetovljana. Polne knjižne omare z obilico zemljevidov so pričevale, da se naš verjetno najstarejši pesnik, pisatelj, slikar in zgodovinar kljub visokim letom še vedno živo zanima za vsa vprašanja sodobnosti, zlasti še za tista, ki so kakor koli povezana z njegovim slovenskim narodom, še posebej z ožjo domovino — Beneško Slovenijo. Stopil sem k prvi knjižni omari. Knjige so bile večidel italijanske, vendar sem opazil tudi več slovenskih knjig, večinoma starih izdaj Goriške Maticе, starejših slovenskih pesniških zbirk, med njimi je bila seveda tudi neizogibna pesniška zbirka goriškega slavčka Simona Gregorčiča, najljubšega spremljevalca Slovencev ob Soči in onstran nje. Pesmi Simona Gregorčiča smo odkrili pozneje celo na skrajnem zahodnem robu slovenske zemlje, v daljnji Viskorši blizu Taljamenta: tudi do tja je privrela živa, tekoča beseda tega slovenskega pesnika. Pohlepno sva s tovarišem ogledovala razne zemljevide Beneške Slovenije, ob tem pa sva z žalostjo mislila na najin edini, skoraj že nečitljivi zemljevid teh krajev, ki nama ga je poklonil prijazen župnik iz Soče pri Bovcu, Herman Srebrnič.

Kar se odpro vrata in v sobo stopi sam Trinko. Visok, še vedno zravnčan, snežnobelih las, v talarju z rdečim ovratnikom, znakom kanoniškega dostojanstva. Na obrazu strog izraz, pomešan z rahlim nezaupanjem in napetim pričakovanjem. Vsa njegova pojava je dihala nekakšno asketsko resnobo in na prvi pogled si mogel spoznati, da imaš opravka z nevsakdanjim, visoko inteligentnim človekom.

»Pozdravljeni, gospod profesor« (beseda »tovariš« se nama ta hip ni zdela niti umestna niti primerna)! Predstavila sva se s svojim partizanskim imenom in dodala še svoja civilna poklica: Joco, član Narodnega gledališča iz Maribora, in Zorin, odvetniški kandidat iz Ljubljane. Stroge črte Trinkovega obraza so se nekoliko ublažile in nekoliko dobrohotnejši je postal njegov pogled.

»Prihajava od daleč, z one strani reke Soče, z nalogo, spoznati pobliže to ljudstvo in pomagati k dvigu njegove nacionalne zavesti. Veva prav dobro, koliko ste vi, monsijnor Trinko, vložili truda in dragocenega znanja za ohranitev narodne samobitnosti te daljne veje slovenskega naroda, koliko ste se trudili z besedo in pesmijo, z zgodovinskimi deli in pedagoškimi prijemi ohraniti to zemljo slovenstvu. Prav zato sva prišlo do vas, da bi nam pomagali pri našem delu s svojimi bogatimi izkustvi in praktičnimi nasveti, saj nikdo ne pozna tako dobro duše in srca teh ljudi. Približuje se namreč ura, ko se bo dokončno odločila tudi usoda te tako dolgo tlačene deželice in ta ura mora najti pripravljene tako nas, ki smo zato šli v boj, kakor tudi ljudstvo samo, ki ima sedaj usodno, zgodovinsko priložnost, doseči svojo nacionalno in socialno osvoboditev.«

Takoj smo se zblížali. Pokazalo se je v nadaljnjem razgovoru, da monsijor Trinko ni bil docela pravilno poučen o našem gibanju, da ga je nekoliko motila strupena fašistična propaganda iz Vidma, nekoliko pa tudi nekaj napak, ki so jih zagrešili nekateri preveč vneti aktivisti na tem območju. Vendar je z vidnim zanimanjem in tudi olajšanjem sprejemal najina pojasnila in s na koncu tudi sprijaznil z nujnostjo oborožene borbe, ki lahko edina prinese tudi beneškim Slovincem toliko zaželeno svobodo. Še posebej pa je oživel, ko smo načeli vprašanje tolikanj mu ljube Beneške Slovenije, njenega političnega in gospodarskega položaja in ne nazadnje tudi njenih meja. Na zemljevidu nama je tolmačil svoja romanja po tej odmaknjeni deželici, na katerih je nadrobno spoznal in dognal jezikovno in etnično mejo beneških Slovincov. Iz zemljevida sem si najprej izrisal staro avstrijsko-italijansko mejo, ki je veljala od leta 1866 do 1918, poleg pa sem po izvajanjih monsijnorja Trinka obeležil tudi jezikovno mejo beneških Slovincov, natančno tako, kakor mi jo je narekoval monsijor Trinko tistega vročega julijskega dne leta 1944 v svoji poletni rezidenci v odmaknjenem Trčmunu. Tudi ta zaris sem uspel rešiti iz vojne vihrine in ga prilagam svojemu sedanjemu zapisu kot zgovoren dokaz, koliko je bilo monsijnorju Trinku od tega, da bi se njegova rodna deželica spet združila s svojo matico Slovenijo v nekdanjih meja, ki jih še obeležuje živi slovenski jezik naših Benečanov.

V neprisiljenem pogovoru o tem in onem, največ seveda o Beneški Sloveniji, je hitro tekel čas in potrebno je bilo se posloviti. Skoraj z žalostjo v srcu sva segla v roko temu kremenitemu možu, zavednemu Slovincu, ki smo se mu še premalo oddolžili za vse, kar je storil za svojo rodno Beneško Slovenijo. Tudi on je na pragu svoje hiše še dolgo gledal za nama in zaklical, še preden sva izginila v vijugastih klancih: »Dobro se držite, fantje, in ne pozabite na mojo Benečijo!«

To je bilo moje prvo, hkrati pa tudi zadnje srečanje z monsijnorjem Trinkom. Sodim, da je prišel čas, ko je potrebno objaviti tudi tale zapis in s tem zapolniti vrzel, ki jo je sedaj predstavljal v Trinkovem življenjepisu obdobje naše narodnoosvobodilne vojne v Beneški Sloveniji.

KOROŠCI V ANDIH

MIŠA FELLE

Pilot boeinga 707 je po osemnajstih urah vožnje iz Basla, nad Limo začel zavirati. Bilo je sredi maja, v letalu pa je premlevalo svoje misli enajst članov koroške alpinistične odprave Andi 80.

Njihove dolgoletne sanje so se uresničile. Saj ne, da bi bili doslej brez odprav in alpinističnih uspehov, mnogi izmed njih bodo za vselej zapisani v analih jugoslovanskega alpinizma, toda doslej se še niso imeli priložnost potrditi na višini šesttisoč metrov. Zato so že dalj časa imeli v mislih Ande, pa si dolgo niso upali misliti na glas. Končno so ugotovili, da so jim Dolomiti premalo, da so doma preplezali že vse, kar je za alpinistične sladokusce, tudi Walliške Alpe so jim postajale preskromne, da bi lahko potrošili vse moči in tehniko, ki jo premorejo. Preostalo jim ni ničesar drugega, kot da so spregovorili na glas: ANDI, Cordillera Vilcanota. Ta je še veliko manj raziskana kot njena sosedica Cordillera Blanca, ki je gostila že precej jugoslovanskih alpinistov. Stekle so priprave, delovne akcije, ki so prinašale sredstva, prošnje po delovnih organizacijah, pa značke in razglednice. Po drugi strani pa izbira kandidatov, ki jih je bilo veliko, in pripravljalni odbor pri komisiji za alpinizem pri ravenski telesnokulturni skupnosti ni imel lahkega dela. Nazadnje so jih izbrali enajst. Zbrali so šestdeset starih milijonov, kar za koroško regijo niso mačje solze, priprave so se prevesile že v drugo polovico, ko je vmes udarila še stabilizacija.

»Fantje, če vam to uspe, ste geniji!« je bilo slišati. Pa je vendarle šlo...

Vodja odprave, Marjan Lačen, in njegov pomočnik, Jože Havle, sta izkušena alpinista; z »odpravarstvom« sta pričela že pred desetimi leti, ko so Korošci šli na Ararat. Ob škripanju zavor v letalu sta se pravzaprav zavedela, kolikšna je njuna odgovornost »Korošci nam ne bi nikdar odpustili, če bi jih razočarali. Sploh pa moramo dokazati, kaj zmoremo, tudi tistim redkim, ki so imeli ves čas priprav pomisleke o naši odpravi.«

»Po pravici povedano,« pravi Marjan Lačen, »si nismo upali izbrati velikih ciljev. Glavni cilj je bilo prečenje Nevado Pico Tresa, za kar smo bili obveščeni, da bi bila to prva

Na fotografiji so člani odprave ANDI 80 v baznem taboru, v ozadju Pico Tres (6093 m) od leve proti desni: Igor Radovič, Rok Kolar, Stanko Mihev, Jože Havle, Milan Savelli, Marjan Lačen, Silvester Lupša, Zdenko Žagar, Janez Gorjanc, Franc Pušnik in Janez Žalig

ponovitev za Francozi, ki jim je podvig uspel pred štirimi leti. Dodatni cilj je bil prvenstveni vzpod po vzhodni steni Pico Tresa, pa seveda še nekaj aklimatizacijskih vzponov nad pettisoč.«

V Limi je koroške alpiniste pričakal Salvetti, Italijan, ki vodi v tem mestu CAI (Club Alpino Italiano), obenem pa še potovalno agencijo, ki se v glavnem ukvarja z alpinističnimi odpravami. V Limi je bilo potrebno ostati tri dni za urejanje formalnosti. Potem jih je čakal še prevoz z letalom do Cuzca, ki še danes velja za prestolnico Inkov. Tu so jih čakale glavne tegobe v zvezi s pripravami na pristopni marš. Nakupiti je bilo treba hrano, ker so izračunali, da bi jih letalski prevoz hrane iz domovine stal precej več, kot pa če jo kupijo kar na kraju samem. Poiskati so morali tovornjak, ki jih bo prepeljal v sto trideset kilometrov oddaljeno Ocongate in urediti vse potrebno, da bodo od tam lahko takoj pričeli z vzponom v bazni tabor. Večjih tvežav niso imeli in v treh dneh so se že pomikali s tovornjakom po cesti, ki se dvigne na višino štiri tisoč metrov, šestdeset kilometrov pa je taka, da po njej vozijo vozila en dan v eno, drug dan pa v drugo smer. Fantom je nehote ušlo: »Da ob povratku le to cesto preživimo, pa bo...« Vse je šlo po načrtu in po dveh dneh odhoda iz Ocongate se je karavana šestintridesetih konj s tisoč dvesto kilogrami tovora in z enajstimi alpinisti ustavila v osrčju Cordillere Vilcanote, pri jezeru Tlacococha, na višini 4800 metrov. Bazni tabor.

Po ureditvi tabora je bila na vrsti aklimatizacija. Izbrali so Nevado Yanajaja (5592 m) in Nevado Ninaparaco (5830 m). Na ta vrhova so se povzpeli vsi člani odprave in srečni ugotovili, da jim višina ne dela preglavic. Bližal se je torej trenutek, ko se bo treba lotiti velikega cilja...

Rok, Miha, Cigi in Zdenč so se namenili na vrh Pico Tresa (Jatunhuma, 6093 m) in to kar po vzhodni steni; če jim bo uspelo, bo to prvenstvena smer.

Čeprav so tabor zapustili v zgodnjih jutranjih urah, se čez nekaj ur niso mogli ubraniti pripekajočega peruanskega sonca. Da bi se ohladili, so si tlačili sneg za srajco, hlače, pod čelado, a vse zaman. Kot v posmeh pa jih je ponoči, ko so bivakirali, zeblo, da niso vedeli, kaj vse bi nataknili nase. Vrag pa te temperaturne spremembe v teh krajih; ponoči zmrzuješ, podnevi omaguješ od vročine, v senci je mraz, na soncu se spat potiš! V naših hribih vsaj težav te vrste ne poznamo.

Do vstopa v steno so fantje potrebovali skoro poldrug dan zato, ker so se izogibali nevarnim serakom, ki so nesramno prežali nanje. Pa tudi, ko so že bili v steni, jih je

čakalo vse mogoče. Od kopne skale do ledu, serakov, razpok. Na najbolj izpostavljenih mestih pa ledena stena z naklonom 55 do 65 stopinj. Kljub vsem nevšečnostim in tridesetkilogramskim nahrbtnikom so fantje iz raztežaja v raztežaj ugotavljali, da so odlično pripravljeni in da je bila aklimatizacija uspešna. Ob 16. uri so stali na najvišjem vrhu Pico Tresa, nato so naskočili še srednjega. V tem času se je druga skupina, Silvi, Fižola in Žaži pod steno že pripravljala na pričetek prečenja Pico Tresa. Fantje, ki so se pravkar pripravljali na sestop, pa so jim po radijski zvezi sporočili, da je teren izredno težak in da jih čaka težko delo.

Zmagovalce prvenstvene smeri v vzhodni steni Pico Tresa je čakal težak sestop, ki je zahteval še en bivak in jih spravil ob dve vrvi. Pa je bilo vse pozabljeno, ko sta jim prišla nasproti na ledenik Milan in Marjan in jih pogostila s pomarančami in pijačo. Tako je bila rojena jugoslovanska smer, prva zmaga koroških alpinistov v Peruanskih Andih. Ocenjena je s IV. stopnjo, 60 do 65 stopinjami naklona, visoka sedemsto metrov. Preplezali so jo: Rok Kolar, Stanko Mihev, Igor Radovič in Zdenko Žagar. Ko smo Roka vprašali, na kaj ga smer spominja, je dejal, da na Hiebelerjevo v Lyskammu, medtem ko je Zdenč mnenja, da so ga že tudi »Vetrne« v Raduhi bolj zdelale . . .

Ob uspehu prve skupine je vodja odprave po zvezi sporočil drugi skupini, ki je že bila pod steno pripravljena na naskok štiri in pol kilometre dolgega prečenja: »Fantje, jutri ste pa vi na vrsti!«

Titova smer

Prečenje N Pico Tres

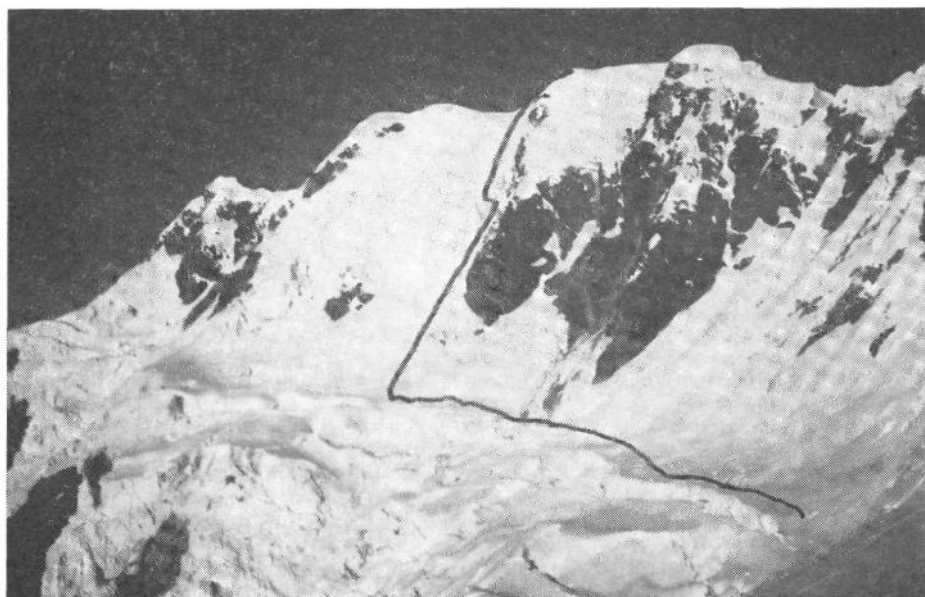
Ko se Žaži danes spominja prečenja, pravi, da tako izmučen še ni bil nikdar v življenju. Poleg težkih nahrbtnikov in zahtevne plezarije jih je mučila še strašanska žeja, vse okoli pa toliko snega... Med bivakiranjem so jemali tablete, da bi zaspali vsaj za uro, ponoči jim je vse zmrznilo in bil je mraz, da so nekaj časa plezali v vestonih. Premagovali so sneg, serake, razpoke, led. Nekajkrat so bili v dvomih kod naprej, a so vedno našli prehod, če ne drugače pa po strmem žlebu z naklonom 70 stopinj. O kakšni varnosti ni bilo mogoče govoriti, ko so nekaj pod vrhom zabili v sneg cepin, je le-ta na drugi strani pogledal ven. Oster greben med drugim in tretjim vrhom so kar prejahali...

»Ves čas smo bili napeti, saj nisi vedel, kdaj se bo kaj sesulo pod tabo!« Za nameček so bili priča ogromnemu plazu izpod bližnjega vrha Cayangate. Pa spet bivak, nemogoče spanje, pomirili so jih zvoki Dolanes melodie iz baznega tabora...

Zjutraj so po uri plezanja dosegli najvišji vrh Pico Tresa, pofotografirali okolico, si odpočili, potem pa: »Te vse mine, ko vidiš sestop.« Mimogrede jim je uspelo pobrati vrvi, ki jih je prejšnji dan tu pustila prva skupina. »Ko smo prispeli v bazo, sem se usedel in bil najbolj srečen, ker mi ni bilo treba nikamor več,« se spominja Janez Žalig, verjetno pa je bilo podobno s Silvom Lupšo in Francem Pušnikom. Po treh dneh

Vzhodna stena Pico Tres (6093 m), vrisana je jugoslovanska smer

Foto I. Radović

zahtevnega in izpostavljenega plezanja so uspeli prečiti Nevado Pico Tres — trije vrhovi nad 6000 metrov, dolžina več kot štiri kilometre. Po informacijah prva ponovitev za Francozi.

Čeprav so fantje že krepko presegle načrtovane cilje, jim je ostalo še precej časa in imeli so izredno srečo z vremenom. Tako Rok in Miha nista zamujala in sta šla svojemu največjemu uspehu nasproti.

Že prve dni jima je iz tabora kar naprej uhajal pogled proti južni steni Pachante. Niti pomisliti si nista upala, da bi se njune skrivne želje uresničile. 6. junija sta stala pod steno. Že kar za začetek ju je čakala poslastica — štiristo metrov ledu. Da sta premagala štiristopetdeset metrov, sta potrebovala ves dan. V razpoki sta si uredila bivak in vso noč poskušala zatisniti oči. V težkih nahrbtnikih sta imela v glavnem železje, poleg tega pa vso hrano — pet pomaranč, štiri čokolade in dva kompota. Ob odhodu iz tabora sta namreč računala le na en bivak...

Ves naslednji dan sta plezala v snegu in ledu, po žlebovih, ki so značilni prav za Ande, (kjer sonce greje, je površina mehka, v senci pa led). Potem ko sta stala na vrhu, sta se pričela spuščati po razbitem, tipičnem andskem grebenu. Na sedlu med Caracolom in Pachanto sta se odločila še za en bivak in ugotovila, da nimata več hrane. Vsa utrujena sta se naslednje jutro povzpela še na Caracol (5700 m), kjer ju je po dveh dneh pozdravilo sonce. Sestopala sta po mehkem snegu po strmem (60—50°) ozebniku. V taboru so jima pripravili pojedino in še danes se je spominjata: čeber mleka, ovčji zrezki, krompirjev pire, korenček, omaka. Na Pachanti pa sta ob toploti lastnega telesa eno uro tajala konzervo kompota... Vsak od njiju je shujšal za deset kilogramov. Na prstih na nogah sta staknila tudi zmrzline, a so jih toplotni vrelci, ki so jih obiskali ob povratku iz baze, pozdravili.

Rok Kolar in Stanko Mihev sta v treh dneh premagala prvenstveno Titovo smer, kot so jo kasneje poimenovali, ocenjena je s VI. stopnjo in ima od 60 do 80 stopinj naklona. Je kombinirana, izjemno zahtevna in v vsej dolžini ekstremno izpostavljena. Vsekakor eden največjih uspehov jugoslovskega alpinizma.

Dva dni, preden so se Korošci pričeli odpravljati domov, sta Rok in Žaži opravila še vzpon po južni steni Caracola, nista pa prepričana, če je res prvenstvena. Tem podvigoem pa velja dodati še ponovitve smeri, ki so jih koroški alpinisti opravili v vzhodni steni Pachante in se povzpeli na vrhove: Comercocha (5560 m), Huayruro Punco (5500 m), Cerro Campana (5400 m), Nevado Condor Tuco (5550 m) in Cerro Oje Punta (5360 m).

Premalo je strani Planinskega Vestnika, da bi lahko opisali vsa doživetja koroških alpinistov v Andih. Tako smo izpustili, kako so izgubili ves dan, ko so v Limi iskali razglednice ter ves popoldan, ko je vsakdo moral napisati kar čez tisoč avtogramov nanje. Nismo omenili njihovih stikov z domačini niti ne operacije, ko je Janez operiral gnojni tvor domačinu — Indijancu, Žaži pa je bil prvič in verjetno zadnjič v življenju medicinska sestra. Domačin je v zahvalo za uspešen kirurški poseg prinesel v pončo zavit krompir, pravo zlato na tem koncu sveta; in še bi lahko naštevali.

Po petindvajsetih dneh življenja v osrčju Cordillere Vilcanote in po garanju v njenih vršacih jih je že načenjalo domotožje. Pri vračanju so si ogledali še nekatere kulturne zanimivosti in bili priča, kako Inki v Cuzcu praznujejo Intyraymi — praznik boga Sonca. Vhod v mesto je bil okrašen z napisom: Cuzco (popok sveta) mi te pozdravljamo!

Koroške alpinistične odprave ANDI 80 so se udeležili: Stanko Mihev, Franc Pušnik, Janez Žalig (AO Ravne), Rok Kolar (AS Prevalje), Silvester Lupša, Igor Radovič, Zdenko Žagar (AO Črna), Milan Savelli — snemalec, dr. Janez Gorjanc — zdravnik, Jože Havle — pomočnik vodje, Marjan Lačen — vodja.

ZIMSKA POTEPANJA

IZTOK TOMAZIN

Mesečina obliva najino goro in zasnežene doline se srebrnato lesketajo vse do zabrisanih meja obzorja. Spokojnost noči moti le hladen veter. Gorenjska leži pod nama kot na dlani. Neštete svetle pike vzbujajo slutnjo, da utrip življenja z nočjo ni zamrl. Le bežno se še zavedam podobe bivanja v dolinah. Tukaj sva v drugem svetu in morda je veselje, ker nisva spodaj edino, kar naju še spominja na vsakdan.

Nenadoma ravnine pod nama oživijo. Živobarvni trakovi svetlobe zaplavajo v temo, bliski neštetih malih detonacij ustvarjajo čaroben mozaik. Dolgo časa strmniva navzdol in vse-

naokoli, kjer se ponujajo podobni prizori. Nato si seževa v roke. Vse drobne in velike želje se v trenutku strnejo v eno samo, želim si, da bi se jih čim več uresničilo. Oba si želiva še mnogo takih noči.

Minevajo prve minute novega leta in spet se potopiva v zasnežene strmine severne stene Storžiča. Po strmih žlebovih in vesinah lahko drsiva navzdol. Sredi stene naju čaka prijetno toplo zavetje.

PAKLENICA

Dolgi tedni napornega študija so le še grenak spomin. Pozabljen je kmalu. Nakopičene želje in volja drhtijo od pričakovanja. Toda gore se skrivajo v megli, težki zimski oblaki debelijo snežno odejo. Nestrpnost raste, novi cilji se pojavljajo in izginjajo. Slednjič se odločim za Paklenico.

Burja mi je hrupen in hladen, toda dobro znani prvi pozdrav, ko sredi noči izstopim iz avtobusa. Redke kaplje dežja plešejo v temi, a ko se približujem kanjonu, se oblaki začnejo trgati in kmalu jih nadomestijo zvezde. Bučanje vetra in naraslega potoka pogloblja dolgo zeleni občutek samote. V samem kanjonu se mogočni zvoki še stopnjujejo. Iz teme strmijo ostri, dobro znani obrisi in se prevešajo nad pritlikavcem, ki je pravkar vstopil v kraljestvo teme, skale in vetra. Ležim na tleh in gledam v črno nebo, kjer se stapljata obok sten in množica zvezd. Znova podoživljam vseh sto in več vzponov, ob katerih sem spoznaval Paklenico in se navezal nanjo.

Noro veselje nad naslednjimi dnevi si daje duška skupaj z divjanjem viharne noči. Prebresti moram še močno narasli potok. Ledenomrzla deroča voda mi na najbolj plitvem mestu sega krepko čez kolena in prav malo manjka, da me ne spodnese. Kljub odličnemu razpoloženju se ne bi veselil plavanja v podivjanem potoku s štiridesetimi kilogrami na hrbtu.

Drugo polovico noči prespim v varnem zavetju votline pod velikim balvanom. Šele prvi žarki dopoldanskega sonca me izvabijo iz puhastih oblakov. Oddirjam pod steno in plezam gor in dol. Ko se nekoliko utrudim, vedno pogosteje posegam po policah in na grebenih. Precej vzponov je že za menoj, ko se odločim za vrnitev v votlino, na kosilo. Tu me drobna kosmata požeruha plašno opazujeta izpod skale. Poznamo se že od lanskega leta, ko sva ju z Matjažem krstila za Janka in Slavka. Posvetil sem jim pravkar preplezano prvenstveno smer Miško, vendar ju to prav malo zanima. Čakata, da spet odidem iz votline, potem požrešno planeta iz zavetja in v miru pospravita vse drobtinice.

Ko sonce že zahaja, se spet poženem iz votline, tečem po livadah in čez vodo, v polmraku se podim gor in dol po steni Anič Kuka. Na vrhu zadnje smeri ujameм rdečo kroglo, ki počasi tone za obzorjem. Počakam, da se povsem stemni, nato v temi iščem pot domov, v votlino. Okrog polnoči premagam lenobo in si skuham večerjo. Toda, ko požrešno zajamem prvo žlico, vse skupaj polijem in zato tako grozno preklinjam, da se miški ne prikažeta več, čeprav jima vsepovsod po votlini nastavljam slastne skorjice kruha. Morda sta se ustrašili grdih, glasnih besed in čakata, da zaspim. Vendar mi je spanec zdaj čisto odveč. Preveč lepo je brati zanimivo knjigo ob medli svetlobi sveč, ki plapolajo v vetru. Preveč lepo je ležati na tleh votline, gledati v črno skalo nad seboj in poslušati tišino, ki jo izpolnjuje le divji preplet misli...

Sonce naslednjega jutra pričakam visoko nad kanjonom, pod steno Visoke Glavice. Toplota in svetloba mi vlijeta moči in zaženem se v previs zraven Kamniške smeri. Visoko nad tlemi mi zmanjka oprimkov, zato prečim v pravo smer. Komaj jo dosežem, me nenadni sunki burje prikujejo na mesto. Čakam v širokem razkoraku, z nogami v mehkih gumijastih galošah, ki se prisesajo na gladke ploskve navpične zajede. Roke tiščim v ostro poč, gledam v dolino in si želim, da burja čimprej poneha. Počasi se začenjajm tresti od mraza in napora, veter pa je vse močnejši. Vem, da ne bo kmalu ponehal. Zato čakam le še na preblisk poguma in popolno obvladanje mišic za tistih nekaj trenutkov, ki so potrebni, da se rešim iz težkega položaja. Ko mislim, da sem dočakal, se poženem v gladko ploščo; konice prstov se zažrejo v drobno razpoko. V nekaj gibih surova moč nadomesti sproščenost, potem pa se olajšam najdem na polici, v soncu, ki ožarja poč in zajede po katerih lahko hitim proti vrhu. Hitrost in lahkotnost pa je v čudovitem apnencu Paklenice tako lahko in lepo doseči. Poln novih načrtov se zavihtim čez rob stene in v mislih že hitim pod drugo smer. Toda pozabil sem na kristalno čist zimski dan, na modrino neba in morja, na zasnežena bela pobočja Velebita. Kot da sem pozabil, kako lepo je po končanem vzponu poležavati po gladkih ploščah na vrhu stene, gledati na morje in sanjati o gorah.

Spet je že skoraj večer, ko me premami lepa smer in spet me mrzla burja prikuje na mesto, tokrat le raztežaj pod robom stene. A ko ji za trenutek zmanjka sape, jo ukanim; hitro splezam navpično poč, enega najlepših raztežajev v Paklenici in ko ponovno završim, že mirno občudujem sončni zahod z vrha Visoke Glavice.

Želim si ostati še dolgo časa v kanjonu, vendar slutim, da je nocojšnja noč zadnja to zimo v Paklenici, zato jo skušam kar najgloblje doživeti. V mesečini se sprehajam po

livadah pod Anič Kukom. Strmin v temno in znova doživljam nekatere najlepših trenutkov zadnjih let. Čudovite prehode v Albatrosu, težak bivač v previsih smeri El Condor pasa... V nekaj urah se zagrnejo spomini od prvih nerodnih začetniških korakov pred petimi leti v Mosoraški smeri, od zahtevnih prvenstvenih smeri in prostih ponovitev, kjer volja in želja zmagojujejo nad slabostmi. Počasi spoznavam, da je preveč lepega za eno samo noč in zaspij z mislijo, da je za eno sam tak dan bilo vredno živeti. Naslednje jutro odidem. Odhajam domov, v zasnežene gore preživljam dragocene, toda skopo odmerjene dneve ostanka zimskih počitnic.

BEGUNJŠČICA

Do kolen se udiram v nesprijeti sneg, kopljem in čistim beli poprh z oprimkov. Kot krt počasi rijem po steni navzgor proti ožarjenemu grebenu. Ustavim se pod gladkim kaminom, ki ga z Matjažem minulo zimo nisva mogla preplezati. Tokrat sem odločen, da dam vse od sebe; časa je dovolj in megla zakriva steno pred zoprnimi pogledi iz doline. Kamin se poleti pleza samo s trenjem, sedaj pa zaradi snega, požleda in derez na nogah na tak način plezanja ne morem upati. Poskušam na vse načine, nič mi ni nerodno uporabljati komolcev in kolen, z oklo cepina gvozdim v krušljivi razpoki, dereze zdravajo na gladkih ploščah, da se usipajo šopi isker, primrznjene blazinice mahu in trave mi rabijo namesto oprimkov. Vem, da ne smem pasti, zato napredujem zelo počasi. Žal mi je, da nisem še ostal v Paklenici, toda navsezadnje so le še obupne razmere, kar me spravlja v slabo voljo. Megla se je že razkadila in jasen dan je tako lep, kot je lahko samo pozimi; v sneg in led okovana gora je taka kot zmerom; stara znanka, ki pa z vsakim dnem odkriva nove skrivnosti. Danes sem se moral v svežem snegu za spremembo precej bolj potruditi, da sem priplezal na vrh. Med sestopom se kot kepa valim po strmeh žlebu. Snega je tu do pasu, včasih celo do vratu in imenitno je plavati navzdol, skakati po manjših skalnatih stopnjah in pozabljati, kako težko je bilo plezati navzgor.

ČRNI GRABEN

Drobni plaziči drsijo čez pobeljeno steno, ko se pod previsom navezujeva. Odkrijeva, da je Dušan pozabil čelado in kladivo, jaz pa kline, vendar se vseeno odločiva za vzpon. Bolj za šalo kot zares obljubim, da bom tistih nekaj klinov, ki jih imava, tako slabo zabijal, da jih bo lahko izbijal kar s cepinom. Ne slutim še, da bo obljuba izpolnjena, čeprav proti moji volji. Počasi se oddaljujem od varujočega soplezalca, med nama so le še dolgi metri vrvi in zrak, skozi katerega še vedno plapolajo majhni plaziči. Stalni samogovori so mi v utehu, da se ne jezim preveč nad slabimi razmerami in snegom, ki me neprestano zasipa.

Skoraj vsak raztežaj nama postreže s težavami, ki daleč presegajo tisto, kar sva pričakovala in nekajkrat se približajo mejam trenutnih sposobnosti. Kljub precejšnjim zimskim izkušnjam znova spoznavam, kaj lahko sneg, led in mraz naredijo iz četrte stopnje. Najtežje pa naju čaka na koncu v izstopnem raztežaju, kjer se gladke plošče sivo modro bleščijo v ledu in podžledu. Sredi raztežaja, ko je edini varovalni klin daleč pod mano, se pridušam, da rajši plezam poleti najtežje proste ponovitve kot pozimi četrto stopnjo v tako slabih razmerah in varovanju. Vedno večje težave in strah pa mi kmalu zaprejo usta. Na najtežjem mestu se mi izpulji primrznjen oprimek, zaradi sunka zdrsne še noga in komaj utegnem zavpiti nekaj nerazločnega kot izraz presenečenja in napoved padca. Toda nekaj sekund pozneje visim na eni roki na istem mestu, tresem se in čudim, da nisem padel. Desna roka še vedno kot klešče stiska rešilno bilko, droben rogljič, ki sem ga po naključju otipal, ko sem že omahnil. Ko se spet zberem, se lotim zadnjih metrov raztežaja. Tu plezanje postane igra sreče, živcev in znanja. Prednji zobje derez škrtajo po požledu, tanke ledene krpe na gladki skali se drobijo in pokajo pod mojo težo in drobni oprimki sproti ledenijo pod premrlimi prsti.

Pozno popoldne priplezava na rob stene. Prestani strah in napor izpuhtijo, kot da jih nikoli ni bilo.

PROST DAN

Prost dan se kot srečno naključje nasmehne v sivo ljubljansko enoličnost. Pohitim domov po opremo in nato naprej v gore. Kaj zato, če je dan meglen, če so gore ovite v goste oblake, ki sipajo debele snežinke.

Velika želja po novih samotnih doživetjih in plezanju premaga tesnobno vzdušje oblačnega jutra. Ko sem že visoko nad dolino, utonem v gosti megli in spremljajo me le še vse številnejše snežinke. Na desni, visoko nad seboj, slutim steno. Več kot kilometer je široka in le malo imam upanja, da bom našel smer, ki jo iščem. Megla je tako gosta,

da komaj vidim nekaj metrov pred seboj in skoraj se dotaknem prvih skal, ko ugledam nejasne obrise zasneženih prepadov. Vse se mi zdi tuje, le zavest, da sva s steno stara znanca, me tolaži. Blodim pod njo in iščem vstop. Začetki strmih žlebov, zasnežene plošče in previsi se mi zdijo vsi enaki.

Slutnja me zvabi v navpičen skok, katerega vrh izginja v megli. Visoko nad tlemi odkopljem star klin in se potegnem čez zasnežen previs v strmo snežišče. V pravi smeri sem! Ker sem brez vrvi, ni več poti nazaj in to me navdaja še z večjim zadovoljstvom, tako vsaj ne bom iskal rešitve v umiku. Počasi, previdno se na konicah derez vzpenjam v osrčje stene. Globine pod menoj ne zaznavam več, obstaja le še megla in plavajoče snežinke, nekaj metrov snega in skale, ki ju pogled vsakič utrga iz megle. Strmi žlebovi, navpične poledenele skalne stopnje mi dajejo vse, kar sem pričakoval, užitek pri plezanju, napor, tveganje . . . Le eno mesto mi zmoti ritem vzpenjanja. Tik pod vrhom strmega raztežaja se mi podre snežni balkon, na katerem sem stal, in obvisim nad globino samo na rokah, ki krčevito oklepajo ratišče cepina in kladiva, vendar konici obeh počasi zdrsavata v tankem, krhkem ledu. Le za hip obupano pogledam navzdol v megleno žrelo prepada, nato se vse moči in sreča združijo v borbi proti padcu. Jekleni zobje derez na gladki skali, kolena, prsti, ki grebejo po zasneženih oprimkih, občutek za ravnotežje, nabrušeni ostrini cepina in lednega kladiva. Uspe mi in tresoč se po vsem telesu slonim v strmi snežni ploskvi, in počivam. Potem kot obseden hitim proti vrhu. Manjše skalne skoke pospravljam drugega za drugim, kot črv se plazim skozi velik preduh, zadnje metre do opasti skoraj pretečem in se razposajeno zavihitim čeznjo na greben. Na vrhu sem, okrog mene je le sivo bela zavesa. Vem, da bom še nekajkrat zašel na poti v dolino, vendar bo to le kaplja v morje današnjih doživetij.

DOLGI HRBET

Šibka svetloba mesečine blede ožarja gore nad Jezerskim. Z velikim nahrbtnikom in še večjimi načrti se prebijem proti Češki koči. Pot sem zgrešil že v gozdu in zato se v globokem snegu opotekam od drevesa do drevesa. Daleč na nasprotni strani doline, v steni Babe, zasveti drobna lučka. S Sacem izmenjava nekaj klicev, ki še dolgo odmevajo od temnih sten, nato spet utoneva vsak v svoji samoti.

Drevesa so vse redkejša in mesečina mi lepo nadomešča svetilko, ki je odpovedala pokorščino. Nenadoma se mi zazdi, da sem previsoko zašel, zato se spustim po grapi, polni napanega snega. Komaj se dobro ustavim, že spoznam, da sem mnogo prenizko, saj sem zašel v skalovje pod potjo. Besno se spet zagrizem v strmino in debelo uro traja, da dosežem mesto, odkoder sem se spustil navzdol. Sedaj pa me začenja preganjati občutek, da sem prenizko, zato ves čas silim višje in šele neprehodno skalovje me prepriča, da sem se spet zmotil. Na vso moč napenjam oči, vendar le približno slutim, kje mora biti koča, vidim pa le najbližje obrise ruševja in skal.

Polnoč je že zdavnaj mimo, ko se izkopljem iz labirinta zasneženih skal in ruševja in ugledam globoko pod seboj težko pričakovano podobo zametene kočice. Spoznam, da sem vseskozi hodil previsoko, vendar se ne jezim več, saj sem vseeno dosegel varno prenočišče.

Skozi ozko špranjo med vrati in snežnim zometom se stlačim v zimsko sobo, potem pa ugotovim, da nahrbtnika ne morem spraviti za seboj, ker je prevelik. Zopet se gnetem skozi odprtino v obratni smeri in po dolgotrajnem kopanju mi jo uspe povečati za nekaj centimetrov. Sedaj se poskušam prebiti v sobo z nahrbtnikom na ramenih, vendar se zagozdim med vrata in steno tako, da ne morem ne naprej ne nazaj. Napenjam se kot vol, deske škripljejo, obleka se trga, končno pa se le zvrnem po tleh zimske sobe kakor sem dolg in širok. Kraljevsko udobje volne, puha in debelih odevj me kmalu zaziblje v globoko spanje. Tako globoko je, da se je že zdanilo, ko prvič spet odprem oči. Velika želja po plezanju komaj premaga sladkobno lenobo; glasno vzdihujoč se izkopljem iz toplega zavetja in se silim s hrano, ki je ponoči zmrznila. Potem postopam okrog kočice, strmim v sveže pobeljena ostena in razmišljam, kam naj grem. Razmere so mnogo slabše, kot sem pričakoval, in le nerad opustim misel na steno Grintavca ali Dolške škrbine. Odločim se za Nemško smer v steni Dolgega hrbta, ki je koči najbližja, vendar tudi popolnoma zametena z novim snegom.

Smer, ki poleti predstavlja lahkotno, prav nič težko plezanje, mi sedaj pokaže zobe. Začne se s sivim ledenim toboganom, nadaljuje z nekaj navpičnimi pragovi, čez katere visijo zavese krhkega ledu. Strmo snežišče me privede pod najtežje mesto v smeri, gladek kamin, ki pa ga sploh ni videti, saj ga prekriva velika snežna streha. S težavo priplezam do nje in začnem z utrudljivim in nevarnim delom. Prednje zobe derez zagozdim v tanko poč, z levico se držim za oprimek, z desnico pa počasi izpodkopavam streho. S težavo priplezam do nje in začnem z utrudljivim in nevarnim delom. Prednje zobe derez zagozdim v tanko poč, z levico se držim za oprimek, z desnico pa počasi izpodkopavam streho. Večkrat počivam in se vračam na polico pod kamin, na koncu pa mi ostane le še dober kubik velika snežna gmota, ki zapira izhod iz kamina. Z veliko

previdnostjo jo pričnem odkopavati in si želim samo tega, da se ne bi podrla, ker vem, da me bo njena teža skoraj zanesljivo odtrgala od stene in pahnila v globino. Prav to pa se mi kmalu zgodi. Komaj še slišim zamolklo zvok, sled top udarec na čelado in ramena, nogi popustita in zabingljata po zraku, le levica s skrajnim naporom oklepa oprimek, vendar počasi popušča. Na srečo se snežna gmota počasi drobi, s prosto roko se je nekako uspeh znebiti, še preden levica popusti. Vse odprtine na glavi imam zapolnjene s snegom, zato še precej časa pljuvam in piham zopni sneg. Nad kaminom naletim na še večje težave v odprti steni. Napredujem silno počasi, po centimetrih, saj mi je jasno, da bo vsaka najmanjša napaka usodna. Šele v zgornjem položnejšem delu stene, ko se ostre konice derez in cepina zagrijejo v zdrav led, začnem plezati hitro in sproščeno. Sedaj mi vzpon postane pesem, ki hiti za soncem, k jasnemu nebu. Nikdar ga ne doseže, a doživetje je tako polno, kot bi ga že neštetokrat dosegel.

PLAZOVI

Zimsko jutro najde dva zaspanca v toplem puhu na tleh barake pri spodnji postaji tovarne žičnice na Ledine. Ozračje ves čas pretresa zamolklo grmenje in še vsa krmežljava se čudita, od kdaj toliko reaktivnih letal preletava Jezersko. Ko se zares zbudita, se enemu utrne misel, da to morda sploh niso reaktivci. Ko pa pomolita nosove iz temne barake in vidita debelo plast novega snega, ki je zapadel ponoči in še vedno pridno naletava, skupno ugotovita, da se oglašajo plazovi in ne letala.

Srhljivo mogočno bobnenje se vedno jasneje razlega v jutranjo spokojnost, iz goste megle se leno spuščajo snežinke od zvokih simfonije plazov. Trdno sva prepričana, da danes ne bova plezala, saj bi bila čista norost zapustiti varno zavetje. Vseeno se odločiva, da greva do zadnjih dreves, kjer bova morebiti lahko opazovala divjanje plazov. Potopiva se v meglo in po globokem snegu prigaziva do vzdolja razoranih melišč pod ostenji Dolgega hrbta in sosednjih gora. Pod zadnjimi bukvami počivava in napeto poslušava zaradi goste megle, pa ne vidiva ničesar. Bobnenje se v kratkih presledkih oglašava na desni, pred nama, včasih pa pristavijo svoj glas še plazovi s pobočij Babe.

Za nekaj trenutkov se siva koprena megle dvigne in ugledava steno in beli oblak, ki zdrsne čeznjo. Zvok, ki sledi, že poznavava. Stena je blizu in zelo si želim vzpona, vendar sem se sprizajnil z zavestjo, da v takem vremenu ne bi tvegala. Želja še vedno kljuva in pravim si samo še malo, nekaj korakov, da se steni vsaj nekoliko približava, če nama je danes že nedosegljiva. Koraki pa se ne ustavijo, iščeva si pot med velikanskimi kepami, ki so jih privalili plazovi mokrega snega med zadnjo odjugo. Megla se včasih dvigne, pokaže se nama stena, njeni vabljivi slapovi modrega ledu, lažni občutek varnosti pa povzroči, da sva že skoraj ravnodušna do množice plazov in plazičev, ki hitijo z vseh strani navzdol. Bližava se votlini pri vstopu. »Še zadnja strmina in na varnem bova,« povem Frenku. Komaj besede dobro izzvenijo, se mi utrga plaz in z vedno večjo hitrostjo me odnaša navzdol. Ko se uspeh prevaliti na trebuh, z vso silo zasajam okoli cepina v zmrznjeno podlago. Roke v silovitem naporu že skoraj popustijo, ko se ustavim, plazič pa nezadržno odhiti navzdol in se ustavi šele na položnih snežiščih. Frenk stoji ob robu napoke in čaka, da se vrnem. Dobila sva učinkovit opomin. Pohitiva v votlino in si želiva samo še, da bi bila na varnem, v gozdu. Spet se zavedam, kako nejasna je meja med željo in strahom, med pogumom in lahkomiselnostjo. Gora pa mi sedaj ne pusti razmišljati, sredi pogovora obnemiva — po grapi ob najini steni drvi navzdol velikanski bel oblak, z neverjetno hitrostjo plane navzdol, na snežišča, kjer sva hodila pred desetimi minutami. Njegovo divjanje se konča šele v gozdu, kjer se drevesa upogibajo pod silnim pritiskom. Preden spregovoriva prve besede osuplosti, se stemni in čez najino steno, tik ob votlini in čeznjo, završijo nove snežne gmote. Na varnem sva, a tako blizu mogočnega prizora, da se stisneva tesno k steni. Oblaki snežink se dolgo vrtinčijo okrog, potem ko se je plaz že zdavnaj umiril. Še nekaj časa traja, preden si upava pomoliti glavi iz zavetja in pogledati v steno. Modri led se zamolklo lesketa, o novem snegu pa ni ne duha ne sluha. Plaz je postrgal vse, kar ni bilo trdno sprijeto s podlago. Morda so se snežne zaloge izpraznile, se sprašujeva, vendar nisva prepričana. Frenku predlagam, naj me počaka v zavetju, sam pa bom poskusil preplezati načrtovani prvenstveni vzpon. V tako tveganih okoliščinah se najbolje počutim čisto sam, odgovornost za življenje soplezalca je le dodatna in pogosto najtežja obremenitev. Vendar hoče na vsak način z menoj, zato se navezana, raztežaj vsaksebi, istočasno vzpenjava po snežnem žlebu proti prvemu slapu. Tam si urediva stojšče.

Sivomodri led se strmo vzpenja raztežaj visoko, nato se nekoliko položi pod skalnimi previsi. Zaposli me za poldrugo uro. Plezam počasi, ne zaupam krhkemu ledu. Pri vsakem udarcu cepina ali bajle se odkolje velika ledena plošča, šele ko drugič ali tretjič močno zamahnem, se jeklene konice za kak centimeter zagrijejo v ledeno ploskev. Visoko nad stojščem postane led skoraj navpičen in še bolj krhek. Ob vsakem gibu votlo zadoni, ker je del slapu zaradi odjuge že odstopil od stene, zato se ne znehim zoprnega občutka, da se bo ves slap podrl. Pozabim na vse plazove, na bolečino v utru-

jenih mišicah, po centimetrih se dvigam in vidim samo led, ki se drobi pod cepinom, bajlo in derezami. Tik preden se vrh izteče, se slap položi. Po strmi snežni rampi v zavetju velikih previsov bolj sproščeno napredujeva in šele sedaj opaziva, da se je megla dvignila in so plazovi utihnili.

Zadnji slap je najvišji in najbolj lepe modre barve. Frenk se z vijaki pritrdi k vznožju, sam pa se veselo spoprimem z ledeno strmino. Led je boljši kot spodaj, le odjuga ga je načela in potoček, ki žubori v najbolj strmem delu, mi povzroča nove skrbi. V spomin si nehote priključem sliko slapa, ki se je v Angliji zaradi odjuga podrl pod plezalcem. Upam, da bo najin miroval, saj imava pod seboj že dvesto metrov stene.

Nad slapom naju čaka še zadnji raztežaj, ki je največja preizkušnja za živce. Predstavlja ga ozek, globok žleb, iz katerega plazovi po čudnem naključju niso odnesli novega snega. Frenk me varuje v zadnjih metrih ledu na vrhu slapa, sam pa počasi rijem skozi debelo plast kložastega snega. S cepinom mlatim levo in desno, da se dvigajo velike plošče sprijetega snega. Do skrajnosti napet čakam, kdaj se bo odrgalo vse naphano pobočje. Sreča pa naju tudi na koncu ne zapusti in do pasu v snegu priklopljem na rob stene, na planoto, kjer se izpod debele snežne odeje prijazno kaže Češka koča.

Pri sestopu varujeva od drevesa do drevesa in napeto čakava novih plazov. Težki oblaki še vedno lebdijo nad Dolgim hrbtom in poglobljajo zoprno negotovost. Toda gora ostaja nema.

Napetost popusti šele v dolini, v varnem zavetju gozda. Tu spet uživava v čisto navadnem zimskem dnevu. Ko naju na poti proti Jezerskemu pozdravi prvo sonce današnjega dne, se mi zdi, kot da sploh ne bi moglo biti drugače.

STRME SMUČINE

Na ostrem grebenu lovim ravnotežje kot plesalec na vrvi. Smuči na nahrbtniku opletajo, telovadim z rokami in cepinom, saj mi je pod čast, da bi greben zajahal. Telovadba nad prepadi je prav zabavna, vendar se dobro zavedam, da mora razposajenost ostati v razumnih mejah.

Vse prehitro je konec veselja; prigazim na vrh. Jasen dan je in slepeča svetloba preplavlja zasnežene gore; kljub zimi je pošteno vroče. To je dan, ko lahko pozabim na mraz zasneženih senčnih severnih sten, na plezanje poledenelih počli, zajed, slapov. Dan, ko kaže zima svojo najlepšo podobo; bleščava sonca, ki jemlje vid, globoka modrina neba, zasneženi vrhovi od obzorja do obzorja, sanjarjenje na samotnem vrhu.

Višek doživetja pa šele prihaja. Počasi si pripnem smuči in obotavljajoče napravim prve zavoje po grebenu. Menda ga ni še nihče presmučal. Nad prvo strmo stopnjo se mi odgne smučka, le s precejšnjo mero sreče in strahu se kmalu ustavim, nato spust nadaljujem. Vršni del grebena je poledenel, robniki smuči presunljivo škrtajo in noge se tresejo od napora. Potem pa postaja sneg vse mehkejši in vijuganje postane en sam užitek. Prismučam do skalne stopnje in jo preplezam kar s smučmi na nogah, potem pa se spet poženem navzdol. Pozabim na vse, tudi na to, da ne smem pasti, vijugam po strmih žlebu, preskočim majhno opast in se znajdem v senčnih strmih vesinah severovzhodnega ostenja. Tu končno malce poključva strah in hitro zavijem nazaj na greben. Pot mi prekriža še zadnja skalna pregrada, robniki smuči se za nekaj minut namesto v sneg zagrizejo v kamnite stope in spet se nadaljuje čudovita vožnja. Toda grebena je vse prehitro konec, ostanejo le še snežišča in pod njimi gozd. Z največjo hitrostjo, ki jo še lahko obvladam, drvim skozi gozd in pazim samo na to, da se ne zaletim v kako drevo.

Bela piramida Vrtače ostaja daleč za menoj, zapuščam jo z mislijo na skorajšnjo vrnitev.

SLOVO

Biti čisto sam, z zavestjo, da kilometre daleč ni drugega človeka. Uživati v noči, ki jo svetli polna luna, uživati na gori, ki se skrivnostno blešči iz noči. Opazovati sebe in čim globlje doživljati dolgo pot. Vse to in še mnogo več sem si spet zaželel; zadnji letošnji zimski vzpon pa je najlepša priložnost.

Sam se v jasnem popoldnevu vpenjam mimo Dolge njive proti grebenu Košute. Prav do državne meje grem, nato zavijem levo in navzgor proti začetku grebena. Ko se znoči, sem na vrhu grebena; močan severni veter in vzhajajoča polna luna me pospremita na dolgo pot.

Noč mineva kot v lepih sanjah, le da so tokrat resnične. Sanje o ostrem grebenu, okrašenem z opastmi, o mesečini, ki komaj daje dovolj svetlobe zaspanim očem, pokrajino pa naredi še bolj skrivnostno in neresnično. Sanje o alpinistu, drobni piki, izgubljeni sredi belih prostranstev, o temnih prepadih severnih sten, od katerih me loči le korak. Počasi, z užitek plezam s stolpa na stolp, ves čas se držim grebenskih rezl, s cepinom sekam ledene rože v navpičnih odstavkih, včasih moram oster greben zaradi

teme tudi zajahati. Ob desetih zvečer stojim na vrhu Košutnikovoga turna, stolpi so ostali za menoj, sedaj me čakajo tisoči in tisoči korakov po težkem skorjastem snegu. Pridružijo se mi tihi, nevsiljivi spremljevalci — čreda gamsov, ki sem jim zmotil nočno brezskrbnost. Ves čas hitijo pred menoj, kot bi se mi umikali, nenadoma se obrnejo in stečejo ob meni in izginejo v temni grapi. Njihov tek se mi zdi neresničen kakor vsa noč; zdi se, kot da brez gibov nog z neznansko hitrostjo drsijo navzdol, neslišno, v dolgi koloni pravljličnih prikazni. Vendar niso izginili, spet jih ugledam na sosednji gori, daleč pred seboj. Tam jih presenetim pri počitku, ležim v snegu le nekaj metrov od črede in jih opazujem. Ko me zavohajo, se dvignejo in spet zdrsijo kot na krilih na sosednjo goro. Sam se počasi trudim za njimi, do kolen v snegu se počutim kot polž, ki lovi jato ptic. To noč se jim ne približam več, ves čas so daleč pred menoj, ko napenjam oči, jih vidim le kot komaj opazne pike v mesečini sosednjih vrhov.

Pozno ponoči se pot izteka, utrujen in zaspan dremlejem na zadnjem vrhu. Mraz in veter pa me ženeta v dolino, sklenem si privoščiti kratak počitek le še pred zaprtim domom na Kofcah. Tam me skoraj v trenutku premaga spanec in šele uro pozneje me strupeni mraz spet prebudi. Presenečen ugotovim, da sem kot klada ležal na leseni mizi pred kočo, zaspal sem tako hitro, da nisem odložil niti plezalne opreme.

Pot v dolino je mora, ki jo stopnjujejo zaspanost, zoprna svetloba novega dne in želja po počitku. Konča se šele, ko me pogoltno topla postelja.

Zime še ni konec, a v mislih se poslavljam od zasneneženih gora. Zadnje doživetje je bilo najlepše in najmočnejše in vem, da bi ga zaman še enkrat iskal v nekaj dnevih, kolikor bo še trajala zima.

Opomba: Zapis zajema nekatere vzpone, ki sem jih bil opravil v zimi 1980.

— Paklenica: smer Miška v Anič Kuku (prvenstvena, V/III—IV, 150 m), Kamniška, Polletna smer v Visoki glavici, Centralni kamin v Aniča Kuku in drugi solo vzponi, januar 1980.

— Begunjšica: smer ob zajedi (III+, 450 m, 1. ponovitev, 1. solo vzpon), smer Zimsko veselje (IV+/II, 150 m, 1. zimska ponovitev, solo vzpon, Lenuhova smer, januar 1980.

— Storžič: Črni graben (IV, 400 m, 2. zimski vzpon, Dušan Markič in Iztok Tomazin, februar 1980).

— Veliki vrh: Prontarska smer (V—II—III, 350 m, 3. zimski vzpon, solo vzpon, februar 1980).

— Dolgi hrbet: Nemška smer (II—III, IV, 450 m, 1. zimski vzpon, solo vzpon, februar 1980).

— Visoka Vrtača: SV greben (III—/I—II, 300 m, 2. zimski vzpon, solo vzpon, februar 1980) JV greben (I, 500 m, 1. smučarski spust, solo).

— Stena pod Češko kočo: smer Simfonija plazov (60—80/35—50 stopinj, 250 m) zimska prvenstvena, Franc Meglič, Iztok Tomazin, marec 1980).

— Košuta: grebensko prečenje Tolsta Košuta—Veliki vrh (13 km, solo vzpon).

SOMA BATO

ZVONE KORENČAN

Iz rahlega drežeža me je zbudila kaplja vode; kanila mi je točno na nos. Kmalu ji je sledila še druga, in čez čas je s stropa najnega bivaka kar pošteno deževalo. Bojč poleg mene se je bolje zavaroval, zato ga »ploha« ni motila. Zunaj je že davno nehalo liti, najin balvan s poševnim stropom pa ima zamudo v odcejanju. Ven in v noč in meglo se mi ne ljubi, zato se za silo zavarujem z bivak vrečo in upam, da bo voda z balvana kmalu otekla.

Globoko pod nama besno hrumi ledeniški Marsjandi in v valovih prinaša spomine. Mesec dni je že, kar smo ob njem prišli v čarobno, zasanjano dolino zgornjega Marsjandija. Kakšno presenečenje, ko smo po sedmih dneh tropske vročine, riževih in koruznih polj spodnjega Marsjandija ter soteske in nalivov srednjega Marsjandija vstopili v smrekove, borove in jelkove gozdove, daleč od monsuma, v pravljlično deželo za Anapurnami.

Dolina nam je pripravila sprejem z gosto preprogo gozdnih jagod, z lepim vremenom in s sneženimi in ledenimi šest in sedemtisočaki na vseh straneh. Portal nad vstopnimi vrati, nad sotesko tvorijo velikanske plošče, 1400 m visoke in okrog tri km široke. Tektonske sile so jih zvile, tako da tvorijo velik kot. Naklona plošč od spodaj nismo mogli

Plošče niso pretirano strme

Foto Bojan Pollak

oceniti, zdel pa se nam je kar precejšen. Po treh urah hoje skozi lepe borove gozdove, ko smo se »prejedli« skozi jagode, smo se pod tibetansko vasico Pisang ustavili na kosilu. Čeprav nas je z juga pogledovala razsežna severna stena Anapurne 2, in čeprav je tik nad vasico na jugu kipel v nebo okrog 6400 m visok Pisang peak, so moj pogled ves čas vabile plošče, ki so daleč na vzhodu usločeno zapirale dolino.

In potem smo bili mesec dni v šoli ob Sapče koli in v gorah severno od Anapurn; vadili smo se v skalni in ledni plezalni tehniki, plezali smo v balvanih, stenah in ledenikih. Učili smo šerpe prve pomoči, vrvene tehnike, imobilizacije in pravilne prehrane, pripravljali smo si jakove zrezke in nabirali regrat, pili smo čaj in čang; šerpe so nas — precej neuspešno — učili svojih plesov, prenašali smo težke nahrbtnike in šotore, šli smo se pravo reševalno akcijo, napeljevali smo vodovod, ki je deloval celi dve uri, ves čas pa so se mi v misli kradle plošče. In ko nas je nekoč hotelo ledeniško jezerce

nad taborom odplakniti v dolino, pa mu je ravno ob pravem času zmanjkalo moči, sem dokončno sklenil, da plošče vsaj potipam. Ker je bil Bojč enakih misli, sva se danes, na zaključku šole, po štiriurni hoji znašla pod njimi.

Nič kaj prijazno naju niso sprejeli; kot vsako popoldne je tudi danes monsum udaril skozi sotesko in plošče zavil v temen, meglen pajčolan. Ko sva po mostičku prekoračila Marsjandi, sva se po stečini prebila iz pragozda na spodnji rob plošč, tik nad odlomom nad reko in jih prečkala do vršaja na sredini. Vestni Bojč je z naklonomerom izmeril 27° naklona, hoja je bila prav prijetna, vendar pa so plošče nad nama zavijale v vedno večjo strmino in izginjale v megli. Kar dobro se nama je zdelo, da sva se oborožila z ravnimi klini in zatiči. V večernem mraku sva, zavita v pramene megle, poiskala na vršaju previsen balvan in si pod njim izravnila bivak. Dež je že davno ponehal, z balvana pa še vedno kaplja.

Kdo ve, če sta Šrauf in Vanja že nazaj s ture s snežnega grebena Bianca, kamor sta odšla sinoči? Dena in Majdo sva srečala v čajnici pod šolo, ko sta vsa omotična od vročine na povratku z Bianca srebala že tretji čaj. Samo Vako se je žrtvoval in je vodil pouk v šoli danes skupaj z nama, jutri ga bo pa z Denom, Šraufom in Vanjem.

Ob štirih naju zbudi jutranji hlad in zvezde. Ko pospraviva nekaj piškotov, čebulo in česen, odrineva. Plošče nad vršajem so sicer mokre, vendar čiste in gladke, zato se ne naveževa. Za nama se severna stena Anapurne 2 ogrne v prvi jutranji sij. Kmalu sva na manjšem vršaju, ki se je obdržal vrh spodnje četrtine plošč, v kotu, kjer se naklon plošč bistveno poveča. Bojč je do tu naštel 2148 korakov, kar je 350 m višine v 28° nagnjenih ploščah. Zložila sva možica in se navezala, saj se plošče tu krepko postavijo pokonci. Bojč izmeri 38°. Nad nama je tudi nekakšen previs, kjer se zgornja, približno tri metre debela plošča odsekano neha, spodnja pa se nadaljuje do naju. Na nekem mestu se ta previsni odlom zasuče proti vrhu in tam, upava, bova že nekako prišla čez.

Menjaje se v vodstvu hitro napredujema, zabijava le na stojiščih; čeprav v glavnem še vedno hodiva, bi zdrs pomenil kopanje v Marsjandiju kakih 500 m niže. Tako kopanje po zdrsu bi bilo izredno osvežilno, saj bi se kopal brez obleke in brez kože.

Napredovanje sploh ni težavno, treba je le stopati po vsej površini podplatov. Ko je na koncu raztežaja treba storiti korak nazaj ali vstran do primerne špranje, pride do male zadrege, ker ni več prostora za ves podplat in je zato trenje preskromno.

Kmalu sva pod previsom, kjer ta zavije nekaj deset metrov navzgor in torej ni več previs ampak navpičen odlom. Ko se goljufam čezenj, neprevidno stopim na majhno travnato rušo in meter više, na plošči, se mi to takoj maščuje. Malo manjka, da ne odletim, ko se z odloma navdušeno zaženem v ploščo. Bojč se mi smeji; stojim na eni nogi in sem oprt na trenje obeh rok pri tem pa besno drgnem podplat copata ob ploščo, da bi z njega očistil zemljo in spet dosegel potrebno trenje. Zdaj nekaj metrov previdno napredujem po vseh štirih, dokler spet ne zaupam podplatom.

Greben Anapurn za nama žari v jutranjem soncu, dolina globoko spodaj pa še spi v mraku. Razgledujeva se lahko le tedaj, ko na stojišču visiva na plošči, vpeta v klin. Ko pa napredujema, sva lahko obrnjena le v steno, v ploščo, in v tem položaju vidiva na desni in na levi same plošče.

Najina smer poteka v srednjem delu plošč, ki so obrnjene proti jugozahodu; dober kilometer plošč na najini desni pa je obrnjen povsem na zahod, kilometer in pol plošč na levi — pa se konča z neizrazito grapo, za oko malo bolj položno, ki poteka proti jugu; v njej je ob nalivih prava norišnica. Plezava torej po notranji steni velikega polovičnega lijaka.

Z naslednjim previsnim odlomom, še bolj travnatim od prvega, je opravil Bojč; in spet izmenično napredujema.

Sprva zelo zanimiva plezarija je postala sčasoma enolično utrujajoča, pa še sonce se je privarilo čez greben in naju praži. Na srečo okrog enajstih uspe monsumskemu valjarju le potisniti nekaj prednjih straž skozi sotesko, in ovijejo naju tanke meglene tančice. Ko preplezava zadnjo navpično stopnjo, se pojavi na še vedno strmi plošči borna ruša. Vrh se že vidi in prijateljsko se sporečeva, koliko raztežajev da je še do njega. Po mojem štirje ali pet, po Bojčevem pa dvanajst. In res jih je dvanajst ali točno 50, odkar sva se navezala.

Točno ob enih na vrhu začudeno strmiva v previse na drugi strani in ni nama jasno, kako da ta greben sploh še stoji pokonci. Imava še dva zavitka piškotov, čebulo in dva deci malinovca. Glede na celotno prehrambeno strukturo šole je to kar zavidljivo dobra malica.

Na vzhodu pogleduje čez oblake Manaslu, na jugu se na dosegu roke sonči Anapurna 2, naprej proti zahodu še v grebenu vrste Anapurna 4 in 3, Gangapurna in Črne skale. Celo severozahodno obzorje nama zakriva Pisang peak, ki je s svojimi 6400 metri, čeprav sva tudi midva na 4500 metrov, še vedno velikanski.

Možic je hitro nared, tudi podpiševa se na listek, ga zavijeva v stanjol in ga shraniva pod možica.

Sestop proti položnejši plošči — grapi na zahodu je zmes čudnega, napornega in nevar-

Zgornji del stene nama perspektiva krepko skrajša

Foto Bojan Pollak

nega stopicanja in preskakovanja po redkih travnatih blazinicah, ki naju vodijo gor in dol, v glavnem pa na zahod. Podplate imava zapackane, zato morava ubirati rušo, ki naju nekajkrat popelje tudi malo nazaj in nokrog.

Končno sva v izprani in gladki grapi, ki ji Bojč izmeri samo še 26° naklona. Plošč sva se že tako navadila, da jo ucvreva kar naravnost navzdol. Kolena zelo trpijo, zato se vsakih 200 metrov počiva podolgem na ploščo. Obleka omogoča dovolj trenja, da se ne odpeljeva.

Ob štirih sva pri bivaku, pobereva še ostalo kramo in jo mahneva po spodnji plošči, ki se nama zdi zdaj skoraj vodoravna, proti mostičku čez Marsjandi. Vzpon po poti na drugi strani je zgodba zase, razveselijo naju šele jagode, med katerimi laziva po vseh štirih kar z nahrbtniki. Čez pol ure, ko nama ne poteše ne lakote ne žeje, se odmajeva naprej do studenca, do katerega je po spominu 15 minut, v resnici pa kar debelo uro. Čez Bojčevo sol popijeva obilne količine malinovca in potem hodiva in hodiva, z nogami po poti, z mislimi pa kdo ve kje.

Ob svetlobi bliskov z grebenov Anapurn se v trdi temi prikotativa v šolo in razočarava prijatelje, ker naju ni naprala nevihta. Po dnevu in pol stradanja nama tekne celo mrzel riž z lečo, še bolj pa zadnja pločevinka s kompotom. Ko utonem v spanje, sem sit, in kar je glavno, zadovoljen.

PAVLE KEMPERLE JE ODŠEL

MARIJAN KRIŠELJ

Pavle Kemperle
Foto M. K.

Pavle Kemperle je odšel. Ne bo ga več tam doli v avli radijskega doma, ko me je navadno čakal, sedeč v udobnem naslonjaču, da pridem. In ko sem prišel, se je natihoma razveselil. Videl sem to, čeprav tega ni pokazal, Pavle se mi je zdel tako sam, sam s svojimi mislimi in bolečino morda, kajti nikoli se ni razodeval več, kot je bilo nujno potrebno.

In ob takih trenutkih sva zmerom klepetala. O vsem mogočem, sedanjem, preteklem ... Bolj o sedanjem, preteklosti se je nekako izogibal. Kot da ga je zmerom tedaj, ko sem omenil gore, Kamniške, zagrnila žalost ...

Prvikrat sem Pavla srečal na Korošici. Bil je s hčerko. Tedaj je ravno zbiral podatke za poznejši njegov Pregled nesreč v Kamniških planinah. Tedaj je bil še pri močeh in tudi beseda mu je tekla. Poln je bil načrtov. Ves drug je bil, kot pa je bil ta Pavle, mnogo pozneje, v naslonjaču radijske hiše, ko se je zunaj lepila na okna zoprna ljubljanska megla in ko ni in ni mogla steči beseda ...

Zdaj Pavla ni več. Pred menoj je ostala le zajetna mapa z njegovim življenjem v njej. Nekdanjim, lepim, polnim odgovodovanja, veselja in trpljenja. Tako, kot je naše morda, ne za trohico drugačno, pa vendarle — polno je bilo hrepenjenja, iskanja, polno želja po srečanjih z goro, ki jo je boleče ljubil. In ta mapa je zdaj edini izpričevalec njegovih dejanj, gorskih, planinskih, človeških — Poglavlja iz mojega življenja v gorah, kot je bil naslov cikličnih oddaj Odmevi z gora; to je bil dnevnik, ki je že od začetka leta 1968 dalje skoraj leto in pol pripovedoval poslušalcem o preprostostih Pavletovega življenja. Namesto šopka na njegov grob, naj bo to tale odlomek iz njegovih spominov: Takrat, ko smo šli v gore, se je spet pripravljalo slabo vreme. Kljub temu smo odšli.

Opomba: Smer Samo Bato (smer čez ploščo) sta 30. junija 1980 prvenstveno plezala instruktorja Nepalske šole za gorske vodnike Bojan Pollak (AO Kamnik) in Zvone Korenčan (AO Trzič). Ocena I—II/III, višina 1400 metrov, čas plezanja 8 ur.

Bilo nas je nekaj glav in nekaj parov nog v gozdarjih, ne spominjam se več čigavih, le to vem, da je bil tudi stric zraven.

Tedaj sem imel v žepu celo specialko Kamniških planin. Ob odhodu so mi namreč podelili čast vodnika in vodnik mora imeti specialko, če že ne zaradi potrebe pa zavoljo imenitnosti. Cepin sem imel tudi s seboj, za primer, da bi ga potrebovali na zahtevnih prehodih. Sicer pa tudi nič ne stri, če imaš cepin s seboj, saj ti rabi, če ne drugeje pa v Kamniku kot potrdilo, da imaš v mislih velike resne namene. In najlepši dokaz »resnih« namenov je vendar cepin in pa specialka, ki mora obvezno moleti iz žepa, tako da jo drugi vidijo tudi, če nočejo.

Pravzaprav ne tajim, da je bila vrh že tedaj moje tiho hrepenenje. Vrv mi je pomenila nekakšen simbol »najtežjih načrtov«. No in tako na zunaj bolj ali manj opremljeni smo odšli. Nameravali smo namreč še isti dan doseči Korošico. Vreme, kot sem že dejal, ni bilo vzpodbudno. V Beli nas je začelo močiti, od klobukov je curljalo in do Presedljaja smo bili že premočeni kot cuciki. Na Presedljaju smo se ustavili. Stali smo tam, kjer bi morala biti deska s kažipotom na Korošico, toda namesto nje je bil zasajen v zemljo le kol brez table. Tokrat je pa le prišla v poštev moja specialka. Nihče od nas namreč še ni bil na Korošici, razen strica seveda, toda stric je pomenil v orientaciji toliko kot nič. Vzel sem torej iz žepa specialko in po njej z vso gotovostjo uganil pravo pot. Dež pa je lil kot iz škafa. Hodili smo in hodili po poti, za katero sem menil, da je prava, vendar Korošice ni bilo od nikoder. Končno smo le prišli do neke lovske kočice; bila je zaprta. Stricu se je ta kočica zdela znana, zato je začel dvomiti, da smo na pravi poti.

Vseeno pa smo »mendrali« naprej in se kmalu znašli v nekem bukovem gozdu, že skoraj v dolini. Zdaj smo bili seveda tudi mi prepričani, da smo zašli. Začelo nas je skrbeti. Pošteno skrbeti. Nočilo se je že, gozda pa ni hotelo biti konca. Tudi hiše ali kočice ni bilo čutiti. Že pozno ponoči smo se znašli na planoti pri nekem kmetu. Povedal nam je, da smo pod Sv. Antonom pri Lučah. Preostalo nam ni drugega, kot da smo moža poprosili za prenočišče. Spravili smo se za peč in se do jutra sušili. Zjutraj pa nam je pokazal pot neki pastir. In potem smo se kar hitro znašli pred kočjo na Korošici. Oskrbnik Lukec nas je z veseljem sprejel, ker smo bili pač edini planinci v tistih deževnih dneh. S stricem, bila sta že stara znanca, sta se zapletla v živahne pogovore, otroci pa smo si slekli vlažne cunje, se zavili v koče in mimogrede izpraznili nahrbtnike, ki so bili dotlej nabiti z dobrotami. No in potem sta odšla stric in sestra Mila spat na skupno ležišče, ki je bilo ločeno od našega skupnega ležišča in jedilnice le z zastori. Stric si je tedaj seveda mislil: Otroci so utrujeni in bodo sladko zaspali. Zavoljo tega se je kmalu zaslislalo izza zaves brezskrbno stričevno smrčanje. Otroci pa smo začeli svoj hihit in hohot, končali pa smo z nekakšnim pretepom. Kdo ve zavoljo česa?

In tako se je zgodilo, da smo v tem ravsu razbili petrolejko in si prislužili stričevno razočaranje nad našim vedenjem.

Ta tura je bila menda zadnja pod stričevim varuštvom. Tudi dotedanja otroška družba se je bila razkropila. Le s Polakovim Bojanom sva še nekajkrat šla skupaj v hribe. Ob tem se spominjam predvsem ture na Krvavec, ko so odpirali dom. Ostala mi je v spominu zato, ker so me čevlji ožulili, da sem moral z vrha Krvavca pa do doma pešačiti — bos. Bojan je nadaljeval turo na Kokrsko sedlo do Bistrice, jaz pa sem jo pridrsal domov s krvavimi nogami in s čevlji čez ramo.

S tem spominom in z očetovo smrtjo, to se je dogodilo v zadnjem letu prve vojne, so mi usahnila otroška planinska doživetja. Kakor nemirni deseti brat sem pozneje še premnogokrat odhajal in prihajal po klancih in čez polje do Kamniških planin. Nič težje se nisem poslavljaj od matere kot od mojih gora. Pogosto sem v tujini zahrepenel po domu in po gorah obenem. Z ljubljanskih ulic sem gledal Kamniške in občudoval svoj veliki dom ... V tesnem dušečem prostoru krške prodajalne sem sončil svojega duha s spomini na jasnih obličjih domačih gora.

Rabindranath Tagore je povedal z enim samim stavkom vse tisto, kar sem jaz tedaj občutil, ko me je črvičilo prvo razočaranje, prvo grenko življenjsko spoznanje:

Samo v sanjah, samo v tistem globokem hrepenenju je resnica, vse drugo je življenje ponesrečen poskus.

— — —

Pavle Kemperle je bil rojen leta 1910, umrl pa je 5. oktobra letos v Kamniku. Predstavlja svojstveno osebnost v slovenski alpinistični in planinski zgodovini. Bil je alpinist, gorski reševalec in pa kronist kamniškega planinskega društva. Pavle Kemperle je gore povezoval z obveznostmi, ki so bile tedaj, ko je bil na višku svojih življenjskih moči, močno povezane z mladimi; z mladino, ki je prav tako želela v gore pa je bila še neuka, le polna hrepenenja je bila in zagnanosti. Uvedel je v zbirko alpinistične opreme tako imenovano leseno zagozdo, odprl številne smeri v Kompoteli, Planjavi, Ojstrici, Turski gori, Brani itd. Bil je učitelj več alpinističnih generacij v Kamniku. Zavoljo dejanj na planinskem in alpinističnem področju sodi na prve strani zgodovine alpinizma v Kamniških Alpah.

PLANINSKA POT ISTRSKEGA ODREDA OD SLAVNIKA DO ŽABNIKA

DARKO BUTINAR

Hoje: 8 ur.

Izhodišča: Skadanščina ali Podgorje ali Golac.

Hrana in pijača samo iz nahrbtnika!

Splošni podatki:

Pot od Slavnika do Žabnika poteka po grebenih čičarijskega hribovja. Z njega se nam večkrat nudi pogled na pokrajino, ki leži med Slavnikom, Vremščico in Snežnikom pa tja proti jugu na sleme Žbevnice. To je pokrajina v Sloveniji, ki se najbolj približa globoko v kontinent zajedenemu Tržaškemu in Kvarnerskemu zalivu.

Na vzhodu poti s dviguje planota Snežnika z Javorniki 600—800 m višine, ki prehaja na severozahodu čez apnenčasto podolje Pivke 500—600 m v obširno, s slabim gozdom prekrito Vremsko hribovje, ki tvori zvezo med Snežnikom in tržaškim krasom na zahodu. Ves čas se razgledujemo, če gledamo proti severu, po podolgovatem, razrezanem hrbtu flišnatega brkinskega hribovja, ki se vleče od tržaškega krasa na severozahodu do kastavskega krasa na jugu. Z brkinskega hribovja zdrsne pogled na bližnje, obširno in zakraselo Podgrajsko podolje 500—600 m, ki preide pri Materiji v Matarsko podolje. Vzporedno s Podgrajskim podoljem, z brkinskim hribovjem in grebenom Žbevnice na jugu, poteka čičarijsko hribovje, po katerem drži opisana pot.

Geološko sestavljata opisano ozemlje dva apnenčasta antiklinalna hrbta pretežno mezozojske starosti. Prvi hrbet z Javorniki, drugi pa čičarijsko hribovje, vmes pa je flišnata pokrajina, Brkini. Tretji vzporedni sloj oziroma hrbet je Žbevnica, ki se razlikuje od Slavnika po bolj zaobljenih oblikah površja.

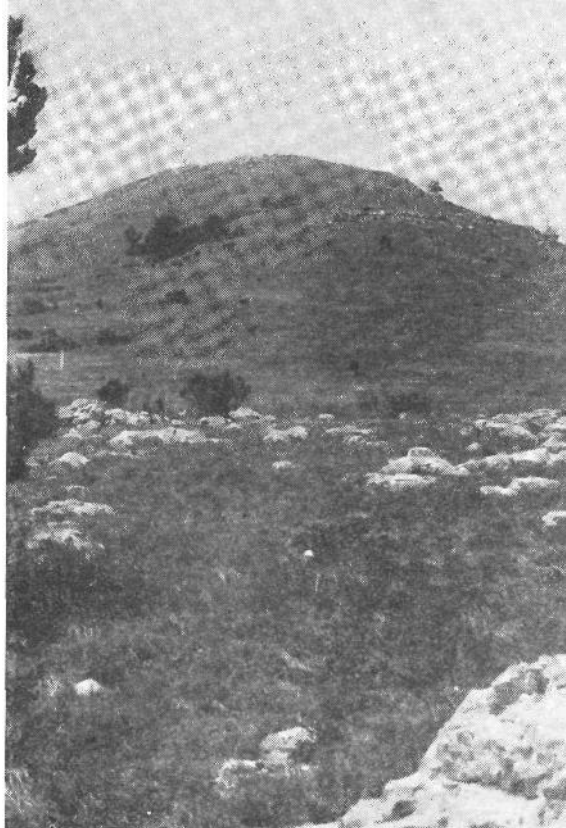
Čičarijskemu krasu pravijo domačini Griže ali griški svet, ker je tu beli kamen, Brkinom, ki so flišnati, pa Brda ali brdni svet, ker je tu najti črni kamen. Klimo na tem področju delajo najrazličnejši primorski in kontinentalni elementi.

S snežniške strani prihajajo kontinentalni vplivi oziroma srednje evropski. Z obeh zalivov pa prihaja primorski vpliv. Podnebje se zaradi tega zelo spreminja, kar se odraža tudi v značilni razporeditvi kulturnih rastlin, sadnega drevja in planinskega cvetja.

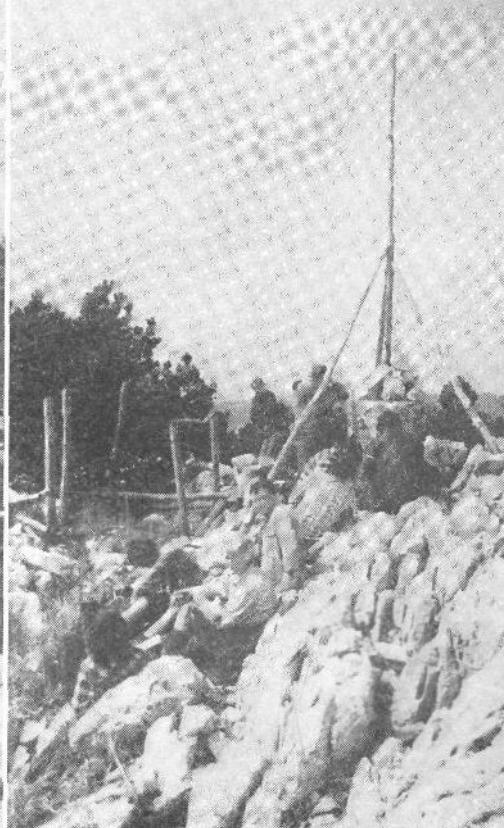
Pogled po Čičarijskem hribovju proti Razsušici

Foto D. Butinar

Velika Plešivica

Vrh Razušice

Foto D. Butinar

Tu se menjavata močna burja s severne in topel mornik z južne strani. Burja se med svojim divjanjem spušča s Snežnika na Pivko, z Brkinov v Podgrajsko podolje in s Slavnika na podgorski kras.

Na tem področju se oblikuje tipično klimatsko prehodno podnebje. Značilne so suhe kontinentalne zime z nizkimi temperaturami in pravo mediteransko poletje z jasnimi vročimi dnevi in z nizkimi količinami padavin, ki prihajajo v obliki kratkih nalivov.

Zato imamo pod temi grebeni mnogo opuščeneh studencev, ki so bili, ko so še pasli živino (drobnico), zelo pomembni. Prav na koncu naše ture bomo naleteli na lep izvir pitne vode, kjer se napaja divjad.

Svet, po katerem pelje planinska steza, je dokaj reven s prstjo. Nagnjena pobočja in suha podolja prekrivajo tanjše plasti prsti, po grebenih pa najdemo prst le po razpokah. Višji deli z gozdom in pašniki pa so precej na boljšem s prstjo.

Zaradi mešanega podnebja je tu najti svojevrstno floro; označujemo jo kot kraško floro. Prevladuje proti suši odporno in glede na prst manj zahtevno ilirsko ali kraško rastje.

Področje Čičarije spada med najbolj siromašno, poraslo je z redko travo, z grmičevjem in zelišči.

Pobočje Slavnika, Žabnika in podolje proti Istri so polna narcis; domačini iz Skadanščine, Rbanščic in v Podgorju jim pravijo mandalenske, v Poljanah pod Žabnikom kolenice, na Golcu pod Razušico pa sugalice. Šmarnic je tudi veliko, v Skandaščini jim pravijo devičice, v Poljanah pa sveto telo.

Od živalstva je tu doma dosti zajcev, še več divjih prašičev, ki delajo kmetom veliko škodo pa srne in celo medvede je najti v gozdovih.

Opis poti:

Turo lahko pričnemo pri Slavniku in jo nadaljujemo do Žabnika ali v obratni smeri, če si izberemo za izhodišče Žabnik. V prvem primeru imamo za izhodišče poti dve možnosti:

— Z avtobusom se pripeljemo do Kozine, tu zavijemo proti Reki in se peljemo 8 km. Za vasjo Materija zavijemo z glavne ceste na desno, v vasico Skadanščina, 3 km daleč.

Tu je naše prvo izhodišče na naši turi. Do vrha Slavnika poteka lepo markirana steza Slovenske planinske transverzale, ki se vije po polju in delno po gozdu. Do vrha je uro prijetne hoje.

— Druga izhodiščna točka je vasica Podgorje, ki leži pod južnim pobočjem Slavnika. Vas leži ob železniški progi Divača—Pula, zato se do tja lahko pripeljemo z vlakom. Če gremo z avtobusom, moramo zaviti z glavne ceste Ljubljana—Koper, približno 10 km daleč od Kozine proti Kopru, kjer krenemo proti Podgorju. Do vasi je okrog 8 km asfaltirane ceste. Iz Podgorja do Slavnika drži dobro markirana planinska steza (uro hoda).

— Tretji možni začetek poti pa je iz vasi Golac, ki leži v slovenski Čičariji pod Razsušnico. Do Golca pridemo iz Kozine, Il. Bistrice ali z Reke do vasi Obrov, ki leži ob cesti Reka—Trst. Iz vasi zavijemo (peš ali s svojim vozilom) proti Golcu po makadamski cesti (4 km). Od Golca do Žabnika je uro huda.

Pot je v nadaljevanju opisana tako, kot jo je Obalno planinsko društvo Koper odprlo dne 24. maja 1980 leta.

Če pričnemo pot v Predgorju, si najprej ogledamo to kraško vasico. Leži na južnem vznožju Slavnika, na skalnatem kraškem svetu, ki ga pokriva tenak obliž zemlje. Prebivalci živijo v glavnem od zaslužka na železnici, veliko se jih vozi na delo v Koper. Dobro označena pot se začne vzpenjati strmo skozi bukovje in po uri hoje prispemo do Tumove kočice na Slavniku. Od nje do lovske kočice je slabih 15 minut hoje proti jugovzhodu. Za lovsko kočico zavije steza skozi gosto porasel bukov gozd proti vzhodu. 15 minut potrebujemo do Zajčjega vrha (lovsko opazovališče) nato se spustimo po zelenih ravninah. Tu je meseca maja mnogo narcis, kosmatinca in drugega rastlinja. Po 30 minutah se nam prikaže značilni grič Grižan (851 m), na katerem je v hrib izdolbeno zaklonišče — ostanki II. svetovne vojne. Po 45 minutah rahlega vzpenjanja skozi bukovje pridemo v Mala Vrata (695 m, najnižja točka poti). Čez Mala Vrata je med NOB potekala kurirska zveza med Istro in Brkini in naprej na Mašun ter tja do kočevskih gozdov. Tod je deloval Istrski partizanski odred od oktobra 1943 do konca vojne (glej knjigo Istrski odred, založba »Lipa«). Čez Mala Vrata je zabeležil odred preko 105 prehodov in je prepeljal veliko število mobilizirancev.

Praden pridemo do Velikih Vrat (760 m), do katerih je 50 minut hoje, se moramo povzpeti preko dolgega, golega hrbta Velike Pleševice (908 m), s katere se nudi očesu lep razgled na Čičarijo, Brkine, na jugu pa na Žbevnico. Čez Velika Vrata poteka prometnica med Slovenijo in Hrvaško: Golac—Vodice—Buzet. Pot se nato dviga mimo buzetskega vodovoda čez vrh Male Pleševice (953 m) in se rahlo spušča skozi bukov gozd, dokler se ne začne ponovno vzpenjati proti našemu cilju — Razsušici. Preko tega dela potekajo številne stečine divjadi, zato je možno, da bomo tod videli zajca ali srno. Celo majhnega medvedka so ujeli v bližnji vasi Jelovnice, ker je ostal brez matere. Na poti bomo naleteli tudi na mali bivak in na ostanke »krbunišča«, kjer so Golčani še do nedavna delali oglje (krbun). Kopj pravijo domačini krbunica. Do Razsušice, ki je

Studenc v Koritnjaku

Foto D. Butinar

najvišji hrib v Čičarijskem hribovju (1084 m), pridemo po trdi in naporni hoji navkreber. Vrh dosežemo od Velikih Vrat, v 2,5 urah. Čeprav je Razsušica, če jo gledamo od daleč, poraščena, je njen vrh skalnat. Betonski valjast stolp na vrhu rabi za vojaško koto. Očesu se nudi lep razgled daleč naokrog. Streljaj dalje štrli skalnati vrh, nižji od Razsušice, s katerega je morda najboljši razgled, zlasti na spodaj ležeče zaselke: Zággrad, Gojáki, Brdo in seveda na vas Golac. Na Razsušici, ki ji Vodičani pravijo Glavičura, je v I. svetovni vojni strmoglavilo vojaško letalo, ko se je vračalo z bombardiranja Benetk v Pulo. Severna stran gore je porasla z bukovim, južna pa z mešanim gozdom. Na vrhu dobite žig in vpisno knjigo.

Z vrha se nato polagoma spuščamo in po 20 minutah prispemo do 1024 m visokega Žabnika, ki je zadnja višinska točka te poti. Žabniku pravijo domačini Oštrič po njegovi koničasti trikotni obliki. V novejših kartah so mu namerili višino 1056 m. Z njega si lahko napasemo oči na spodaj ležečo pokrajino in na Snežnik. Tik pod Žabnikom je vas Golac, za katero je značilno, da ima svojstveno narodno nošo (koret in brnaveke, to je suknjič in hlače, vse iz domače volne), narodno enoglasno popevko in vaško jed — čmar.

Tu je doma dr. Fran Juriševič, ki živi v Kopru, vnet zbiralec narodnega blaga in znan filatelist.

Pod Žabnikom leži, sicer skrita pogledu, vasica Poljane, odtod je odšlo leta 1944 v partizane 44 domačinov. Partizanom pa so Poljanke med vojno že leta 1942 nosile na Žabnik hrano in jim vseskozi pomagale do konca vojne. Spust z Žabnika je možen v dveh smereh. Proti severozahodu do Golca (1 ura), ali pa preko pašnikov do bistro studenčnice v Koritnjaku, kjer se lahko napijemo čiste vode, nato pa nadaljujemo hojo do Vodíc na hrvaški strani. Prijazni a skromni domačini vam bodo morda ponudili kavo, odžejali pa se bomo po mili volji pri vaških vodnjakih, kjer teče čista, bistra vodica, ki jo je tu na pretek.

PO POMURSKI POTI S KOLESI

(Prekolesarili so jo prvič planinci PD Maribor-matica)

ŠTEFIK

Skupina planincev z nahrbtniki, morda še z cepinom, ni nič posebnega, planinci s kolesi, ki so se konec septembra zbirali pred PD Maribor-Matica, pa so verjetno le koga zbadli v oči. Za nas, ki smo se odločili za tridnevni izlet s kolesi po »Pomurski poti«, je bilo prvo presenečenje to, da smo iz Maribora odkolesarili pred sedmo uro brez dnevnika o Pomurski poti. Nič za to, smo si rekli, saj ne gremo loviti žigov, vodič Edo bo že uredil z dokazi o prehojeni poti, pravzaprav prekolesarjeni.

Hrupni promet Maribora je za nami in pot nas je vodila ob Dravi mimo Spodnjega in Zgornjega Dupleka, Korene, Vurberga vse do starodavnega Ptuja. Prvi počitek smo si privoščili v Podvincih, potem pa smo s prvim žigom, ki smo ga dobili v Gomili, počastili ob spomeniku NOB na 1. slovenjgoriško Lackovo četo, ko smo se na mestu zadnjega boja, kjer so zajeli po boju ranjenega heroja Lacka, spomnili tudi žrtev, ki so padle za našo svobodo.

Obšli smo Videm in se za dobro uro ustavili v Cesanjevcih, pred drugim spomenikom NOV pri Ribičevem mlínu. Tu je okupator v svojem brezupnem in onemoglem besu pokončal petindvajset talcev.

Ribičev mlín še vedno dela, malo vstran pa stoji v skromnem parku pomnik iz kamna kot drevo z odžaganimi vejami, z imeni ustreljenih talcev...

Obdelani vinogradi z zorečimi grozdi, med katerimi nas pelje pot v Jeruzalem, govore, da tu ni več viničarjev in »oferjev«, ki so jih izžemali bahati tujci...

Skozi rahlo jesensko meglo se približa sonce, ko s kolesi in nahrbtniki minevamo asfaltirane in makadamske ceste. Popoldne smo že v Jeruzalemu in sicer tik pred nevihto.

Temne oblake z dežjem pa je pregnal veter, po namočeni stezi pa se odvija kolona planincev na kolesih; mimo Železnih dveri, Ljutomer in Veržeja. In proti večeru že smo se znašli v Beltincih. Pristrčen sprejem pri Dimekovih nas je tako razveselil, da smo pozabili vse mravljince v rokah in nogah in tako naprej...

Po večerji, pripravila nam jo je Lizika, žena znanega pomurskega planinca in organizatorja, zaslužnega tudi za Pomursko pot. Ob gledanju fotografij in diapozitivov smo v prijetnem razgovoru obudili spomin na očeta »Imreka« in na res lepo srečanje ob Dnevu planincev v Pomurju.

Po večerji pa je pečen krompirček z domačim vinom razgovor še bolj razgibal in verjetno bi trajal pozno v noč, če bi ne bila pred nami še dolga pot. Pod slamnatim krovom lepe domačije Dimekovih smo zaspali, kot da bi bili doma.

Naslednjega dne zgodaj zjutraj so se že kadili žganci z mlekom, če pa je kdo želel čaj, je bil tudi ta pri roki. Tudi dnevnik Pomurske poti smo dobili na tej postojanki. In še prisrčen pozdrav pa smo že na megleni poti, ko se nam obeta lep dan. Peljemo se v smeri Turnišča, Velike Polane proti Lendavi, novim srečanjem naproti. Ustavili smo se v hiši pisatelja in urednika »Ljudske pravice«, Miška Kranjca, kjer je zdaj urejen muzej. Pisatelj nas je sprejel osebno in nam dal svoj podpis v dnevnik, pogostil pa nas je tudi s prekmursko »palinko«.

Po dobri uri kolesarjenja in še pod vtisom prijetnega srečanja v Veliki Polani smo zavili v Lendavo. Sobota je, dela prost dan, nam pove urnik na grajskih vratih, zato je tudi odpadel ogled gradu v Lendavi. Zakaj bi se človek jezil, grad je od zunaj tudi dovolj zanimiv, sicer bi bila notranjost dostopna tudi ob sobotah in nedeljah!

V zameno smo si lahko ogledali cerkvico s starimi spomeniki na pokopališču, pa tudi notranjost je zanimiva, v njej je namreč razstavljena mumija grofa Hadika Mihaela, ki je padel v boju s Turki dne 11. 7. 1603. Lep razgled na Lendavo z vrtnimi stolpi za nafto in plin je bilo plačilo za trud in znoj, ko smo s svojimi jeklenimi konjički sopihali na vrh! Prijetno pa je bilo posedeti tudi pri prijatelju našega vodnika Eda, kjer smo prigrizovali domač kruh z zaseko in čebulo, vse to zalili z dobro kapljico iz zidanice lendavskih gor.

Dobre volje smo zavili skozi Lendavo; nameravali smo do Bukovniškega jezera. Edo je sicer imel s kolesom sitnosti, pa smo vseeno prikolesarili do Bukovniškega jezera in do kontrolne točke Selo, ki je tudi obvezna točka za Slovensko razširjeno transverzalo. Dohitela nas je noč. Prenočili smo v Počitniškem domu Goričko. Naslednjega jutra pa se nam je pokazala prva utrujenost, kljub temu smo spet zajahali naše konjičke in že je bil za nami Srebrni breg (404 m), planinska koča Tromejnik in Srdički breg (418 m). Lepi so ti kraji, zorane njive pripravljene za setev, njive z nedozorelimi jesenskimi pridelki, pisani gozdički, med katerimi se vijejo vse asfaltirane ceste, te pritegnejo in so domače. Zidajo nove domačije in kar žal ti je, da bo čas storil svoje in bo pobral tiste stare, ki še samevajo tako, kakor gnezda prekmurskih »štrkov« na električnih drogovih in dimnikih, ko na jesen odlete na jug. Zmotil me je ograjen prostor sredi njive, v Nuskovi vasi. Pridne roke so tu ogradile pravi pravcati vrelec slatine, žal, da se še vedno razliva po njivi... morda pa bodo tudi tu nekoč zrasle toplice — sem pomislil.

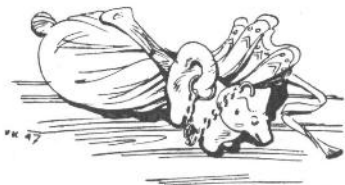
Kratek počitek v Rogaševcih in lepem nedeljskem dopoldnevu in prijaznem gostišču ob cesti.

Toda čas nas preganja, dolga je še pot do Maribora, ogled muzeja in enega izmed najstarejših gradov iz 12. stoletja na Slovenskem, grofa Nikolaja v Gradu, nam spet vzame uro časa. Ti čas presneti, kako beži, kdo ve če ne bo zob časa porušil tudi te zgodovinske znamenitosti, ki jih z zanimanjem ogledujemo, za njihovo vzdrževanje pa ni denarja.

Poldan je že, sonce nas greje, naši konjički, ki vzdržljivo hitijo po lepi asfaltirani cesti pa tudi. Bodonci so za nami in ob enih smo slovesno prešli most čez našo ubogo umazano Muro v Radencih.

Prijetno bi skoraj zadremuckali, pa si tega nismo smeli privoščiti. V dobri uri smo prekolesarili Kapelo in Janžev vrh in prišli do zadnje kontrolne točke, do Negovskega jezera. Dan se nagiba in radi bi bili že na cesti, ki bi nas popeljala skozi Lenart v Maribor. Kmalu se je tudi to zgodilo. Konec je bilo prijetne vožnje; avtomobili cvilijo za nami in pred nami. Umaknili smo se jim na cesto, ki pelje v Malečnik. Kolesa smo rinili v breg, na vrhu pa smo si pošteno oddahnili. Prekrasen pogled na razsvetljeni Maribor z Dravo nas je razvedril in imeli smo občutek, da smo že doma.

Za konec pa še tole: Občudovali smo lepote naše domovine in ni nam žal, Edu pa hvala za vodstvo.

PO INKOVSKI STEZI OD LA CUMBRE (4800 m) DO COROICA (1700 m)

MILAN REBULA

Ena najlepših stvari, kar jih človek lahko doživi v Boliviji, so spusti po nekdanjih inkovskih stezah z ledeno mrzlega golega višavja v vročo džunglo. Za tole stezo, ki se prične približno 25 kilometrov od La Paza, kjer se Altiplano nenadoma prelomi in pobočja strmo padejo proti džungli, sem porabil tri dni, da sem se spustil z višine 4800 metrov do 1200 metrov, od tu pa sem se na kamionu zapeljal še do Coroica, mesteca na grebenu, ki se dviga nad dolino in ima čudovito razgledno lego. Na pot sem se odpravil ravno tedaj, ko so volili novega predsednika in je bil promet zelo redek, ker so bili vsi ljudje na voliščih. Več ur sem čakal na prostoru, kjer so navadno parkirani kamioni, ki so namenjeni v džungelsko regijo Yungas. Ta Yungas je nekaj posebnega. Tu v Latinski Ameriki taka področja imenujejo »gorska džungla«, kar naj bi pomenilo gore v okolici džungle, prekrite z džungelskim rastlinjem. Ti kraji spadajo med najlepše, kar sem jih kdaj videl, z navpičnimi stenami, prekritimi z zeleno rastlinsko preprogo, z dolinami, globokimi več tisoč metrov, predvsem pa z obilo studencev. Vsakih nekaj sto metrov prečka pot hladen potok, v katerem se lahko okopaš, često je to kar slap, saj so pobočja strma in tako vročega sonca, ki pripeka nad glavo, ne občutiš tako zelo, saj se lahko v vsakem trenutku ohladiš v vodi. Šele tam okoli druge ure popoldne je iz Villa Fatime, enega od predmestij La Paza, odpeljal kamion, ki je bil namenjen v Yungas, vročo džungelsko pokrajino. Cesta se iz La Paza prvih 25 kilometrov vzpenja do višine 4500 metrov, nato pa se nenadoma spusti v Yungas. Na tej točki, ki se imenuje La Cumbre, ali vrh po naše, sem pozno popoldne izstopil in se začel razgledovati okoli sebe. Pri roki nisem imel nobenega zemljevida, približno pa sem si le predstavljal, kje naj bi potekala ta inkovska steza in sicer sem se o tem pogovarjal z neko Argentinko, ki jo je prehodila pred nekaj dnevi. Povedala mi je, da bom pred sabo zagledal dolg greben, na katerega se moram povzpeti, od tam pa bo pot peljala le navzdol. Silovit veter je zavijal čez planoto in s seboj nosil oblake peska, ko sem se začel polagoma vzpenjati po pustih pokrajini proti grebenu, ki se je črtal na modrem ozadju. Pot je polagoma vzpenjala, dan je že tonil v večer, ko sem prišel na rob, od koder se mi je odprl razgled v drug svet. Za menoj je bila siva, pusta valovita planjava, na drugi strani grebena pa se je po globoki in strmi dolini, poraščeni z bujno tropsko vegetacijo, valila iz džungle nepredirna gmota oblakov. Pokrajina se je spremenila, kot da jo je nekdo odrezal z nožem, z vrha grebena se je v dolino spuščala inkovska steza, tlakovana z velikimi ploščatimi kamni; v mislih me je prestavila 500 let nazaj, ko so se po njej spuščali inkovski sli v džunglo, odkoder so lahko v prestolnico v Cuzco vsak dan nosili sveže sadje. Neverjetno, kako ta reč kljubuje zobu časa. Zdelo se mi je, kot da bi ta steza do 4 metre široka, ponekod vsekana v navpične stene in tlakovana z velikimi ploščatimi kamni, bila zgrajena šele pred kratkim. Rob je bil zavarovan s pol metra visokim zidom, umno pa so rešili tudi problem dežja, saj je vsakih nekaj metrov stezo prečkal majhen jarek, po katerem je voda odtekala in tako ni mogla odnašati kamenja, s katerim je bila pot tlakovana. Ponekod, kjer je bilo pobočje zelo strmo, so stezo podprli tudi s 10 metrov visokim zidom iz kamenja, da jim je ni bilo treba vsekavati v živo skalo. Večerilo se je že, ko sem se po teh serpentinah, ravnih kot ravnilo, pričel spuščati v dolino. Luna je pričela vzhajati, vesel sem je bil, ker mi bo pomagala, kajti na višini 4800 m je v Boliviji zelo mraz, svetilke pa nisem imel, da bi si z njo svetil pri hoji. Hodil sem in hodil po tej stezi, vedno nižje sem se spuščal in vedno bolj je popuščal mraz, ki vlada v višinah. Povsem sem izgubil občutek za čas, ker nisem bil odvisen od njega, za cilj sem si zadal le to, da bom skušal priti čim nižje, kjer bo topleje in prespati kje na prostem. Gotovo je moralo biti okoli polnoči, ko je pot pripeljala do neke vasice, kjer so me z neznanim laježem pozdravili psi, ki se niso umirili niti potem, ko sem pustil zadnje hiše za sabo. V vasi se nisem ustavil, saj so ljudje še podnevi nezaupljivi do tujcev, zdajle pa mi gotovo še vrat ne bi odprli. Kakšnih 500 metrov pod menoj se je razprostiralo morje oblakov. Zaskrbelo me je, saj bi tam spodaj lahko deževalo, zato sem s poti zavil na travnik, poiskal suh prostor in zlezal v spalno vrečo. Nekaj časa sem še klel luno, ker je nisem mogel ugasniti, saj mi je sijala kot električna žarnica naravnost v glavo, potem pa me je zmanjkalo. Drugo jutro sem že navsezgodaj spet stal na stezi, ki pa se ni več tako strmo spuščala. Kilometre in kilometre se je vila po zelenih travnikih, kot da bi bila grajena za večno, ves čas tri do štiri metre široka, nemo pričevanje nekdanje tako mogočne inkovske kulture. Polagoma se je začelo pojavljati nizko grmičevje, obraslo z mahovi,

kot posledica visokega odstotka vlage v zraku. Ko pa sem se spustil še malo niže, me je sprejela v svoj objem že prava »džungla v gorah« z bohotnim rastlinjem in zatohlim vlažnim zrakom, vendar je bilo vse skupaj še vedno na višavah. Hodil sem po bregovih gora in oko mi je uživalo v razgledih skozi pisano rastlinsko mrežo, ki je preraščala pot in mi hkrati onemogočala ugibanja o nadaljnji smeri hoje, saj steze pod tem zelenim pregrinjalom od daleč ni bilo mogoče videti. Ni mi šlo v glavo, s kakšno vztrajnostjo so se indijanski graditelji prebijali skozi ta blodnjak rastlinja, saj se jaz brez mačete ne bi mogel odmakniti niti za en meter od steze. Ti predeli Bolivije imajo tudi relativno največ dežja, kajti tu naletijo oblaki, ki so doslej neovirano potovali nad džunglo, na gorske verige, ki jim zapirajo dostop na visoko planoto, in to stori, da so ta področja deležna takorekoč neomejene količine dežja. To so potrjevali tudi številni potoki, ki so si utirali pot v dolino in ustvarjali take prostore za kopanje, ki si jih ne bi mogel izmisлити niti človek z najbujnejšo fantazijo. Seveda sem vse to s pridom izkoriščal in se zaustavljal ob njih, se skopal v bazenčku s peščenicim dnom, kamor je v slapu pritekala kristalno čista voda. Okolje pa je dopolnjevalo razkošno tropsko rastlinje, ki je potok preraščalo na vseh straneh tako, da so le redki sončni žarki kradoma prodrli skozi. To pa je ustvarjalo fantastične svetlobne efekte, ko se je luč prebijala čez vodne pršice in gosto zelenje. Okoli poldne sem prišel do vasice. Do tu je pot potekala ves čas po levem bregu doline. Zdaj pa sem šel čez most na desni breg in se vzpel kakšnih tristo metrov navzgor, tako da se mi je znova odprl pogled po dolini in okoliških grebenih. Dolina na tem mestu ostro zavije na desno, pot pa teče do Coroica ves čas po desni strani. Ta vasica je bila zadnja na poti, kar se je jasno videlo tudi na stezi; bila je slaba, saj so v glavnem po njej hodili meni podobni popotniki. To stezo je pred nekaj leti na novo »odkril« neki krščanski misijonar; odtlej pa se vsako leto po njej podijo pisane družčine z vsega sveta, ki jih mikajo te na pol pozabljene inkovske stvaritve. Ploščate kmae je že skoraj prerastlo rastlinje, steza je ozka, težave pa sem imel tudi z višino, kajti moji »predhodniki« so si sekali pot glede na svojo postavo, jaz pa sem se moral ves čas sklanjati, da sem se izognil ovijalkam, ki so se prepletale tik nad stezo. Ponekod so se kamni povsem izgubili pod rastlinjem in stezo sem lahko sledil le po polmetrskem zidu, ki jo je ločeval od prepada. Tu se steza nič več ne spušča, v glavnem je to dvodnevna hoja v isti višini nad džunglo, čez grebene in ozke soteske. Inki kot pravi graditelji niso sledili naravnim prehodom, ki bi zahtevali veliko spustov in vzponov, pač pa so v gradnjo steze vložili več truda in poskrbeli, da so jo speljali čim bolj naravnost, da bi njihovi sli lahko premagovali velike daljave s čim manj truda. Ta dan sem spal kar na stezi, saj z nje zavoljo neplodne gošče sploh nisem mogel. Noč je bila vroča, na srečo pa ni deževalo, čeprav je veter prignal oblake po dolini navzgor; le jutranja rosa mi je spalno vrečo povsem premočila. Naslednjega dne se pokrajina ni spremenila. Globoko na moji levi je v dolini bučala reka, potoki so mi prečkali pot, obiral sem temačne soteske, ki so se zajedale daleč noter v goro. Nikjer ni bilo žive duše, nobenega Indijanca, s katerim bi se lahko pogovoril, pa še vroče sonce je neusmiljeno pripekalo. To mi pa ni bilo odveč, saj sem dva meseca prebil v velikih višinah v Peruju in kar čutil sem, kako mi sonce izganja mrz iz kosti. V zgodnjem popoldnevu se je steza pričela spuščati v dolino. Prišel sem do ceste. Šel sem po njej in kmalu so se začeli pojavljati veliki sadovnjaki pomaranč in mandarin. Seveda, je bilo julija in v teh krajih v tem času zorijo pomaranče in mandarine, imajo pa tudi veliko kave. Zadnjo noč sem prespal kar ob cesti. Naslednjo jutro pa me je kamion zapeljal 15 kilometrov naprej v Coroico, kraj, ki ima lepo razgledno lego, saj stoji na samem grebenu, na zadnjih obronkih gora, ki se spuščajo v džunglo.

STE ŽE PORAVNALI NAROČNINO ZA PV ZA LETOS?

Če ste v zaostanku, vedite, da je Planinski Vestnik, njegov obseg, kakovost pa tudi redno izhajanje, odvisen predvsem od naročnikovega dinarja.

Planinski Vestnik bo prihodnje leto izhajal v istem obsegu, v novi obliki, naročnina se pa ne bo spremenila!

Povabite torej tudi svojega planinskega prijatelja, znanca, naj postane redni bralec Planinskega Vestnika!

Uredništvo in uprava

S KOLESI V HRIBE

(Bolgarija)

FRANC HRIBERNIK

Srečala sva se v bifeju »Pod Mucovo pečino«. Hinko je prišel na porcijo okusnih postrvi, ki jih zna Lojzka tako imenitno pripraviti, jaz pa na vrček hladnega piva. Poleg vsakdanjih preprostih besed, je pogovor nanesel tudi na spomine z gora, na pogosta pohajanja po planinskem svetu. Pa sva prišla do zamisli, da bi se prihodnje leto odpravila skupaj na potep... Vseeno kam. In ne z motorjem, s katerim prihajam do vznožja gora in se z njim vozim na delovno mesto, ampak kar takole z navadnim »biciklom«. Hinko je zatrdil, da bo šlo. Časa bo imel dovolj, saj bo takrat že užival v zasluženi »penziji«. Zakaj pa ne, saj je že šest križev mimo. In imel bo dovolj časa za priprave na tako pot, pa tudi za svoje staro kolo, iz leta 1942, ki že dolgo časa leži zaprašeno v kotu drvarnice.

Čez zimo se je število kandidatov za kolesarsko turo povečalo. Ob vsakem koncu tedna smo se pogovarjali o doživetjih, ki nas čakajo. Rekli smo, da bomo šli v Make-donijo, na Korab, na drugi najvišji vrh naše domovine in hkrati najvišji vrh Albanije in se bomo potlej okopali še v toplih vodah Jadrana. Rekli smo tudi, da bi šli v Karpatе, na najvišji vrh Romunije itd. Prebiralі smo zemljevide, brskali po prospektih in strokovnih knjigah. Medtem je prišlo poletje in z njim kolesarski maraton okoli Pohorja. To je veljalo za »uradni« trening. Še zmeraj pa nismo imeli svojih koles. Hinko je svojega iskal pod kupom drv, jaz pa pri tovarni tudi nisem prišel na vrsto. Čas, ko so se začeli dopusti, se je hitro zblížal. Kmalu sva prišla do svojih koles, ni pa nama uspelo, da bi obdržala kolesarsko družčino. Prijatelji so ostali doma ali pa so odšli na morje, midva pa sva optala težka nahrbtnika, pritisnila »plin« — na pedala koles in se odpeljala v gore Bolgarije in Turčije.

Hinko, že preizkušena hribovska grča, je pot do Beograda in po Srbiji že pred vojno večkrat prepotoval. Jaz pa nekajkrat tedaj, ko sem v Nišu dve leti nosil sivo uniformo. Zato sva se do tega mesta popeljala z vlakom, da bi se tako izognila panonskim ravninam. Toda bolj kot s kolesi je bilo zapletena vožnja z vlakom. Nada naju je spremljala

Musala, zadnja postojanka pod vrhom 2925 m visoke Musale

do mariborske železniške postaje pa ni hotela počakati, da bi vlak odpeljal. Ni bila povsem prepričana o tistem, kako bo s solzami tedaj, ko bo vlak zapiskal v noč in odpeljal očeta z njegovim starim kolesom.

V vagonu prvega razreda ni bilo pretirane gneče. Z doplačilom za prvi razred sva se pripeljala do Zagreba. Spet je bil sprevodnik tisti, ki je poskrbel, da bo najino potovanje zanimivo. Sporočil nama je, da so že zdavnaj odklopili vagon, v katerem sva in če hočeva do Beograda, morava v drug vagon. V Beogradu sva spet zamenjala vlak in tako naju je spet obiskal sprevodnik. Ta je bil že tretji. Doplačilo prosim! Tokrat zato, ker vlak ni brzi, ampak je — ekspressni.

V Nišu, glavnem mestu tega dela Srbije, je še zmeraj tako, kot je bilo pred leti, ko sem bil tu še kot vojak. Spomnil sem se niške trdnjave, kjer smo s prijatelji — vojaki pospravljali cele gore čevapčičev in v »kafani« ob »Robni kuči« uničevali pivo. In tudi Nišava, prijazna reka, ki priteče izpod Stare planine, tiho vali svoje vode pod mostom pred glavnim trgov. Še v uniformi sem se prav na tem mestu dostikrat slikal, fotografije plačal, pa nikoli videl... Nekaj pa sem v Nišu vseeno našel novega. Veliko moderno železniško postajo, ko so jo v letu Titovih jubilejev slovesno izročili svojemu namenu niški železničarji. Ulice pa lepšajo še novi prometni znaki, ki ne dovoljujejo vožnje s kolesi. Zavaljo tega sva se s Hinkom jezila, ko sva morala težko naložena kolesa potiskati, pa še vroče je bilo. Še bolj sitna pa sva bila tedaj, ko v kolodvorski restavraciji nikakor nisva dočkala natakarja, da bi nama postregel.

Preden sva se »otresla« mesta, sva imela precej problemov s prtljago. 40 kilogramov težak nahrbtnik s šotorom, hrano z vso planinsko opremo, od čevljev do klobuka, športno in fotografsko opremo ter opremo za »kar tako«, je bilo težko pritrčiti na ozki prtljažnik kolesa. Pa se je zgodilo, da se je nama že do Niške banje prtljaga dvakrat odvezala in s svojo težo še naju potegnila v občestni jarek. Ščasoma pa sva se toliko privadila v privezovanju, da nisva imela več težav.

Koliko je vredno kolo v naravi, sva spoznala v čudoviti Sičevački klisuri. Šest kilometrov dolg kanjon reke Nišave je naju pozdravljal v svežem jutru in s sončnimi žarki, ki so se lovili po belih skalah. Skozi mnogo predorov sva morala navzgor in tako sva pozkusila tudi luči. Prvo toplo malico s »čufti« sva si privoščila v Beli Palanki. Stojanka Golubovič je nama postregla ob mizi na pločniku in prosila za sliko, ko sva se z njo fotografirala. In takšnih naslovov sva si do vrnitve domov nabrala še mnogo, saj sva fotografirala vse natakarice, natakarje in vse tiste, ki so nama pomagali, da sva uživala v lepem in nepozabnem.

Na koncu glavne ulice naju je spet ujezil prometni znak — za kolesarje je prepovedano! Nič se ni dalo narediti drugega, kot zaviti na desno navzgor po stari cesti proti Pirotu. Cesta je opuščena, zelo strma je in se vije po pobočjih Suve planine. Sonce je nezizmerno pripekalo, pot pa se je dvigala čedalje višje med nizko rastočo grmovje v svet brez ljudi in brez vode. V dolini se je v soncu lesketala ravna bela cesta, ki sva se jo morala izogniti. Potiskala sva kolesa navkreber, močno oznojena in žejna. Moč so nama vračali bomboni in limone. Proti sedlu pod planino so se prikazale borne njive s koruzo in vodnjaku med njimi. Odložil sem kolo ob cesti in se hotel odžejati, pa sem v vodnjaku našel samo žabe in zelene smeti. Na srečo je bil tik pod sedlom uporaben studenec. Pri njem je stala priletna ženica in si močila hrapave dlani. Na vprašanje, kako daleč je še do Pirota, je odvrnila »Mi idemo 4 sata, a do Palanke 2.« Hodila sva še nekaj časa in po treh urah pešačenja ob kolesu sva se ustavila na sedlu, odkoder se je začela luknjasta pot spuščati na nasprotno stran v dolino. Dohitela sva starega »čiko« s parom kravic in zapletli smo se v prijeten pogovor. Govorili smo seveda o volkovih in divjih svinjah. Pripovedoval je kako volkovi pozimi napadajo ovce v stajah in kako divje svinje uničujejo skromen poljski pridelek. O vremenu pa pove, da tod že dva meseca ni bilo dežja...

Kača sodobnih nomadov se vije od Pirota proti bolgarski meji. Cesta proti Dimitrovgradu je zatpana s pločevino. Pozno popoldan je že in promet je še bolj gost. Midva pa — edina kolesarja. Cesta je ozka, avtomobili široki. Osebna vozila in tovornjaki kar tulijo v obeh smereh. Ob cesti je mnogo vencev, rož in svečke ponekod še gorijo v spomin preminulim. Stare pločevinaste škatle, nič več podobne avtomobilu, ležijo na obeh straneh ceste. Več gledam v vzratno ogledalo, kot pa v smer, kamor se peljeva. V okroglem ogledalcu iščem Hinka, ki vozi za meno. Tu in tam zapeljeva s ceste in se za trenutek umakneva nevarnosti. Toda kača z oznakami Turčije, Perzije, Iraka, Nemčije, Anglije, Danske se ne pretrga. V obratni smeri pa vozijo avtomobili z oznako »D«. Zdomci se vozijo na delo na zahod.

Zadnjo noč, preden bova v Bolgariji, je dokaj hladna in nemirna. Šotor sva postavila v sadovnjaku, v neposredni bližini lepo urejene kmetije, kilometer pred mejnim prehodom. V bližini hiše zato, ker sva skoraj morala verjeti bistremu kratkohllačniku, ko nama je dejal: »Bogami, vani čete spavati, ali tu ima vukova i veverica!« Smejala sva se zaradi veveric, zaradi volkov pa sva bolj rahlo spala. Nekaj minut po polnoči sem zaradi premrlih udov zlezal iz šotora in izvedel ducat trimskih skokov do bogato obloženih

sliv, ob tem sem se — spet zaradi volkov — rahlo prestrašil telička, ki se mi je v jelenjih skokih približal.

Jutranji pozdrav bolgarskih carinikov naju je presenetil. Samo žig v potni list in srečno pot s kolesom na njihovo Musalo so nama zaželeli in nič več. Lepo presenečenje glede na to, da je Dimitrovgrad prehod »mamilašev« in zato poln predirnih oči službujočih. V bregovih Stare planine se je bilo treba močno potruditi. Še dolgo se svet ni hotel prevesiti, da bi odbrzela tja dol proti Sofiji. Imela sva že precej nabrane moči, zato sva večino klancev lepe gladke ceste do razvodnega grebena Stara planina—Rodopi brez težav zvozila. Do prelaza so izginili tudi mladi borovi gozdčički in se je na nasprotni strani razgrnil položni svet sofijske kotline z žitnimi polji na črni prsti in eno samo dolgo belo cesto, ki je naju vodila naravnost proti vzvodu, da je sonce ščemelo v oči. Ročico za vzvod sem potisnil v zadnjo prestavo in lahkotno odbrzel po teh ravninah. Ob ušesih je samo šumelo, veter je mešal lase in vroča lica so se počasi ohlajala. Hinko je na svojem »rjavcu« ostal daleč za menoj. Njegovi enakomerni pritiski na pedala se niso razlikovali ne v hribu in ne v ravnini. Štiri ure sva brez besed kolesarila. Tedaj so pošle kalorije in želodec je zastokal po novem zalogaju. Ustavila sva na ravni, od sonca mehki cesti in se na glas zasmejala znaku, na katerem so bile zarisane vilice in nož. Parkirala sva na drugi strani ceste in v delavski restavraciji preverila, koliko se da pojedsti za bolgarske leve.

Zgodaj popoldne je še, ko sva se ustavila na Ruskem bulevarju v Sofiji. Nebo je bilo brez oblaka pa tudi sence skoraj ni bilo. Ogledovala sva bolgarske kulturne spomenike, ki jih v Sofiji ne manjka. Fotografirala sva se ob veličastnem Leninovem liku nasproti sedeža KP Bolgarije. Tiho se pomikava mimo snežno belega mavzoleja bolgarskega narodnega junaka G. Dimitrova, mimo državne opere, mimo sodne palače pa ob parlamentu in sedežu vlade do katedrale Aleksandra Nevskega, ki je najznačilnejši spomenik minule dobe. Postavili so ga konec prejšnjega stoletja v spomin na osvoboditev izpod Turkov. Osrednji zvonik je visok 53 metrov, v njem se oglašča 12 ton težak zvon, ki ga je mogoče slišati v krogu 30 km. Sama kupola je pozlačena; zanjo so porabili preko 8 kg čistega zlata. Prostornina katedrale je 4000 m² in je v njej prostora za 7000 ljudi.

Sofija je glavno mesto Bolgarije šele dobrih sto let, torej po osvoboditvi izpod Turkov. Prej sta to bili mesti Pliska in Trnovo. Mesto je središče države že po svoji legi in prvotno ime Sredec je že pred 14. stol. poudarjalo središčno lego, potem pa so ime spremenili v Sofijo po stari cerkvi sv. Sofije iz 6. stoletja. Sofija leži sredi zelene kotline med Staro planino in Vitošo na nadmorski višini 564 m. Mesto imenujejo tudi mesto zelenih jezer. Ta zelena jezera so številni parki in bujni vrtovi, v katerih se koplje vsa prestolnica. Največji in najlepši je park Svobode, ki meri kar 360 ha. Sofija je danes moderno velemesto z več kot milijon prebivalci in je eno najčistejših mest na svetu, o čemer se lahko prepriča vsak obiskovalec. Posamezne ceste čistijo večkrat na dan in jih ponoči s krtačami in vodnimi curki izpirajo. Nikjer ni najti cigaretnih ogorkov ali papirčkov, žvečilnega gumija itd. Vsako jutro mesto sveže zaduha in vse diši kot polja rdečih vrtnic tam daleč v kazanliški dolini. Za tujce se ta pretirana čistoča zdi nedoumljiva. Leta in leta so iz Sofije preganjali živali, preostali delovni konji pa so morali nositi posebne vrste hlačk...

Poleti odhajajo prebivalci Sofije na zelene obronke Stare planine in Vitoše. Ti dve gorovji obdajata Sofijo in njeno kotlino kot venec. Pogled iz gondole ene izmed žičnic na mesto, nas spomni na panorame alpskih mest in na naglo razvijajoča se industrijska središča, kajti veliki stanovanjski bloki rastejo tudi v vseh predelih Sofije.

Ob večerih se mladina zbira na sprehajališčih Ruskega bulevarja, vse do katedrale Nevskega. Z mrakom se začenja utrip novega velemesta, izraz nove generacije. Iz restavracij prihaja glasba in zaradi tega tudi večerja bolj tekne. Znano je, da so Bolgari že od nekdaj znani kot glasbeno nadarjeno ljudstvo. Le oni imajo šolo za »pevce popevk« na svetu, kajti popevkarstvo je pomembno »izvozno blago«. Poletni njihovi »slavčki« prepevajo na obalah Črnega morja, pozimi pa potujejo po Evropi. Tudi v motelu »VRA-NA« onstran Sofije, ob reki Iskar, med 20. in 24. uro prepeva lepa »sinička«. Nomadi na poti zahod—orient, pomešani z domačini, plešejo do onemoglosti in se utapljuje v maliganih črnega trakijskega vina. Sloniva ob točilni mizi in poskušava pregnati utrujenost. Toda bolečina v desnem kolenu na nogi ne pojenja. Mravljinca na Hinkovi roki rodno zvijajo prste. Z »roštilja« ob skupini muzikantov zadiši po pečenih piščetih in ta vonj prihaja celo v šotor, kjer naju ponoči napadajo komarji.

Naslednjega dne zapustiva glavno prometno žilo za Carigrad in kar blaženo se počutiva ob misli, da bodo najina ušesa odslej počivala. Čeprav najina pot vodi v Turčijo, se morava najprej povzpeti na Musalo, najvišji vrh Bolgarije. Zato se tu pridruživa reki Iskar in kolesariva navzgor ob njenem toku v samo pogorje Rile. Na začetku je še nekaj kilometrov asfalta, tako kmalu vso gladko površino ceste zamenja stara kockana cesta, ki drži proti Samokovu.

Bolj se cesta dviga med zelene griče, bolj je luknjasta. Luknje, v katere močno udarja kolo, ne moreš zmeraj pravočasno opaziti, zato dobiva ob vsakem takem udarcu en »ohtar« več. Kolesa so že pošteno »pijana«. Ob velikem Iskarskem jezeru je spokojni mir in tišina z napisom »Strogo prepovedana cona«. Nikjer človeka, nobene hiše, še manj pa kakšne okrepčevalnice. Samo tišina, rahlo valovanje vode in šumenje borovih gozdov. Iz nežne rečice Iskar je nastalo veliko akumulacijsko jezero — brez turizma. V Samokovu z oblačnega neba rahlo rosi tako, da je to veliko industrijsko središče videti še bolj umazano. Od tod že vidiva kopaste vrhove Rile v megli. Še 10 km strme kockane ceste prepešačiva v dveh urah in se utaboriva v Borovcu, zimsko športnem središču na višini 1300 m. V kompleksu smrekovih gozdov je tu pravo turistično mesto s hoteli, trgovinami, restavracijami, s trim stezami in asfaltnimi potkami.

Je glavno izhodišče za vzpon na Musalo po odlično markiranih poteh. Povsod v Borovcu je prepovedano postavljati šotore, zato sva vesela, ko nama ženska srednjih let pomaha iz bližnjega kioska. Očitno je opazila najino zadrženo glede prenočevanja, saj se v tem turističnem paradižu in v poznem meglenem večeru ne znajdeva kaj dosti. Spremlja naju navzdol do roba gozda in razkaže svoj vikend, napol usločeno bajto z vonjem po trohnbobi. Pet levov pravi za eno noč. Ker to ni drago, ji plačava kar za tri dni. To se je pozneje izkazalo kot pameten ukrep, saj se je po vzponu na Musalo vreme sprevrglo v deževje, midva pa sva čepela suha s šotorom vred v »vikendu« Eme Mladenkove. Pa še kako hvaležna sva ji za to.

Še v mraku sva zlezla iz postelje, se po planinsko opremila, dobro zaklenila kolesa in začela lezti v hrib za markacijami. Najprej po ozki asfaltni potki, potem po peščenih stezi v teman gozd, kamor so šle tudi druge skupine planincev. Ščasoma so se naše poti razšle in proti gozdni meji sva korakala sama. V gozdu je bilo skoraj temno in strmina nama je kmalu zvalila prvi znoj. Okrepčala sva se na prvem križpotju, kjer je žuborel bister potoček, eden izmed mnogih Iskarjev. Gozda ni bilo več in sonce je zlatilo ves greben do vrha temnega gorovja. Mimo črede govedi sva prestopila na levi greben in na desni imela ves čas pred očmi planinsko kočo na Jastrebcu (2350 m), pred seboj pa sam vrh Musale, okrog katerega so se že v zgodnjem jutru rojevale meglice. Štiri ure je trajal imeniten vzpon do kočice »Musala« (2389 m) pod lepim glavnim vrhom istega imena. Prav mehka je bila hoja po travnatih tleh, v morju prtilikavega ruševja, polnim flore in položnih grebenčkov. Zdelo se nama je, da je vsa planinska dolina do kočice veličasten amfiteater v kavkaških gorah. Nikjer nobenih izrazitih grebenov, skoraj nič skalovja, pa čeprav višina presega naš Triglav.

V koči lahko naročiva samo čaj; postrežeš si kar sam. Nobenih drugih pijač ne moreš kupiti. Tu je »stop« za alkohol. Presenečenje za slovenske planince! Kakšno nasprotje v izbiri pijače v primerjavi z Aljaževim domom v Julijcih ali Ruško kočo na Pohorju. Čaj si postreževa trikrat in ga »cukrava« iz lastnega nahrbtnika, kar je moč slovenske navade. Medtem vstopi v kočo zagorel možakar, oblečen v ovčji kožuh in v kot postavi pravo vojaško puško. Čez nekaj trenutkov jo spet vzame v roke in jo rahlo obriše, kot bi jo božal. Še preden prisede k mizi, pogleda skozi okno v zeleni kotel in prikima. Njegove ovce se mirno pasejo. Kot bel oblak samevajo pod steno sosednjega vrha. Pot proti glavnemu vrhu naju vodi dve uri ob številnih gorskih jezerih. Zrcalijo se izza kočice in skoraj do samega vrha. V ključih se hitro dvigava in izza vsakega kupa granitnih skladov odkrijeva novo jezerce in v njem podobo Musale. Srečujeva čedalje več planincev, ki lazijo po teh gorah. Med njimi je staro in mlado, otroci, ženske in starci. Videla sva tudi take ženske trojke, stare nad 70 let srečava, v dolgem lanenem krilu, ki so imele pisano ruto na glavi, ko si lahko videl le usta, nos in oči. Ugotovila sva, da so ženske poravnale dolg svoji najvišji gori. Mimo gredo skupine iz Poljske, NDR pa črnooke Čehinje; nasmehljali so se, ko sem jih fotografiral.

Ura je enajst dopoldne. Pesem odmeva povsod, kot stopiva na Musalo (2925 m), najvišji vrh Bolgarije in sploh balkanskega polotoka. Nisva sama. V skromnem zavetišču ob meteorološki postaji na vrhu je dokaj živahno. Spet pijemo čaj, kramljamo, fotografiramo in pobiramo kamenčke. Spet eden več v vitrini mineralov z najvišjih vrhov! Ne spomnim se več, kaj sva s Hinkom čutila tedaj, ko sva bila na vrhu. Vem le to, da sva strmela v daljave. Na sever tja proti Maljevici, kjer se bohotijo čudovita sedmera rilaska jazera, pa s prsti kazala v amfiteater jezer, mimo katerih sva prišla na vrh, saj jih je v Rili več kot 50. Na vzhodni strani grebena sva slutila izvir reke Marice, ki bo naju spremljala na poti proti Turčiji. Na zahodu, tam kjer so se nagrmadili temni oblaki, sva slutila Riški samostan, še en biser davne Bolgarije in v isti smeri slutila tudi domovino. Makedonijo in njene planine, po katerih bova morebiti čez nekaj dni utrujena potiskala kolesa. Vse to okrog sebe sva slutila, videla sva le kratke grebene pod nama in kot ribja očesca okrogla jezerca, nad njimi pa težo bojevitih oblakov, ki so čedalje bolj pritiskali k tlom. Ko sva zapuščala zeleno dolino pod vrhom, je začelo rositi in vreme se je spremenilo v kratkotrajno deževje.

Kaj sva doživela in videla na poti proti Turčiji, pa je že druga zgodba.

TRIDESET LET POZNEJE...

NADA KOSTANJEVIC

Sedeli sva pred njeno hišo z Lučko, mlado ženo našega predsednika. »Tudi jaz pojdem z vami na Češko kočo, teta.« »Že, Lučka, a kam naj te bi dala? Šestdeset nas je!« »Prav, se bomo pa potisnili. Greste do Češke kočice?« »Ne vem, prehudo je bilo takrat...« »Kdaj teta?« »Z Reke smo se peljali do Jezerskega...« Sem začela zgodbo, Lučka pa me tiho poslušala. »Greste tja,« me je prekinila. »Pa pojedete, pojedete, teta! Človek vendar ne sme v tem večno živeti.«

Avtobus je poln; bilo jih je še nekaj zraven, tako da smo v prtljažnik morali dati prav vse, kar nismo imeli na sebi. Bili smo torej vsi — zdravi, bolni, stari, mladi, družine, posamezniki, alpinisti, zapečkarji... S Klementino pa te pisanosti sploh nisva prešteli, sicer bi ostali kar v Vipavi.

Peljali smo se naravnost na Jezersko, mimo Planšarskega jezera; med drevjem in grmovjem se nam je pokazal veličastni amfiteater Grintovcev. Tu smo se usuli iz avtobusa in se razdelili na več skupin. Najmanjšo skupino so predstavljali turisti, ki so si za cilj izbrali okolico avtobusa in bližnjo karavlo. Za njimi so šli v skalovje alpinisti. Najštevilnejša je bila »češka« skupina, ki je nameravala do Češke kočice; tam naj bi se ločili, ko bi nekateri radi šli na Kočno. Zagrizli smo se v strmino. Zraven mene sopiha Jože, ki mu je snaha dala s seboj — potovalko namesto nahrbtnika. Ančko potovalko sem kar sama zadegala na ramo, saj sem vedela, da ima v njej »kofe«, ki ga bomo po bratovsko spili sredi poti. Štefan vztrajno priganja ženo in svoje štiri otroke v strmino, Ivan in Angela sta zmeraj spredaj, čeprav sta oba strogo v »civilu«, celo kravata ne manjka; Angela pa ima sandalčke, kot bi šla za praznik v Log. Klementina je s Kočnarji odbrzela naprej. Ečka in Valči združno sopihata, Lučka jima pomaga, in potihom misli na moža, ki je spet šel plezat. Urška, Klementinina mati, je pa pravi otrok narave; otroka sta jo navdušila tudi za visoke gore, čeprav je doma z Gorjancev. Berto, pek, tudi tiho premljava dogodke z izletov... In tako zložno naša družba grabi strmino in se bliža cilju. »Teta, kaj pa je tamle?« »Mejni prehod Jezersko je!« »Še tja se bomo zapeljali, popoldne, ko bomo Kočnarje čakali!« Razgledi so vse lepši in lepši. Gledamo avtomobile v dolini, tu pa je tak mir, čeprav je v tem skalovju danes gneča! Že smo na križišču, na stari poti z Jezerskega. Sem res hodila tistega usodnega dne ponoči? Tu vrvi, pa stopnice, Ančka nima težav, čeprav jih ima že krepko čez sedemdeset, pa je še vedno krepkega poskočnega koraka. Počasi je prišla na vrsto — potovalka. Vse smo iz nje pojedli, le jopico in marelo smo pustili. Tod smo šli tiste noči, pred tridesetimi leti, ravno tako nas je bila mešana skupina; bilo je z nami tudi nekaj otrok. Tako kot danes, le, da takrat naša meja še ni bila tako odprta. Pridružil se nam je še nekdo... Dejal je, da bo z nami hodil kar tako... Ugibali smo, kdo naj bi bil... Dejal je sicer, da je natak na dopustu, pa mu nismo verjeli. Pa je bila vendarle velika sreča, da je šel z nami. Jože Zalaznik... Tako je bilo možaku ime, to sem zvedela pozneje, spomnite se tiste julijske noči... Pa sem spet pregнала te misli. Rajše gledam pot pred seboj in varujem Ančko... Glej jo, kočico, glej jo! Melišče nad njo je ravno tako, skalovje ravno tako strmo! Tja smo prišli tistikrat ponoči, z jutrom pa smo šli na pot... Vstopim. Sedem k mizi in se zagledam v oskrbnika... Isti je! Komaj se je kaj postaral. Pravi slovenski oskrbnik, droban, v preprosti planinski zeleni obleki, v pumparicah, z malimi brčicami... »Andrej!« »Kdo me kliče? Kdo me pa pozna?« »Jaz vas že, vi pa mene ne! Pred tridesetimi leti sem bila tukaj, noč me je prinesla, zgodnje jutro me je vzelo...« Pobrskam po žepu. V ovitku planinske knjižice nosim fotografijo ponesrečenca. »Se spominjate?« »Nedeljko Košuta iz Reke!« vzklikne Andrej. Kmalu je krog nas vse, kar je v koči.

Spominjava se dogodkov. V začetku julija pred 30 leti smo nekega večera kmalu po deseti uri prišli sem, v kočico. Koča je bila polna, zato sem šla spat. Alpinisti so ostali spodaj, da se bi zmenili o jutrišnjem vzponu. Nedeljko Košuta je imel takrat 44 let. Šele tistega leta se je začel ukvarjati z alpinizmom. Opreme ni imel kdo ve kakšne. Konopljena vrv... itd. Tistega večera je bil nenavadno živčen. Že v veži se je sprl z nekom, ki je razgrajal. Tudi mene je nahrulil: »Na tla pojdi ležat! Saj ne boš plezala! Na ležišču naj bo alpinisti!« Zjutraj, z dnevom vred, smo se poslovili. Odšli smo proti Zdovski škribini. Nekateri izmed moških so šli plezat. Ženske smo šle po zavarovani čez Mlinarsko sedlo na Grintovec. Tisti neznanec je šel z nami, nekaj pa jih je ostalo na Češki.

Pod steno smo se poslovili od plezalcev. Za nameček nas je Nedeljko še slikal. Plezalce je stena vzela, mi pa smo čez Grintovec prišli do Cojzove. Brez težav? Četrť čez dve sem slišala kavke, kako so čivkale in so letele prav tja, kjer so bili naši plezalci. Prav tedaj je Nedeljku spodrsnilo, vrv se je pretrgala. Padel je na melišče, blizu kočice. Tistikrat nisem šla nazaj na »Češko«. S prijateljico in s tistim neznanecem, zdaj sem že vedela,

da mu je ime Jože, sem sestopala do Suhadolnika, do ceste, kjer sem ustavila tovornjak in se z njim odpeljala v Kranj...

»Ste bili potem še kdaj tu?« je povprašal Andrej. »Ja, še enkrat, ko so mu odkrivali ploščo.«

Vrnila sem se spet med svoje Vipavce, saj sem vendar zdaj Vipavka, ne pa Rečanka! Vračamo se. Na poti študiramo »jezersko« ekonomiko, dokler nismo spet na Jezerskem. V hotelu Kazina nismo sicer dobili kake domače jedi, zato pa smo imeli »ponfrija« toliko, da smo ga do doma jedli. »Skočili« smo še do Bele na oni strani meje. Dolina Bele je res lepa. Jože, Ivan in Štefan so stopili do prvega kmeta, da bi se pomenili o tem, kako žive. Marica, Hari in jaz smo šli po cesti do prvega ovinka, da si ogledamo dolino. Ob cesti je vse polno modrega in rožnatega ostožnika. Kmalu smo ugotovili, da nismo sami, spremljal nas je avtomobil s celovško registracijo. Je to policija? V njem je le možakar, sam. Na izogibalšču ustavi in nas gleda. »Kaj neki hoče?« Povprašam ga! »Gospod, delamo kaj napak?« »Ne.« »Zakaj pa nas potem tako gledate,« sem ga vprašala kar naravnost. »Ne vas, svojo ženo iščem, šla je po rože...« Povedal je, da je iz Celovca. Povprašala sem ga po svojem sorodniku, ki tam živi. »Povejte mi priimek, da ga bom pozdravil,« pravi, »kajti dobro ga poznam.« »Bi, pa si boste polomili jezik.« »O, to pa ne! Pišem se Brecelj! Moji starši so v začetku tega stoletja iz Velenja prišli v Celovec. Slovenec res nisem več, ker je moja mati že bila Nemka, priznam pa svoje slovensko poreklo...« Poslovnili smo se, kajti medtem je prišla tudi žena.

Vrnili smo se na Jezersko. Zbášemo se v avtobus. Kmalu se mimo Kanonirja v jasen jesenski večer razlije vesela pesem.

PRVA ZGODBA IZ ORANŽNEGA NAHRBTNIKA

TOMAŽ KRANJC

Sončna jesen se nikakor ni hotela umakniti deževni in vetrovni zimi, čeprav bi po kalendarju lahko že izvlekli plašče iz naftalina. Na faksu so organizirali še zadnji letošnji izlet v hribe. Nekaj dni prej sva se zmenila z Vodka, da za kondicijo naskočiva kak lahko dostopen vrh v bližini Ljubljane, tak, da si zvečer že lepo doma v svoji študentski sobici. No, boste vprašali, ma, kdo je ta Vodka? To je en Primorc, ki ima punco Gorenjko. Spoznal jo je v hribih in se zdaj kot pravi kriminallec neutrudno vrača na »kraj zločina«. No, saj malo pretiravam. Tudi prej, ko še ni poznal Marjetke, je že bil na Kamniškem sedlu in na Čavnu, torej ga lahko štejemo za izkušenega planinca. Navdušil je še mene in druge prijatelje tudi. Tisto nedeljo v našem bloku ni bilo nobenega prostovoljca, moja dama je bila doma, pa smo šli le mi trije. Na Storžič. Hja, bodo rekli stari planinski mački, kaj pa je to? Malo više kot na Šmarno goro rine, pa se že hvali. Za nas začetnike pa je to že omembe vredna tura, ker da se na njej dobijo lepi razgledi.

Zjutraj smo po lepi absolventski navadi malo dlje spali in prvi avtobus je v Trzič odpeljal brez nas. No, brez panike, bomo šli pa z drugim, smo si rekli, počasi napolnili nahrbtnik s cunjami, hrano, fotoaparatom, transverzalno knjižico in obvezno čutaro, po kateri je Vodka dobil ime še v taborniških dnevih. Počasi smo se odpeljali proti Marjetkini domovini Gorenjski. V Trziču nas je pričakalo nekaj stopinj bolj mrzlo in temačno jutro. Zdelo se mi je, kot da smo se znašli nekje v Ameriki, da bi morali kazalce pomakniti za par ur nazaj. Najprej nismo našli markacije. Ja, v svoji zelenosti smo pričakovali sredi mesta lep kažipot z vsemi navodili. Našli smo ga čez pol ure na čisto drugem koncu mesta. Malo raziskovalne vneme ni škodovalo našemu dobremu počutju, saj smo se kmalu zagrizli v gradbišče ceste proti Lomu. V tej idilčni vasi, ki se je že kopala v dopoldanskem soncu, sem potegnil na plano svoj zguljeni ruski fotoaparati. Občudovali smo senike, čudovite igre barv, sončnih žarkov in smrekovih vej. Lepo počasi, turistično, smo napredovali in spotoma vpijali kisik, ki ga sicer v Ljubljani nismo najbolj vajen. Lepi, zeleni bregovi in cesta med njimi, vse me je spominjalo na tolikokrat prehojeno pot na slavni Rožnik, kjer so v gostilni na vrhu najbolj gala veselice v režiji »raznorodnih« študentskih klubov. Dobrča in Karavanke so postajale iz koraka v korak drugačne, manjše, nižje. Z vsakim metrom višine, ki smo jo premagali, je srce hitreje bilo. Malo zaradi kondicije, ki je delno zaspala zaradi številnih izpitov, ki jih je bilo treba (to be or not to be) opraviti pred kratkim, še bolj pa zaradi čudovitih razgledov. Izza Begunjščice je pokukala Vrtača, Triglav pa smo bolj slutili, kot zares videli.

V Dom pod Storžičem smo prišli ravno prav za kosilo. Vodka nas je priganjal, češ da je do vrha še tri ure. No prav, pa gremo. Plezali smo po čudo ozki in temačni grapi. Tu in tam nam je pomagala žica. Kolena sem dvigoval vedno višje. Sicer ne tako visoko, kot je bilo sonce, ki je osvetljevalo južna pobočja Košute in verjetno tudi Storžiča, le da mi tega nismo občutili, ker smo bili v senci. Pa nas ni zeblo. Nasprotno! Prav prijetno toplo nam je bilo, še posebej, ko smo končno zagledali Julijce in »očakov kranjskih siv'ga poglavarja«. Nad nami so švigala letala in po sistemu »kjer se osel valja, tam dlako pusti«, puščali za sabo različne sledi, s katerimi so se igrali vetrčki in jih spreminjali v prav nemogoče oblike. Fotoaparati so neumorno škrljocali. »Evo vrh, še malo!« je vzkliknila Marjetka, za njo pa še midva, in sicer večkrat, v presledkih po deset minut. Namreč, vsakih toliko ali približno toliko minut se nam je pokazal nov vrh. Končno ni bilo več mogoče višje. Kočna na drugi strani doline je rdeče žarela, kot bi nas pozdravljala. Tisti famozni razgled iz Vodnika po slovenski planinski poti je bil skrit nekje za meglicami iz sopare, ki so se počasi in vztrajno zadrževale nad Gorenjsko in Julijci. V ozadju smo iskali najvišje špice Tur in ostalih, kdo jim ve imena, alpskih verig. Kot svetilnik na pomolu je pod nami ležal Dom na Kališču. V svoji ponosni legi je bil blizu kot na pladnju, s katerega v menzi študentskega naselja uporabimo tiste nujne kalorije, da nam potem v hribih srce, nepripravljeno na enkratne užitke ob kombinacijah barv, megle, sonca, razgledov in veselja, od presenečenja ne zastane in pozabi biti. Zopet nas je Vodka priganjal, češ da je še daleč. »Kaki daleč,« sem si mislil, »petnajst minut, največ dvajset«. Na koncu sta nastali dve uri. Temnilo se je že. Okolica je bila že čisto rumena in črna, kot stari nemški banderi. Še nekaj korakov in že smo v Domu na Kališču. Kaj pa je zdaj to? Zaprt! Pred nami je še dve uri poti po neznanem, temnem gozdu. »Vodka, kje imaš baterijo?« vprašam, s slabo vestjo, saj jaz nosim le ohišje, vložek pa sem zjutraj pozabil kupiti. Na začudenozmedenojeznoposmehljive poglede Marjetke in Vodke odgovarjam, da je bilo takrat pač svetlo. Zjutraj pa človek res ne more vsega držati v glavi! Sicer pa, kaj sedaj? Čimprej dol! Zapodili smo se po poti. Kar bo, pa bo, dokler se bo videlo, bomo na poti, potem pa kar naravnost. Te neumnosti nas je rešila skupina z oskrbnico Metko na čelu, ki se je zložno spuščala proti Bašlju. Zavidali smo jim, ko so nas brez luči po najtrši temi vodili skozi gozd in se pri tem obnašali tako, kot da gredo doma iz spalnice v kopalnico pa so v zasanosti pozabili prižgati luč. Ko smo jo užgali po pivu, v gostilni v prvi vasi, tako rekoč na pragu civilizacije, in smo z domorodci, ki so bili že precej bolj »uglašeni«, zapeli nekaj narodnih, se nismo še zavedali, kakšen krompir smo imeli. Lahko bi še ure in ure tavali po tistih blodnjakih med smrekami in bukvami. Sicer bi nas ne bilo konec, saj bi na mehkih tleh, pokritih s šumečo steljo, tudi brez spalnih vreč prestali noč in se rešili ob svitu. Verjetno pa bi naslednjič, ko bi se odpravljali v hribe, petkrat premislili, kdaj se je treba odpraviti in kaj vzeti s seboj.

In zato je moj oranžni nahrbtnik vedno bolj poln kot prazen.

NA TRIGLAV*

DAMIJAN MUZNIK

Sivi balvani so samevali nad nami in le lačne kavke so jim bile za družbo. Nekje pod Luknjo je gams sprožil kamen, ki se je raztreščil na melišču. Dolina Vrat je bila v megli, ki se je lepila na sive skale. Trideset parov oči je prebadalo meglo; te oči so želele zagledati očaka že iz doline.

Skupina se je zagrizla v strmino. Noge so se kar same dvigale in nihče ni čutil utrujenosti, saj gredo na očaka, ki je šele pred 200 leti dobil na obisk — prvega človeka. To je vrh, ki je z zlatimi črkami zapisan v knjigi naše zgodovine; je gora, ki je našim prednikom pomenila nekaj božanskega. Prvo strmino smo premagali; Prag je ostal za nami. Megla je razkadila, oči pa so začudeno zrle proti razpokani steni, nad katero se je dvigal vrh in zdelo se nam je, kot da nas kliče. Mrak je že objemal Triglavski dom na Kredarici, ko smo vstopili. Bilo je vse živo; vsega je bilo dovolj, smeha, šal; oglasila se je celo kitara.

V zgodnjem jutru je bilo živo tudi okoli koč. Fantje in dekleta so iskali sneg, da bi se v njem umili. Kmalu smo odrinili proti vrhu. Dolga kača se je počasi pomikala navzgor

* Kot vsako leto doslej je imel 3. letnik gozdarske tehniške šole tudi letos v svojem programu tridnevno planinsko turo. Tokrat smo šli na Triglav.

proti Aljaževemu stolpu. Nismo bili utrujeni, saj je bil vrh vedno bliže in bliže. In potem smo stopili na streho Jugoslavije, nekateri prvič, drugi so bili tu že večkrat. In tako je bilo tudi nekaj smeha, ko so tisti, ki so bili tu prvič, okusili težo vrvi. Pod nami je bil megleni ocean, iz njega so gledali kot otoki le najvišji vrhovi. Bil je to res veličasten pogled, ki ga skoraj da ni mogoče opisati.

Pripravili smo se za sestop do Planike in pred mano je bila Trenta. Še zadnjič sem se ozrl na Triglav; nad mano pa je zapiskal gams, kot bi hotel reči:

»Pa še kaj pridi!«

Še bom prišel na Triglav pit lepoto in obujat spomine.

ALEŠ JE BIL NA SNEŽNIKU*

Letos sem postal član planinskega krožka, ki ga vodi tovariš Mišo Serajnik. Bil sem vesel, ker sem se lahko udeležil izleta na Snežnik. Bilo je zelo veliko prijavljenih. Tisti, ki so se prijavili med zadnjimi, so morali ostati doma. Imeli smo samo en avtobus, ki so ga po večini zasedli otroci. Le Žiga je bil dovolj trmast in se je zjutraj preprosto pojavil opremljen na avtobusni postaji. In uspelo mu je! Pa saj ga ni bilo težko »prisiliti« na sedež, ko je tako droban! Med hojo pa tudi nismo imeli sitnosti z njim, čeprav so si ga nekateri ogledovali češ: Bo zmogel?

Ob šestih smo se zbrali na glavni avtobusni postaji. Pred odhodom bi skoraj izgubili tovariša Serajnika. Spremljala sta nas še tovariš Šolar in tovarišica z Inštituta za gozdarstvo iz Ljubljane. Pri nas na Gorenjskem je vreme obetalo najlepše. Še malo nismo pomislili, da na Snežniku ne bo lepega vremena.

Želeli smo si ogledati grad Snežnik, pa nismo mogli. Bil je zaprt, pa tudi časa nismo imeli. Avtobus nas je še nekaj časa peljal, potem pa smo izstopili in se peš napotili proti vrhu. Vzpenjali smo se, se vzpodbujali ter se pogovarjali. Na Malem Snežniku smo mladi počakali ostale. Hodili smo še pol ure, potem pa smo prispeli na vrh Velikega Snežnika (1796 m). Žal je bil v megli pa tudi mraz je bil. Tovarišica iz Inštituta nam je rekla, da smo prikrajšani za čudovit razgled. Tam smo se odpočili ter si kupili spominčke. Kdor je imel knjižico, je dobil žig.

Vračali smo se po drugi poti. Ustavili smo se na Sviščakah (1248 m), potem pa se odpejlali proti domu. Bila je to vesela vožnja, čeprav smo bili utrujeni. Zabavala sta nas tovariš Šolar s šalami in tovariš Serajnik z orglicami.

Na tak izlet bi še šel!

Aleš Pavšič, mladi planinec iz 3. b Osnovne šole na Bledu

* Planinska sekcija na OŠ »Prof. dr. J. Plemelj« na Bledu je delavna. Združuje nad 70 članov, vsako leto imajo planinsko šolo, pionirji-palinci se udeležujejo izletov. Sodelujejo pri zahtevnih zimskih vzponih na Pokljuko, Stol, Porezen.

DRUŠTVENE NOVICE

Ivan Gubenšek

IVAN GUBENŠEK

Tretjega vinotoka smo se številni planinci, prijatelji in znanci poslovili od dragega tovariša Ivana Gubenška.

Ko smo mariborski planinci po vojni pričeli obnavljati in graditi nove planinske domove na Pohorju in Kozjaku, je bil pokojni Ivan med prvimi, ki se je nesebično in s planinsko predanostjo vključil v te hvaležne akcije. Prvič smo ga srečali 14. julija 1949. leta ob pogorišču Mariborske koče. Tokrat smo se mariborski planinci prvič zbrali na svobodnem Pohorju in že tedaj je Ivan razvijal svoje načrte, svoj bogati in premišljeni program za razvoj planinstva na Pohorju in Kozjaku. V času od graditve Mariborske koče in tja do otvoritve koče na Žavcarjevem vrhu je bil Ivan Gubenšek med prvimi prostovoljci in udarniki.

Največje pa so njegove zasluge pri gradnji Ribniške koče; njegova iznajdljivost in bogato strokovno znanje sta omogočila, da je lahko Ribniška koča sprejela na Dan republike 1949 prve goste. Največjo delovno zmago pa je dosegel pokojnik takrat, ko je 10. vinotoka 1949 zasvetila pri Ribniški koči električna luč. Bil je res pravi »fanatik Ribniške koče«. Še in še bi lahko naštevali, kaj vse je ustvaril naš prijatelj na deloviščih mariborskega društva. Omenimo naj le še to, s kako vztrajnostjo in jekleno voljo je gradil spomenik pohorskim partizanom na Jezerskem vrhu. Ma-

riborska koča, Ribniška koča in Koča na Žavcarjevem vrhu dolgujejo zahvalo entuziastu Ivanu Gubenšku.

Njegovi sodelavci, planinski prijatelji in tovariši, prijatelji iz Ljubljane, Celja in Kranja se klanjajo njegovemu spominu.

Friderik Degen

ZBOR PIONIRJEV PLANINCEV JUGOSLAVIJE

Na Jabuki, na pol poti med Prijepoljem in Pevljo, je jeseni leta 1943 padel Boško Buha.

Legendarni bombaš, proleter, skojevec in komunist je bil zelo priljubljen. Za svoja junaštva je bil tudi oklican za narodnega heroja.

Mesto njegove nesrečne smrti je izbral letošnji organizator zbora pionirjev planincev Jugoslavije za kraj, kjer so se 19., 20. in 21. septembra sklepala prijateljstva med mladimi planinci Jugoslavije.

Že sama nastanitev v spominskem domu Boška Buhe, ki je ves v slikah iz časov NOV, in program, ki je računal z obiski spomenikov NOV, sta dajala zboru glavni poudarek, pa tudi obujanje spominov velike zgodovine jugoslovanskih narodov.

Obiskali so spomenik Bošku Buhi na Jabuki, v Pevlji in s sedemnajstimi bori označeno mesto, kjer je četniška zaseda ubila sedemnajstletnega Boška.

Ogledali smo si tudi spomenik padlim v NOV v Prijepolju.

Program, običajen na teh zborih, je bil naslednji — orientacija, pikado, streljanje, šaljiva tekmovanja, taborni ogenj z nastopi vseh ekip ter vzpon na vrh Mijalovice (1411 m).

Iz Slovenije se je zbora udeležilo dvajset pionirjev s spremstvom. Bili so iz Gornjega grada, Rogatca, Litije in Tržiča. Potovali smo zelo ugodno, za kar se moramo zahvaliti PD Železničar iz Ljubljane, ki nam je dal na razpolago poseben vagon in spremstvo.

Čeprav se ni vse zvrstilo po programu, je zbor opravičil svoj namen, saj se je tri-dnevno srečanje končalo s številnimi lepimi spomini, z novim znanjem, s prijateljstvi, izmenjavami naslovov in pa seveda — s solzami od slovesa.

Vzporedno z zborom in zato tudi delno okrnjeno je potekal seminar za vodje pionirjev-planincev. Vodil ga je Radivoje Kovačević.

Na seminarju smo spoznali, da se naši kolegi iz drugih republik borijo z enakimi problemi, kot smo se mi v Sloveniji pred leti in se še danes; gre za vprašanja

vrednotenja planinstva, mentorjev, za financiranje, borijo se s pomanjkanjem mentorjev, vodnikov itd. Pomembno je tudi ugotoviti, da dodaja k vsemu temu svoje tudi dejstvo, da se tradicija v planinstvu v drugih republikah še le ustvarja.

Udeleženci iz Slovenije smo na seminarju predstavili naše delo na vzgojnem področju, probleme, s katerimi se srečujemo in kako jih rešujemo. Obljubili smo jim po svojih močeh vso pomoč (z literaturo, izkušnjami, kadri).

Govorili so tudi o prihodnjih zborih pionirjev-planincev Jugoslavije.

Na seminarju smo sprejeli več sklepov. Med drugimi tudi naslednje: Zbori pionirjev-planincev Jugoslavije naj bi postali številčno večji, na njih bi lahko sodelovala vsa PD, ki bi svojo udeležbo tudi financirala. PZJ bi financirala samo organizacijo. Nekateri se ogrevajo za pohodno obliko zbora, češ da bi tako pridobili bolj planinsko podobo.

Seminar ob zboru naj ostane redna oblika in naj vsebuje vnaprej predvidene teme. V prihodnjem letu naj bi organizirali zvezni seminar za mentorje pionirskih skupin. S tem bi omilili kadrovske probleme po planinskih zvezah.

Organizirali naj bi simpozij o planinstvu mladih.

Na zvezni ravni naj bi osnovali list mladih planincev Jugoslavije. Uskladiti bi morali nazive kadrov v PZJ in te nato v Zvezi telesnokulturnih organizacij Jugoslavije.

Ustanovili naj bi transverzalo Boške Buha. V spominskem centru Boške Buhe naj bi bil tudi planinski objekt, ki ga bi gradila planinska brigada.

Sklepov je dovolj in kar težko jih bo kmalu realizirati, še posebej, ker jih morajo potrditi višji organi PZJ.

Franjo Krpač

FRANC KOVAČ-ANCI

»Ni dolgo tega, ko si v imenu savinjske srenje planincev spregovoril ob otvoritvi Zajčeve koče in si stal med Krvavičnikovimi fanti, ki so peli in raztegovali meh. Srečala sva se zadnjič pod Reško planino in kmalu bi se na Homu ob 30-letnici PD Zabukovica.

Tri dni pred veličastnim srečanjem slovenskih planincev v Vratih je prenehalo biti tvoje srce. Sredi dela, sredi priprav na praznovanje in obletnico.

Franc Kovač je bil rojen 12. avgusta 1919 v Zabukovici. Delal je v rudniku Zabukovica in v Libojah. Izučil se je za kovača. V partizane je odšel leta 1944. Bil je eden izmed ustanovnih članov PD Zabukovica in je bil sedaj njen podpredsednik. Znan je bil kot kulturni delavec in kapelnik libijske godbe na pihala. Za delo na glasbenem področju je 1969 sprejel Galusovo značko.

Kot planinec je znan po naši dolini. Prehodil je okoli 20 planinskih veznih in krožnih poti. Med njimi tudi »Pot po planinah Jugoslavije« (106), značke transverzale kurirjev in vezistov NOV (184) mu častno ne bodo mogli več podeliti. Za svoje delo na planinskem področju je sprejel leta 1970 bronasti in 1976 srebrni častni znak PZS, priznanje PZJ, plaketo TKS Žalec v letu 1979.

Ob njegovi krsti so planinci in drugi postavili častno stražo. V Libojah se je od njega poslovil v imenu pohodnikov po YU poti ing. Ivan Jurhar. Ob krsti so stopali rudarji, planinci in ga pospremili z Liboj na griško pokopališče. Spremljale so ga tri pihalne godbe Zabukovica, Prebold, Eggenberg, Graz). V imenu planincev se je ob odprtem grobu poslovil tov. Rafko Krošl. V zadnje slovo so mu zaigrali njegovi libijski godbeniki. Popoldanski žarki sonca so obsevali Gozdnik, simbol Savinjske poti, pod katerim bo počival v osrčju poti, ki jo je tako ljubil. Zadnje, kar je zapisal v

Franc Kovač (prvi z leve) v razgovoru s Krvavičnikovimi fanti na otvoritvi Zajčeve koče (Gl. PV 1980, str. 520, 3. 8. 1980)
Foto B. Jordan

spominsko knjigo na Homu, je bilo verjetno njegov moto življenja: »Glasba je pesem, pesem je gora, je večno veličastje lepote in moje življenje.«

Božo Jordan

POMEMBEN DOGOVOR PLANINCEV PTT JUGOSLAVIJE

V soboto, 18. oktobra, je bil v Zenici sestanek meddruštvenega odbora planinskih društev PTT Jugoslavije, ki ga sestavljajo delegati vseh petnajstih planinskih društev, ki delujejo v PTT organizacijah. Osrednji točki sta bili — analiza letošnjih skupnih planinskih prireditev in dogovor o skupnih akcijah v prihodnjem letu. Letošnji skupni prireditvi PTT planincev iz vse Jugoslavije sta bila 28. zbor planincev PTT Jugoslavije na Fruški gori in večdnevni partizanski marš planincev PTT Jugoslavije po poteh Fruškogorskih partizanov. Obe prireditvi je vzorno organiziralo Planinsko društvo »Poštar« Novi Sad. Na zboru je bilo okrog 500 planincev in gostov, na partizanskem maršu pa 60.

Prihodnje leto bo 29. zbor planincev PTT Jugoslavije od 3. do 5. julija v Nemili blizu Zenice. Tu je zelo lepo mladinsko naselje, ki so ga uporabljale mladinske delovne brigade, ko so gradile železniško progo Šamac—Sarajevo.

Tridnevni partizanski marš planincev PTT Jugoslavije bo v začetku septembra na območju med Zenico in Zavidovići, to je na gorskem svetu na levi in desni strani reke Bosne. To območje je znano iz mnogih bojev med NOB in je tudi izredno planinsko razgibano in lepo.

Obe prireditvi bo organiziralo Planinsko društvo »Poštar« iz Zenice, ki bo tokrat prvič organizator takih prireditev. Meddruštveni odbor in organizator sta v celoti upoštevala stabilizacijska prizadevanja v naši družbi in temu podredila program in stroške obeh prireditev.

Meseca julija prihodnje leto poteče dvoletni mandat sedanjim delegatom planinskih društev v meddruštvenem odboru. Novi predsednik meddruštvenega odbora v prihodnjem mandatu do delegat iz Bosne in Hercegovine, za katerega se bodo dogovorila štiri planinska društva PTT iz te republike.

Na koncu še osebni vtis iz Zenice. To je izredno lepo, moderno novo mesto, s širokimi ulicami, veliko zelenja, regulirano reko Bosno, ki teče skozi mesto, prijaznimi ljudmi in — kar me je prijetno presenetilo — mesto je zelo čisto. Okolica je izredno lepa, planinska. Ljudje se pritožujejo le nad dimom iz stare železarne. Novi objekti imajo že vgrajene čistilne naprave. Res smo lahko veseli velikega napredka, ki ga kaže naša bratska republika Bosna in Hercegovina na vsakem koraku!

Jože Dobnik

LEP JUBILEJ PD RADOVLJICA

Letos mineva 85 let od ustanovitve PD Radovljica. Društvo je bilo ustanovljeno l. 1895, kot tretja podružnica SPD.

Svoje korenine je pognalo v času, ko so se tujci hoteli polastiti naših prelepih gora, z očakom Triglavom vred. Peščica takratnih, napredno usmerjenih izobražencev je ustanovila društvo zato, da bi ohranili gore naše — slovenske. Med ustanovnimi člani je bil tudi Jakob Aljaž. Že isto leto je radovljiška podružnica zgradila kočjo na Velem polju. Gradili so tudi druge kočje, ki so nosile imena slovenskih, za planinstvo zaslužnih mož.

Območje takratne podružnice je obsegalo celotno Zgornje Savsko dolino. Tudi danes je društvo tako po obsegu kot po številu članstva pri vrhu lestvice. Vedno več je ljudi, zlasti mladih.

Svoj visoki jubilej je društvo slavilo skromno, a slovesno. Že na občnem zboru, februarja meseca, so planinci sklenili, da bodo jubilejno leto proslavili delavno. Z vso vnemo so se lotili gradnje tovarne žičnica Trenta—Kriški podi. Le-tako bo Pogačnikov dom lahko redno in dobro posloval. Tudi drugi dve kočji, ki ju društvo upravlja — Roblekov in Valvasorjev dom — sta vsako leto potrebni rednega vzdrževanja in obnovitvenih del, zlasti Roblekov dom. Odveč bi bilo naštevati veliko število prostovoljnih ur, ki so jih člani porabili za razna dela v postojankah.

Tretjega oktobra so se zbrali planinci na proslavi 85-letnice. Na slavnostno sejo upravnega odbora so povabili »stare« člane, to je člane, ki so društvu zvesti že nad 50 let in jim podelili društvena priznanja. Prav tako so priznanja prejeli dolgoletni aktivni člani, oskrbniki, nosači in poverjeniki. Ob tem dogodku so odprli tudi slikarsko razstavo skupine LIKOR, s planinsko tematiko.

Proslavo so nadaljevali v avli šole, ko je govoril predsednik društva in so izvedli tudi kulturni spored. V njem so sodelovali ženski oktet iz Obirja, predstavil se je s pristno koroško pesmijo, harmonikarski orkester glasbene šole Radovljica ter recitatorji Linhartovega odra. Slednji so recitali in brali dela planinskih pisateljev. Najzaslužnejšim članom so podelili častne znake PZS, društvena priznanja pa dolgoletnim zunanjim sodelavcem.

Delovna vnema radovljiških planincev pa s tem ni usahnila. Nenehno si bodo prizadevali še izboljšati svoje delo in povečati število članstva.

V. M.

80 LET ČEŠKE KOČE

V soboto, enajstega oktobra, je Češka kočja slavila. Slavi pravzaprav že vse leto, saj z iztekom letošnjega leta končuje praznovanje svoje 80-letnice.

Častitljiv jubilej so jezerski planinci proslavili skromno, tako pač, kakršni so tudi sami.

Kljub ne najbolj naklonjenemu vremenu, se je v tem prijetnem zavetišču, v Češki koči, zbralo veliko ljudi, ki imajo radi gore.

Priložnostna slovesnost je bila razdeljena na dva dela. V prvem delu so se poklonili trem padlim borcem, ki so jim že pred leti postavili spomenik neposredno ob koči. S klenimi besedami se je svojih rojakov in borcev za svobodo in seveda obenem planincev, spomnil predsednik Krajevne skupnosti Jure Rebolj.

Pesem iz mladih grl je izzvenela v čudovito, s snegom odeto, že skoraj zimsko naravo.

Trije mladi planinci so od Češke kočice ponесли zimzeleni venec k skali, kjer so vsekana imena Ljuba Grabnarja, Viktorja Krča in Ferda Majnika.

Slavnostno vzdušje je zavladalo v koči, ko je spregovoril starosta jezerskih planincev, skalaš Ludvik Virnik.

Na kratko je orisal zgodovino Češke kočice, ki je bila na samem svojem začetku idol prebujajoče se narodne zavesti, potem pa v vseh svojih letih branik na meji svobodne in ponosne domovine.

Neštetim gornikom, nepreštetim smučarjem je dajala svoje skromno gostoljubje. Solze v očeh so se pojavile skalašu in gorniku Ludviku Virniku, ko je s prepričljivimi besedami zadolžil mlade, naj negujejo tradicijo, s katero je povezana Češka kočica.

Prav Ludvik Virnik, še vedno mladosten sedemdesetletnik, je v najtežjih časih naše novejši zgodovine, leta 1941 splezal na Veliko Babo in z nje odnesel pečat, zato da ni prišel v roke zavojevalcu.

* * *

Ko praznujemo ta visoki jubilej obstoja naše gorske postojanke na Sp. Ravneh je prav, da gremo za trenutek v preteklost. Na mestu, kjer kočica stoji so v prejšnjem stoletju stali mogočni macesni, ki zdaj sestavljajo glavno ogrodje kočice. Naši predniki so z vrvmi zvlačili debela na kup in tako je v letu 1900 zrasla za takratne razmere mogočna stavba — Češka kočica.

Dr. Karl Chodounsky je bil pobudnik in organizator — poleg še drugih čeških rodoljubov — gradnje in tako je bila kočica leta 1900 nared za planince. Kako velik pomen je kočica imela, je pokazala že udeležba ob otvoritvi. — Blagoslovitev je opravil triglavski župnik Jakob Aljaž ob navzočnosti 250 udeležencev, med njimi je bilo kar 70 Čehov.

Kočica je bila vse do konca prve svetovne vojne podružnica Češkega planinskega društva, po vojni pa je pripadla SPD. Srečno je prestala okupacijo, ko jo je po vojni prevzelo kranjsko PD. V letu 1948, to je

pred 32 leti pa je SPD oddalo kočico v last našemu planinskemu društvu. Koliko truda, požrtvovalnosti in dobre volje je bilo treba skozi vsa ta leta, da je kočica danes taka, kot je — gostoljubna in ohranjena v svoji prvobitnosti.

Na kratko naj navedem glavna dela, ki smo jih bili opravili v tem času. Napeljali smo vodovod izpod severne stene Grintovca. Velika prelomnica v poslovanju kočice pa predstavlja tovorna žičnica, pri kateri je veliko pomagala tudi PZS.

Veliko dela je bilo tudi z adaptacijo kočice, ko smo posodobili prostore, uredili sanitarije, spalne in kletne prostore, napeljali pa smo tudi elektriko.

Zgodovino kočice smo prikazali s fotografsko razstavo letos spomlad v Jenkovi kasarni; ta razstava predstavlja dragocen kulturni dokument, saj prikazuje razvoj kočice v letih njenega obstoja. Razstavo so pripravili domačini sami in je bila to prva razstava sploh v kraju.

Ob tem pa naj povemo še kaj o našem društvu.

Alpinistični odsek smo ustanovili leta 1977 in se je kmalu uveljavil, saj so člani v domačih stenah preplezali nad 35 prvenstvenih smeri, plezali so v Centralnih Alpah, Valiških Alpah, Dolomitih, Visokih Tatrah, sodelovali v odpravi v Ande in v Novo Zelandijo. Vsako leto je alpinistična šola, vrste se zimski in letni tečaji in druge skupne vzgojne akcije. Podobno je tudi pri mladinskem odseku. Vsako leto organizirajo planinski tabor in druge akcije, od planinske šole in izletov. 15 let že teče akcija »Jezerska planinska pot«. Letos je izšel tiskan vodnik.

* * *

Verjetno ni več planinske postojanke, ki bi tako dosledno čuvala in po 80 letih tudi ohranila prvotno obliko; prav s tem se lahko pohvali — Češka kočica. Ista je ostala zunanost, ista je tudi jedilnica. Še vedno jo greje lepa zelena lončena peč, ki je grela prve obiskovalce te za tiste čase ene najbolj elegantnih planinskih postojank, ki je po drugi svetovni vojni, ko jo je prevzelo v oskrbo PD Jezersko, doživela veliko novega. Danes ta kočica premore 60 ležišč, prej jih je bilo le — 27; številno sedežev v jedilnici pa se je povečalo od prejšnjih 40 na 70.

PD Jezersko je za ta 80-letni jubilej Češke kočice pripravilo polletni program. Že spomladi so uredili razstavo o zgodovini Češke kočice in jo 20. junija v Jenkovi kasarni slovesno odprli. Govornik na otvoritvi je bil Venci Krč, sin Jerneja Krča, prvega oskrbnika kočice in prvega oblastno potrjenega gorskega vodnika na Jezerskem.

Krč se je v svojem nagovoru spomnil gorskih vodnikov, oskrbnikov in gospodarjev, številnih doživetij, obeh svetovnih vojn, ki jih je kočica na srečo preživela. Mnogo

Otvoritev Češke kočje I. 1900

truda so vložili člani tega majhnega gorskega društva, da so kočjo v notranjosti posodobili, pri tem pa ohranili njen prvotni zunanji videz, za kar ima največ zaslug domačin ing. arh. Marko Šenk.

Praznovanje jubileja so nato nadaljevali jezerski alpinisti z nekaj prvenstvenimi smermi v stenah Kočne, Grintavca in Dolgega hrbta. Zaključna slovesnost pa je bila v soboto, 11. oktobra, v Češki koči.

Slavnostni program so izpolnile pesmi, proza in recitacije, ki so jih izvajali mladi jezerski planinci. Močno deževje v dolini in sneg pri koči res nista dajala vzpodbud za praznovanje, toda Jezerjani so na vabilu poudarili, da bo slovesnost ob vsakem vremenu in tako se je tistega večera vpisalo v knjigo obiskovalcev čez 90 planincev, pretežno domačinov. Od gostov so zmogli to neurje le zastopnik PZS in PD RTV Rado Časl, predstavnik PD Ljutomer Uroš Urbančič in predstavniki PD Lesnine. Za zaključek slovesnosti pa je predsednik PD Jezersko podelil priznanja najzaslužnejšim članom društva.

* * *

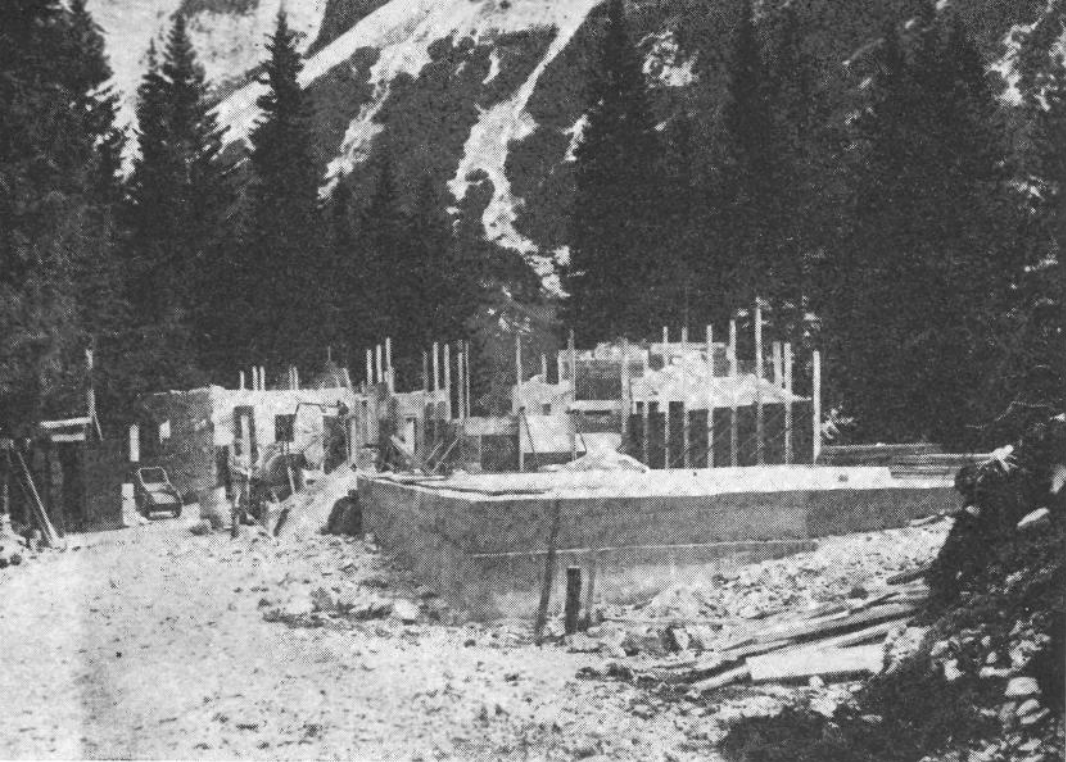
Veliko veselja imamo Jezerjani s to častljivo kočjo in zato je tudi velika želja, da bi ob 80-letnici zaželeli novih tisoč in tisoč obiskovalcev, ki bi jim nudila varno in prijetno zavetje, gostoljubje in domačnost in še naprej ohranjevala ugled pod spretnim dolgoletnim vodstvom oskrbnika Andreja Karničarja, ki že dvajset let bdi nad njo.

Rado Časl, Ludvík Virnik, Andrej Karničar

GRADNJA KOČJE PRI KRNSKIH JEZERIH LEPO NAPREDUJE

Z veliko naglico se približuje čas, ko bo potrebno zaključiti letošnja gradbena dela pri objektu, ki ga bo postavilo novogoriško planinsko društvo v bližini Malega krnskega jezera, na nadmorski višini 1400 metrov. Prvotna zamisel je bila, da bodo vsa gradbena dela zaključena že konec septembra. Zaradi slabega vremena pa so pričeli delati šele v začetku avgusta. Zadovoljni so, da se je vsaj zdaj gradbena sezona toliko podaljšala, da bodo načrtovana dela nadaljevali do konca oktobra, ko naj bi bil celoten objekt pokrit in zaprt. Kočo sestavlja pet objektov, ki bodo med seboj povezani s povezovalnimi hodniki. V njenem sestavu bo centralni objekt z jedilnico in gostinskim delom ter prenočitvenim delom v nadstropju, dalje poslopje, ki bo namenjeno samo nočitvam, gospodarski objekt, strojnica in žimski bivak. Kljub nekaterim spremembam so stavbe postavljene v enakem zaporedju, kot si jih je zamislil projektant, tako da je ohranjena tudi zelo razgibana fasada.

Vsa letošnja dela pri tej koči bo izvedel izvajalec Obrtno-nabavno prodajna zadruga »Obrtnik« iz Nove Gorice, ki si vse od začetka gradnje prizadeva, da bi bila dela dobro in v roku izvedena. Seveda brez problemov tudi tu ne gre. Zatika se pri vseh gradbenih materialih, zaradi česar so potrebni dodatni napor in daljši roki za izvedbo posameznih faz. Ozko grlo predstavlja tudi tovarna žičnica, ki je precej izrabljena, vendar so kljub temu uspeli

Koča pri Krnskih jezerih

Foto Cvetko Hvala

prepeljati z njeno pomočjo 1200 ton različnega materiala in opreme. Sedaj pokrivajo štiri objekte, pri petem pa so opravili zemeljska dela, temelje in tlak. Mnogo truda je bilo že vložene za nemoten potek gradnje te koče. Nesporno pripada pri tem velika zasluga tako gradbenemu odboru kot njegovi operativni skupini, ki nenehno spremlja celoten potek gradnje. Pomemben delež pa so prispevala s prostovoljnimi delom planinska društva tako iz vse Primorske, zamejstva kot iz drugih krajev Slovenije. Tako so slovenski planinci, ki so se udeležili delovnih akcij ob sobotah in nedeljah, do začetka oktobra opravili že prek 4600 prostovoljnih delovnih ur.

Upajmo, da bo vreme do konca oktobra toliko ugodno, da bodo lahko zaključili vsa načrtovana dela pred pričetkom zime.

Metka Zalar

70 LET PD LITIJA IN PD ZAGORJE

Planinsko društvo Litija in Planinsko društvo Zagorje praznujeta 75 let delovanja. Želja nas zasavskih planincev, posebno planincev iz Litije in Zagorja, je bila, da bi na to obletnico slavili jubilej in se z mislimi spomnili naših takratnih prednikov, ki so hoteli približati naše planine narodu. Težko je na kratko opisati pot razvoja obeh društev. Prvi dom so zgradili na Zasavski

gori, to je Tomazinova koča, zatem so smučarji zgradili zavetišče na Čemšeniški planini, nekaj let pred vojno je zrasla Tinetova koča na Čemšeniški planini. Po vojni so znova prišli za delo. Začasno so rešili Tomazinovo kočo, na Čemšeniški so postavili novo kočo, na Zasavski gori je na ruševinah šole zrasel planinski dom, novi planinski dom je tudi na Jančah.

Na Čemšeniški planini so postavili tudi depandanso, potem pa še nov dom, ki ga danes obnavljajo. PD Zagorje je doletela tudi nesreča na Zasavski gori; pogorel je dom. S pomočjo krajanov, planincev in drugih so ta dom v rekordnem času obnovili.

K vsemu temu sodi tudi Zasavska transverzala od Kumrovca do Kuma in Badjurove krožna pot.

• • •

V nedeljo, 28. 9. 1980, je Planinsko društvo Litija skupno s Planinskim društvom Zagorje praznovalo 75-letnico.

Zbralo se je okoli 500 planincev in drugih ljubiteljev narave pri Planinskem domu na Jančah. Na proslavi je sodeloval pevski zbor Lipa, pozdravni govor pa je imela predsednica PD Litije tov. Anica Mohar, slavnostni govor pa predsednik PD Zagorje tov. Vanjo Fink. Proslave so se udeležili predstavniki Planinske zveze Slovenije, Meddruštvenega odbora Zasavje ter predstavniki drugih zasavskih društev.

Že leta 1898 je bilo v osrednjem društvu SPD v Ljubljani včlanjenih 13 članov iz Litijskega političnega okraja. Kmalu so se ti pričeli zbirati okrog litijskega postaje-načelnika Ivana Jenka, in hodili so na skupne izlete.

5. avgusta 1905 je bila uradno ustanovljena prva podružnica SPD v Zasavju, s sedežem v Litiji in z nazivom Litijska podružnica Slovenskega planinskega društva. Ustanovljena je bila za litijski politični okraj, ki je obsegal sodni okraj Litijo in sodni okraj Višnjo goro. V Litijski podružnici SPD so takrat delovali še drugi zasavski in posavski planinci (PV 1905/VIII-141). Na ustanovnem občnem zboru se je vpisalo kar 42 članov. Zaupnike oz. nekakšne delegate pa so imenovali za Šmartno pri Litiji, Višnjo goro, Laze, Zagorje, Hrastnik, Zidani most, Dol pri Hrastniku, Radeče. Nekateri od navedenih krajev niso spadali pod litijski politični okraj, toda zdi se, da jih še ni mogla tedaj zajeti Posavska podružnica iz Sevnice, ki je dobila potrditev društvenih pravil iz Gradca šele jeseni (PV 1905/XI-193).

Leta 1908 je zaradi bolezni odstopil prvi načelnik podružnice Ivan Jenko, za novega načelnika pa je bil izvoljen Josip Modic, vodja pošte v Litiji, le-tega pa 1912. leta Ferdo Tomazin, lesni trgovec iz Šmartnega. Tomazin je vodil podružnico najdlje, tja do leta 1937.

1. januarja 1927 je imela Litijska podružnica otvoritev planinskega zavetišča na Sveti gori. 23. oktobra 1927 pa je imela otvoritev že drugega zavetišča in to na Sveti planini (Partizanski vrh) v mežnariji. 9. avgusta 1931 je bila odprta nova postojanka na Sveti gori, ki je prevzela od zavetišča tudi ime »Tomazinova koča«. Leta 1943 je ta koča pogorela. Po osvoboditvi je ponovno oživela podružnica SPD, vendar v Zagorju.

Še ena zanimivost! Litijska podružnica je okrog leta 1930 plačala delež Savinjski podružnici SPD za eno sobo (spalnico) v Frischaufovem domu na Okrešlju. V tej sobi so imeli litijski planinci prednostno pravico pri prenočevanju.

M. A.

SPD TRST IN PD SAP-VIATOR POBRATENJE

SPD iz Trsta in PD Sap-Viator sodelujeta že nekaj let. Začelo se je pred štirimi leti, ko so ljubljanski planinci šli na izlet v neznanu. To je bilo v okolico Trsta — Bazovico in dolino Glinščice z nepozabnim srečanjem v slovenski vasi Boršt. Temu je leto kasneje sledil izlet tržaških Slovencev na Šmartno goro s srečanjem in tovariškim večerom na Rašici. Nato so sledili še skupen pohod po tržaškem Krasu in dva večdnevna izleta tržaških mladincev po Triglavskem pogorju s postankom v koči na Planini jezero.

Vse to je rodilo misel o pobratenuju med obema društvoma. Slovesnost pobratena je bila v koči na Planini jezero 4. in 5. oktobra. Sprejem so tržaškimi Slovence gostitelji pripravili že v Ljubljani. Po krajšem postanku so se odpeljali v Staro Fužino, odkoder so šli peš na Planino jezero. Udeležencev je bilo več kot 100, največ seveda planincev iz Trsta, niso pa manjkali predstavniki PZS in drugih planinskih društev. Na Planini jezero se je po večerji pričela glavna slovesnost. Po pozdravnih govorih obeh predsednikov — gostitelja Mihe Primca in gosta Pina Rudeža — so razvili prapor SPD Trst, slovesno izmenjali listino s podpisi predsednikov, izmenjali so tudi spominska darila. Nato so se udeleženci preselili k jezeru in ob tabornem ognju preživeli večer v prijetnem pomenku. V nedeljo so šli na izlet na Debeli vrh, Planino Laz in do Sedmerih triglavskih jezer. Opoldne so se vrnili v dolino in kot vedno je bilo slovo tudi tokrat težko.

Marinka Koželj

PD ZABUKOVICA — 30 LET

Zabukovski rudarji so ustanovili PD Zabukovica. Za to priložnost se je zvrstilo več prireditev, osrednja pa je bila zadnja nedeljo v septembru. Dan prej je društvo organiziralo Brigadirski dan. Starejši člani so uredili okolico koč na Homu, mlajši pa so pod vodstvom OO ZSMS Griže pripravili vse za kresovanje.

V nedeljo je bila na vrhu Homa množica planincev, z njimi je bila tudi godba na pihala Zabukovica. Uredili so tudi razstavo; prikazali so gradnjo koč na Homu, slike s pohodov ob spomenikih NOV — in plakete, ki jih je društvo prejelo v tridesetletnem obdobju.

Po uvodnem pozdravu predsednika je tajnik društva orisal zgodovino in delo društva; omenil je skrb za rekreacijo in prenašanje izročila NOB na mladi rod. Društvo imaj skoraj 1500 članov, vse bolj pa dela po sekcijah. Aktivne so sekcije v Sigmii, Žalec, Keramični industriji, Liboje, na Upravi javne varnosti v Celju, pri Društvu invalidov v Žalcu, posamezni planinci pa usmerjajo delo v sredinah, kjer delajo (Zdravstveni dom, Žalec; Gradnja, Žalec; Minerva, Zabukovica itd.).

Društvo je povezano z Obč. odborom ZB Žalec in Krajevnim odborom ZB Griže, za usposabljanje članstva za vseljidski odpor pa nudi pomoč OO ZRVS Griže in teritorialna obramba.

Zgradili so koči, uredili planinska pota, bivake po vrhovih. Tu jim poleg Telesno-kulturne skupnosti Žalec daje veliko pomoč Skupščina občine Žalec in Oddelek za narodno obrambo. Zanimariti pa ne smemo prostovoljnega dela, kjer planincem priskočijo na pomoč teritorialci, mladinci in domačini.

Na slovesni seji so poudarili rudarski izvor društva in tako so s tem jubilejem povezali tudi trideset let ustanovitve prvega delavskega sveta v Rudniku Zabukovica. Brez samoupravljanja, brez podpore združenega dela društvo ne bi doseglo tega, kar je doseglo.

Društvo je prvi pozdravil Rafko Krošel; izročil mu je relief, ki prikazuje rudarsko delo.

Tomaž Banovec, predsednik PZS, je spregovoril o pomenu planinstva in o zaslugah PD Zabukovica.

Predsednik IS SO Žalec, tov. Jan je v čestitki poudaril predvsem gospodarski pomen planinstva in pomen planinstva za delovnega človeka.

Sekretar TKS Žalec je izročil društvu plaketo TKS Žalec, tov. Jordan pa je v imenu članov PD Polzela izročil društvu darilo; društvo so pozdravili tudi Mozirjani, Celjani in drugi.

Predsednik skupščine občine Žalec je napisal čestitke v spominsko knjigo.

V kulturnem programu so prikazali razvoj planinstva v Savinjski dolini in razvoj domačega društva.

Franc Ježovnik

ŽIROVSKI PLANINCI ZA 30 LET ORGANIZIRANEGA PLANINSTVA

Pred planinskim domom na Goropekah je bilo zadnjo nedeljo v avgustu skoraj tisoč planincev, zbrali so se, da bi slavili 30-letnico PD Žiri.

Leta 1950 so študentje in žirovski ljubitelji narave Janko Poljanšek, Lojze Kopač, Miloš Mlinar, Silva Zupančič, Tone Gantar, Rupert Gantar, Zdravko Kosmač, Viktor Beg in še nekateri drugi dali pobudo za ustanovitev žirovskega PD.

Kmalu po ustanovitvi so zaživela tudi prva zavetišča: pri Brctetu v Mrzlem vrhu, pri Birtu na Vrsniku in na Vrh nad Rovtami, skrbeli so za podmladek; mentorici Darina Konc in Lidija Primožič sta za planinstvo navdušili šolsko mladino in mnogo je med njimi še vedno aktivnih žirovskih planincev.

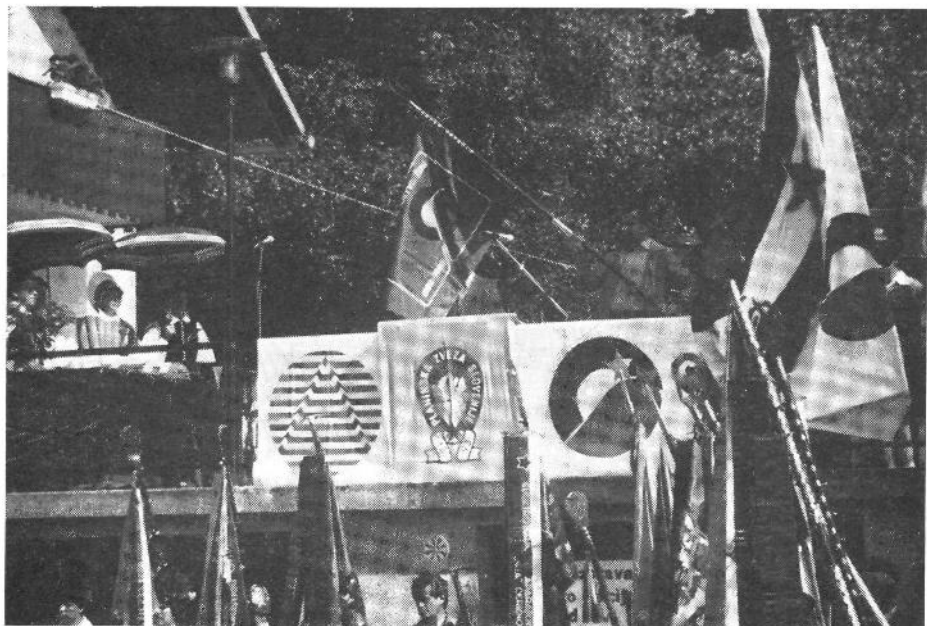
1960 je društvo pričelo graditi planinski dom na Goropekah. Dogradili pa so ga 1963. leta.

Posvečali so pozornost pridobivanju novih članov in izletništvu, vzgoji mladega rodu, izpopolnjevanju mladinskih vodnikov, mentorjev; organizirajo predavanja, skrbe za markiranje in vzdrževanje Loške planinske poti na njihovem območju. Tudi foto sekcija s svojim laboratorijem v prostorih planinskega doma Goropeke dobro dela.

Ob tej slovesnosti so planinci pripravili tudi kulturni program in razvili društveni prapor. Žirovski planinci imajo tudi svoj društveni znak.

Planince je pozdravil predsednik društva Vinko Podobnik, slavnostni govornik pa je bil predsednik Skupščine občine Škofja Loka Viktor Žakelj. V svojem govoru je omenil pomen društva, saj s svojimi več kot 1000 člani predstavlja najbolj množično družbeno organizacijo v Žireh, ko je

Žirovski planinci so praznovali

vanjo včlanjena skoraj četrtina žirovskega življa.

»Te številke,« pravijo žirovski planinci, »in aktivnost pa bi morala spodbuditi samoupravne, poslovodne in sindikalne delavce v združenem delu ter ustrezne interesne skupnosti, da planinskim društvom odmerijo večjo pomoč. Ob tem velja poudariti tudi, da bi v naših žirovskih razmerah, ko se z gostinstvom ne moremo pohvaliti, saj niti poslovnih partnerjev ne moremo primerno postreči, morda bila v domu na Goropekah najcenejša možnost za rešitev tega problema. Pravni, organizacijski, kadrovski in drugi problemi, ki bi spremljali ureditev tega doma v dostojen gostinski lokal, gotovo niso nepremostljivi. V ekonomičnost naložbe pa tudi ne kaže dvomiti. Spomniti se je treba le časov, ko smo imeli z oskrbniki srečo in je bil dom ob vsakem času dobro obiskan.«

Prapor PD Žiri je razvil boter prapora — Tomaž Košir, direktor delovne organizacije Alpina, ki je ob 30-letnici društva prevzela pokroviteljstvo. Prapor je prevzel praporščak in dolgoletni predsednik društva Ivan Pečelin.

Podpredsednik PZS Tone Bučer je podelil prizadevnim posameznikom častne znake PZS: Ivana Pečelin in Franc Oblak zlati častni znak, Štefka Oblak in Viktor Žakelj srebrni častni znak, bronaste pa so prejeli: Janez Čelik, Alojz Kopač, Pavel Dolenc, Milena Trček, Franc Jesenko, Vinko in Martin Eniko in Ivan Reven. PD je ob 30-letnici delovanja prejelo pohvalo PZS, prav tako tudi tovarna obutve Alpina Žiri in Mizarsko podjetje Žiri. Priznanja za sodelovanje je delovnim organizacijam, družbeno političnim organizacijam, društvom ter posameznikom podelil predsednik društva.

Vinko Podobnik

VARSTVO NARAVE

PLANINSKA ZDRUŽENJA IN ZAŠČITNIKI NARAVE ZA SKUPNO VARSTVO ALPSKEGA PROSTORA

Zbrala se je visoka družba: predsedniki in generalni sekretarji vseh planinskih združenj in nemške zveze za varstvo narave, nemški notranji minister, zastopniki številnih državljanjskih pobud, sekcijski poverjeniki za varstvo okolja, sloviti gostje iz tujine, predstavniki oblasti, tujskega prometa in seveda tiska. Nad milijon članov zastopajo vsi odposlanci, cilj pa je visoko zastavljen: naposled preiti v napad. Torej je bilo moč marsikaj pričakovati, piše komentator v letošnji majski številki revije »Der Bergsteiger«.

Najprej je bil na vrsti, kot se to pač spodobi, pregled položaja. Poročevalci iz vseh nemško govorečih delov alpskega prostora opozarjajo na najbolj nevarne rane: poletna smučarija, avtomobilske ceste, smuški tereni nasploh, vsesplošno onesnaževanje gora in voda, rakavo razširjanje naselij. Ugotovitev: naraščajoče ekološke težave so posledica želja, da bi iztisnili iz gorskega sveta vedno več denarja! Zaradi kratkoročnih prednosti smo pripravljene uničiti, kar je nastajalo skozi stoletja. Odpor posameznikov je še vsakokrat doslej bil strt z vsemogočnostjo kapitala. Toda nevarnost preži tudi na politike: vplivne skupine in industrijske družbe sodooločajo pri številnih sklepih. Prikrito, a odločno vmešavanje se vleče skozi vse politične ustanove od občin do zveznega parlamenta. Toda podoba se je medtem že začela spre-

minjati. Kjer so doslej ledenike in doline ogrožale le družbe za gradnjo hitrih cest in žičnic, to zdaj počenja že domače prebivalstvo samo, ki se v zanosu prave zlate mrzlice zavzema in poteguje za vedno nove projekte. Pri tem pa marsikdo pozablja, da je bil tujski promet tisti, ki je ljudi pripravil tako daleč.

Kritika varuhov okolja postaja vse bolj prozorna. Podtikajo jim, da bi hoteli pustiti prebivalstvo v nedotakljivih rezervatih brez možnosti za prilagajanje sodobnim življenjskim zahtevam. Zato pa zamolčujejo, da so vse velike projekte uveljavili z razlastitvami, s surovim gospodarskim in moralnim pritiskom.

Pregled položaja so naposled dopolnili še z referati o visokonapetostnih električnih vodih, avtomobilskih in hitrih cestah, počitniških stanovanjih in hišah, ki rastejo kot gobe po dežju. V spopad so pritegnili tudi predvolilno dejavnost v ZRN. Notranji minister je vzel seveda blagohotno na znanje vse težave, želje in zahteve. Sam je označil avto za sovražnika okolja št. 1 in se zavzel za uvedbo prepovedi vožnje na eno nedeljo. Kdor vidi znamenje časa, si pač ne more veliko obetati od čiste prostovoljnosti. Toda v igri so premočna sredstva.

Zborovanje je med drugim postavilo minjstra pred nujno zahtevo, naj poskrbi za to, da pod varovalnim plaščem »olimpiada 88« nikakor ne bodo dovoljeni oziroma potrjeni novi nespametni projekti. Po vsem tem so se izkristalizirala naslednja težišča za delo na področju varstva narave:

— dosledno je treba nastopati proti vsakršnim novim projektom v visokem gorstvu, podpreti strogo zaščito posameznih zemljišč in pospeševati netehnizirani turizem;

— v prihodnje ne sme priti do gradnje nobene nove čezalpske avtomobilske ceste;

— izkoristiti je treba vse možnosti, da bi preprečili nadaljnje širjenje gorskih naselij. Vse raziskave potrjujejo, da počitniška naselja pospešujejo odtok domačega prebivalstva, hkrati pa astronomsko naraščajo cene za najemnino in zemljišča; kvadratni meter zazidalnega sveta že velja okroglih 1000 DM. Ob tem je treba ponuditi domačinom sprejemljive poklicne in gospodarske možnosti;

— omejiti vse gradnje, nobenih planinskih hotelov več, podpirati odstranjevanje odpadkov v gorah in okolici zavetišč;

— prepovedati gradnjo novih smuških naprav in gozdnih cest, spravilo lesa je mogoče gospodarno opraviti tudi s prenosnimi žičnicami;

— bojevati se je treba proti naraščajočemu malodušju; tudi v majhnih skupinah je treba biti odločen, vztrajen in optimističen. Ob koncu so zborovalci predlagali ustanovitev delovnega združenja, čigar poglavitne naloge bi bile v širjenju informacij o delu vseh planinskih in naravovarstvenih združenj ter vseh državljskih pobud, usklajevanje akcij, pomoč manjšim skupinam, financiranje akcij za varstvo okolja.

Razmeroma hitro — naposled je bilo nagovorjenih 25 skupin iz štirih držav — in brez zapletov so se zedinili ob predloženem programu in za ime »Alpska varstvena skupnost«. Upati je, da bodo tej pomembni pobudi kmalu sledili obvezujoči sklepi vseh prizadetih združenj.

M. A.

VARSTVO GORA IN USMERJENO POSPEŠEVANJE TURIZMA

Nemško alpsko združenje je pozvalo tako svoje članstvo, tega je skoraj 380 000, kot tudi vse druge, ki jim je pri srcu ohranitev nepoškodovane alpske pokrajine, naj preživijo svoje dopuste v odročnih visokogorskih dolinah. S to nenavadno pobudo namerava združenje pokazati nekaj novega v sicer uveljavljenem turizmu in pri zaščiti okolja v alpskem prostoru.

Odločno zavzemanje proti vsakemu nadaljnjemu odpiranju visokih Alp, za kar so se odločili leta 1978, v končni posledici je šlo pri tem tudi za odpor proti izgradnji zadnjih ledeniških področij za poletna smuška središča — je bilo namreč v nasprotju ne le s prvotnimi cilji planinskih združenj, marveč tudi z vseskozi upravičenimi interesi prebivalstva v odročnih gorskih dolinah. V številnih krajevnih razpravah so namreč zaščitnikom

Alp očitali, da so zaradi svojega skrajnostnega stališča sokrivi za zelo skromno naraščanje življenjskih ravni visokogorskega prebivalstva, in tudi to, da se vmešavajo v avstrijske notranje zadeve.

Toda združenje, ki je bilo skozi rodove pospeševalec in prijatelj gorskega prebivalstva, gotovo nikoli ni nameravalo preprečevati njihove blaginje. Zagovorniki zaščite narave in okolja v Alpah so bili vedno mnenja, da je treba nezaželeno tehnizirano vključevanje v prihodnosti poplačati z bolj množičnim in kakovostnim tujskim prometom, kajti meščani bodo nedvomno vse bolj iskali mir, samoto, divjino in neokrnjeno naravo.

Novi »apostoli narave« v tej razpravi seveda niso mogli postrčiti z dokazi o občutnejšem gospodarskem premiku. Kajti slovite, podjetne in bogate občine privabljajo s svojo ponudbo, ki sega od teniških dvoran do žičniških sistemov, še vedno bistveno več obiskovalcev kot mirni in nedotaknjeni kotički v gorah.

To neravnotežje bi združenje zdaj rado vsaj malo spremenilo, saj propagira obisk čisto določenih krajev, svojim članom pa ponuja celo znatne popuste, zlasti v posezonih. Na prvem mestu v teh priporočilih se je znašlo »Počitniško področje Visoke Ture-jug«, ki leži na sončni terasi največjih zaključenih ledenikov in najvišjih vrhov v vzhodnih Alpah. Tam zgoraj nameravajo avstrijske dežele Tirolska, Salzburg in Koroška ustvariti narodni park. Toda nasprotovanja tako v tem kot v številnih drugih primerih so že zdaj zelo huda, saj domačini menijo, da bi z ureditvijo takih varstvenih načrtov ostali še naprej v najbolj mračni senci turističnega razvoja. Podrobnosti o celotni pobudi in nasprotnih željah si je mogoče prebrati pod enakim naslovom v letošnji junjski številki revije »Der Bergsteiger«.

M. A.

REDKE IN OGROŽENE ŽIVALSKÉ VRSTE V SLOVENIJI

Napisala Savo Breljih in Janez Gregori. Izdal Prirodoslovni muzej Slovenije. 263 str. Ljubljana, 1980.

Vedno večji gospodarski razvoj in napredek terjata od nas davek: sami sebi uničujemo svoj življenjski prostor in si sekamo vejo, na kateri sedimo. Pred nami je knjiga, ki nas opozarja na nekaj takih problemov. V uvodu nas avtorja seznanjata z namenom te publikacije, z izhodišči, ki so pripeljala hkrati tudi do razstave z istim naslovom, ki je bila odprta v začetku oktobra v Prirodoslovnem muzeju Slovenije. Citirajmo dejstva, ki sta jih avtorja upoštevala pri pripravi svojega dela: »1. Nekateré vrste oziroma skupine živali so pri nas resno ogrožene.

2. Doslej pri nas ni še nihče sestavil seznama ogroženih vrst živali.

3. Potrebna je revizija obstoječih zakonskih določil.

4. Nekateri biotopi so resno ogroženi.

5. Treba je poživiti razprave o ogroženosti živali in po svojih močeh prispevati k osveščanju ljudi.«

V sistemskem pregledu zavarovanih živali v Sloveniji in v slovenskem delu morja je pregledno označeno, katere vrste ali skupine so zaščitene, s katerim zakonskim določilom in na kakšen način. Avtorja nadalje govorita o ogroženih vrstah, kdo jih ogroža in kaj jih ogroža; dodajata tudi pregled vidikov ogroženosti in okvirni seznam takšnih živali s komentarjem. Najbolj ogrožene vrste predlagata za uvrstitev v seznam tako imenovane rdeče knjige (Red Data Book), v kateri Mednarodna zveza za varstvo narave (IUCN) opozarja na tiste vrste, ki so že na robu propada. Med take vrste naj bi pri nas spadale na primer soška postrv, človeška ribica, črna štokrlja, planinski orel, sokol selec, veliki petelin, velika uharica, planinska vrana, planinski zajec in vidra. Avtorja sta se dotaknila problema tistih živalskih vrst, ki so v preteklosti živele pri nas in tistih, ki jih na novo naseljujemo. Lahko se seznamimo z biotopi, ki so zavarovani (podzemске jame in predeli nad gozdno mejo) in izvemmo, da v Sloveniji nimamo niti enega

zoološkega rezervata, ki bi bil namenjen varstvu favne. Predlagata nekaj območij (med njimi na primer Ljubljansko barje, Cerkniško jezero, Sečoveljske soline...), ki bi jih bilo potrebno čimprej zavarovati. Drugi, veliko obširnejši del knjižice, je namenjen številnim zakonskim predpisom za varstvo okolja, ki so v zvezi z zaščito prosto živečih živali. Ko prelistavamo pregled teh predpisov in tudi najvažnejše citate tako iz mednarodnih deklaracij, Ustave in najrazličnejših zakonov in predpisov, nehote dobimo vtis, da je pri nas za varstvo favne dobro preskrbljeno. Komentar obeh avtorjev pa nas opozori na marsikatero pomanjkljivost, na napake, ki bi jih bilo potrebno čimprej popraviti ali spremeniti.

Kaj lahko zaključimo, ko knjižico preberemo ali preletimo? Nedvomno je mnoge probleme, ki so povezani z varstvom favne, osvetlila, mnoge pa zgolj nakazala. Če smo se vsaj malce zamislili, je publikacija dosegla enega od svojih ciljev. Bralca bodo morda motile črno bele fotografije. Verjetno ni potrebno posebej razlagati, kaj je temu vzrok. Priročnik ni namenjen samo biologom, lovcom in ribičem, ampak vsem, ki se ukvarjajo z varstvom narave, tako tudi vsem planincem, zlasti pa kot dopolnilo učne literature na vseh stopnjah planinske vzgoje in izobraževanja.

Nada Praprotnik

IZ PLANINSKE LITERATURE

»KAMNITA FRONTA«

Revija »Der Bergsteiger« prinaša v letošnji junijski številki v rubriki Nove knjige krajše poročilo o pravkar izišli knjigi z naslovom »Kamnita fronta«. Njen avtor Ingomar Pust dopolnjuje naslov še s podnaslovom, ki se glasi »Po sledovih gorske vojne v Julijskih Alpah — od Soče do Piave«. Delo je izšlo pri založbi Leopold Stocker, Stuttgart-Graz, obsega 316 strani besedila in 43 strani črno-belih fotografij. Avtor je z veliko marljivostjo zbral vse razpoložljive predloge in poročila udeležencev o tem delu nesmiselne in za obe strani morilske prve svetovne vojne. Vse to gradivo pa mu je uspelo tekoče in zanimivo obdelati. S pomočjo te knjige se bralec torej lahko pouči o doslej premalo znani povezanosti in z ozadji te vojne, zato bo poleg med obiski in turami opazoval ta lepa, a neumljena pogorja z docela drugačnimi očmi. Kljub temu bi bilo dobro, če bi bil avtor v uvodu opozoril tudi na politično ozadje dogajanj, ki jih današnji bralci gotovo ne morejo več do potankosti poznati.

Vsekakor gre pri tej knjigi za zelo zanimivo zgodovinsko dokumentacijo, ki bo vzbudila primerno pozornost tudi med številnimi planinci, ki obiskujejo ta del Julijskih Alp.

M. A.

7. ŠTEVILKA »ALPINISTIČNI RAZGLEDI«

Pozornost vzbudi že ilustracija na naslovnih strani, čeprav gre le za pomanjšano risbo osrednjega dela Triglavске severne stene iz diplomske naloge geodetov Romana Novšaka in Staša Vešligaja. Pozornost zato, ker je drugačna od tistih, ki smo jih običajno vajeni. Natančnejša je in opremljena s posameznimi višinami in horizontalnimi razdaljami, nedvomno zanimivimi in informativnimi tudi za najboljše poznavalce Stene. Nasploh moram posebej omeniti likovno opremo, oziroma ilustrirani del sedme, julijsko-avgustovske številke Alpinističnih razgledov, ki z ilustracijo in fotografijami dopolnjuje tekstovni del, predvsem pa zapolnjuje vrzel, ki zeva v obveščanju o novih smereh pri nas in na tujem

ter hkrati vpadljivo in zgovorno pripoveduje o aktivnosti naših alpinistov.

Sicer pa vsebina AR tudi v tej številki ostaja prilagojena konceptu prejšnjih števil; konceptu torej, ki skuša ponuditi vsakomur nekaj, ki pa ga v uvodniku tej sedmi številki Bine Mlača opredeljuje s Cassiniovimi besedami, ko ta »pajak iz Lecca« pravi, da je »alpinizem čista igra« in na to čisto igro poziva tudi uvodničar. Kam pravzaprav meri, redni bralci AR dobro vedo, občasnemu bralcu pa se bo vsaj delni vzrok tega poziva razkril v člankih Nejca Zaplotnika in Iztoka Tomazina v pričujoči številki. Zaplotnik duhovito, a hkrati zadržljivo in celo z višine nekoliko užaljene avtoritete odpravi tiste, ki iščejo v razhajanjih med alpinističnimi generacijami ostrih, nepremostljivih konfliktov in zagovarjajo »popolnoma čisto plezanje«, na koncu pa vse »prostaše in klinaše, zajlarje in „prave“ planince, smučarje in himalajce, birokrate in organizatorje, matore in dojenčke«, vabi na eno pivo. Tomazin pa se jezi nad opisom spominske smeri Ceneteta Kramarja in avtorjem tega opisa očita, da ne poznajo novega ocenjevanja, ki ostro loči prosto plezanje od tehničnega. Meni tudi, da primerjalna tabela ocen, objavljena v peti številki AR, ne ustreza splošno priznani tabeli, objavljeni v Alpinismusu, končno pa se spotakne še ob vrsto napak, kot sam trdi, ki so se vrinile v pregled vzponov za leti 1978 in 1979.

Janez Bizjak v sedmi številki nadaljuje svoje razkrivanje ozadij »Messnerjevega mita«, ki tega nesporno velikega alpinista postavljajo v drugačno luč, hkrati pa nas spodbujajo tudi k prevrednotenju alpinističnih vrednot pri nas doma in izstopiti iz struge nekakšne skromnosti v zavedanje veličine prispevkov naših vrhunskih alpinistov. Seveda to velja za nas, opazovalce, alpinisti sami se svojih vrednosti že zavedajo. Zato kot nalašč Bizjakovemu članku sledi Tomaž Jamnik s poročilom o prvi jugoslovanski alpinistični odpravi v Novo Zelandijo, ki je svoje načrte skoraj v celoti uresničila in opravila vrsto pomembnih vzponov, temu poročilo pa v dokaz aktivnosti na domačih tleh sledijo opisi vrste smeri v Vežici, Srebrnjaku, Jerebici in Vršacu. V »Novicah po svetu« nas Janez Bizjak seznanja z okoliščinami na Lhotseju, v katerih je nesrečno končal sloviti francoski alpinist dr. Nicolas Jaeger, zvezo tudi, da Kitajska odpira severno, torej tibetansko stran tujim alpinistom, prav tako pa lahko preberemo informacijo o velikem uspehu poljskih alpinistov, o njihovem zimskem vzponu po južnem stebri na Mt. Everest.

Na koncu sedme številke AR pa se razvrstita še dva poučna članka, najprej razmišljanje Pavleta Šegule o tem, kakšen naj bi bil najprimernejši nahrbtnik, Bojan Pollak pa nam razlaga s pomočjo besede in skice, kako lahko merimo naklonino po-

bočij, po katerih se vzpenjamo. Prav na koncu tam kot običajno, tretji del pregleda vzponov v letu 1979, ki ga pripravlja Igor Mezgec.

Mitja Košir

POTRESNI ZBORNIK — TOLMIN 1980

Ob zaključku potresne obnove v Posočju je občinska konferenca SZDL Tolmin izdala Potresni zbornik; posveča ga vsem delovnim ljudem, ki so sodelovali v obnovi prizadetega Posočja.

Potres je na Tolminskem leta 1976 poškodoval 5656 stanovanjskih in gospodarskih objektov, poškodovani pa so bili tudi objekti v šolstvu, otroškem varstvu, zdravstvu, socialnem skrbstvu, spomeniškem varstvu itd. Porušiti so morali 1189 hiš. V zajetnem, skoraj 500 strani obsegajočem zborniku pa med članki, razpravami, zapisi, poročili, pesmimi in skicami ter fotografijami, lahko preberemo tudi to, da je v potresni obnovi od zdaj saniranih približno 4200 hiš in na novo zgrajenih 1100 hiš. Glavni urednik prof. Janez Dolenc takole predstavlja to zanimivo publikacijo: »Naš Potresni zbornik se močno loči od skopskega in tudi banjaluškega, saj sta le bolj albuma potresnih slik. Tudi v našem zborniku so dobra tretjina obsega slike, vendar zajema predvsem znanstvene in poljudno znanstvene razprave in poročila o potresni sanaciji.«

Večji del zbornika prinaša članke in razprave o potresu in njegovih posledicah na različnih področjih, zato je tudi avtorjev precej. Uvodna razprava izpod peresa dipl. ing. Vladimírja Ribariča ima naslov: Potresi v Furlaniji in Posočju leta 1976, kratka seizmološka zgodovina in seizmičnost obrobja vzhodnih Alp. Mag. Milan Orožen Adamič piše o učinkih potresa 1976 v Posočju, dipl. ing. Sergej Bubnov pa opisuje vpliv potresa na gradbene objekte v Posočju. Članke o pomoči, obnovi, organiziranosti in o dejavnosti ustanov, organizacij in vse regije na različnih področjih, od gospodarskega do kulturnega in socialnega so prispevali: Naško Križnar, Janez Dolenc, Anton Ladava, Sergej Koglot, Stane Jan, Viktor Tumšek, Renato Bizjak, Ivan Kos, Stane Uršič, Evgen Golja, Marjan Rozman, Rafael Šuligoj, Andrej Rot, Ivan Gruntar, Robert Trampuž, Radovan Lipušek in Peter Fister; Tone Jesenšek je napisal kratek kronološki pregled dogodkov v potresnem letu 1976.

V Zborniku je zbrano tudi potresno dogajanje v luči obveščenosti — kako so o nesreči poročala sredstva obveščanja, zapisom in poročilom je namenjenih zadnjih 50 strani, ves Potresni zbornik pa je bogato opremljen s črno-belimi in barvnimi fotografijami. Med posameznimi teksti so pesmi, ki so nastale ob doživetju potresa in obnove.

ALPINISTIČNE NOVICE

LOFOTI — SANJE VSAKEGA ALPINISTA

Ko so nekako pred 3,5 milijardami let nastajali Lofoti, so bile zemeljske oblikovalne sile po vsej verjetnosti najmočnejše. V pošastnih plamenih žvepla, oblakih pare in v silovitih potresih se je izoblikovala ena najbolj divjih in presenetljivih pokrajin našega planeta. Končno je ostal prstan ostrih vrhov, ki se od severnonorveške kopnine razprostirajo veliko kilometrov v Severno morje...

Zasnežene lofotske gore se pozimi kažejo v močnih kontrastih s temnomodrim morjem, poleti pa se vse do vršacev odenejo v živo zelenilo. To je pokrajina, ki že od nekdaj privablja vedno nove obiskovalce, toda tudi domačini jo ljubijo, sicer brez velikih besed, vendar iz vsega srca.

Svolvaergeita, osrednja gora v Svolveaeru. Njen vrh je razdeljen kot rogovi divje koze, od tu tudi njeno ime. Vrv je napeta in na moč se trudimo, da bi zabili klin v ozko razpoko. Pod nami pada stena v hudi strmini in čisto spodaj vidimo mestece Svolveaer z njegovimi grički. Do vrha nam preostaja še dobra ura plezanja. Lepa smer, ki smo jo že večkrat preplezali in ki jo vedno znova ponavljamo, kajti razgled je čudovit.

Zgoraj na Storehornetu počivamo in se nato odpravimo še na sosednji vrh — skok prek prepada in že smo na varnem. Vse naokrog nas grozljiva globina. Zdaj se velja spočiti, se naužiti toplega sonca, ki ne sije prav pogosto na Lofote, in še enkrat pregledati pokrajino pod nami. Nato je treba navzdol. Ob vznožju gore srečamo Angleže, Japonce in Nemce. Vedno novi ljudje prihajajo, da bi se dokazali v prepadnih ostenjih Svolveaergeita, in to z vso upravičenostjo, kajti to je ena najbolj veselih in hkrati tudi varnih gora.

Toda Lofoti premorejo še veliko drugih vršacev. V okolici Raftsundeta je na primer pravo obilje možnosti za vsakršno plezarijo, precej smeri je še neprepleznih. Celo sredi poletja se je mogoče preizkusiti tudi v ledu. Začnimo torej naš pregled na vzhodu. Seveda ni mogoče navesti vseh zanimivih gora, najbolj slavite pa naj le predstavimo. Raftsundet je kot celota veličasten. V notranjosti Trollfjorda srečamo vrsto nedotaknjenih sten. V smeri proti Svolveaeru srečujemo vrhove, kot sta Trakta in Rulten. Slednji je najbolj slaven; do njegovega vznožja je mogoče najlaže priti kar s čolnom iz Digermulena.

Poleg že omenjene Svolveaergeite se v zahodni smeri dviguje 1000 metrov visoko Vagakailen, čigar trdna skala omogoča pravcati plezalski užitek. Pri Henningsvaeru srečamo Presten. Razmeroma težavna in

zahtevna stena, ki ponuja s svojimi skoraj navpičnimi smermi odlične možnosti za trening.

Vestvagöy, ki zavzema manjši del Lofotov, je za plezalce nezanimiv, vendar zaradi svoje slikovitosti kljub temu vreden obiska. Čisto na zahodu ležita občini Flakstad in Moskenes. Tamkaj so spet neštete plezalske možnosti. Posebej velja omeniti vrhove, kot so to Stjernehodet, Breiflytind, Helvetenstind, Krokhammertind in Segla. V očarljivem otoškem svetu na Lofotih pride na svoj račun tudi običajni planinec, kajti številne izletniške poti je možno lepo povezati z lahkimi gorskimi pohodi. In kdor je enkrat obiskal to otočje, pride rad spet. Barvna igra zelenih gora z modrim morjem, veličastna narava — vse to zapušča tako močne vtise, da se je treba vsaj v mislih vedno znova vračati na ta košček našega planeta.

(Povzetek smo pripravili po članku Franka A. Jenssena, ki je bil objavljen v letošnji 5. številki revije »Alpinismus«.)

M. A.

NOVICE IZ DELA UIAA

Bilten št. 90 UIAA iz letošnjega avgusta je v glavnem zbornik materiala in poročil za oktobrsko srečanje in generalno skupščino UIAA.

Predsednik Pierre Bossus je v svojem jedrnatem poročilu obdelal predvsem tista vprašanja, ki so na današnji stopnji planinskega razvoja v svetu najbolj pomembna.

V uvodu beremo, da je planinstvo dejavnost, ki jo vsakdo izbere po svobodni odločitvi in je močno raznotera. Zadnja leta je postalo zelo masovno; starim zvrstem dejavnosti so se pridružile nove, med temi ekstremno plezanje ter žepne odprave v alpskem slogu. UIAA mora temu slediti in prispevati svoj delež.

V poročilu so posebej obdelana številna vprašanja.

Kakovostni znak UIAA in znaki v sili, tehnično sodelovanje alpinistično razvitih dežel z »nerazvitimi«. V okviru slednjega beremo, kako so Španci pomagali Čilenski planinski organizaciji ter Angleži Izraelski planinski zvezi, govora je o deležu PZJ pri vzgoji šerp v Nepal.

Recipročnost pri storitvah v alpskem svetu je še vedno zelo aktualno vprašanje. Srečujemo se s prizadevanji posameznih organizacij, da bi za svoje člane dosegle kako ugodnost. Naše stališče je že leta in leta nespremenjeno. Spriči nizkih cen v našem gorskem svetu želimo, da bi manj bogati zavoljo popustov tujcem ne postali še revnejši.

Nova koča na Punta Margherita (Monte Rosa)

Varnost alpinistov predstavlja čedalje večji problem, kajti v zadnjih letih doživljamo v evropskih gorah izredno bero smrti. Bosisus ugotavlja, da bi ob večji previdnosti bilo nesreč dosti manj, ne gre pa spregledati dejstva, da je dejavnost v gorah vedno povezana z določenim tveganjem. S tem se ukvarja posebna skupina, ki bo pripravila tudi poročilo. Zdravniška komisija UIAA še ni zaživela. Omenjena sta festival v Trentu z okroglo mizo alpinistov ter sodelovanje z Mednarodnim združenjem gorskih vodnikov. Od slednjih UIAA črpa predvsem na področju vzgoje. UIAA je tudi pokrovitelj simpozija o himalajskih odpravah. Simpozij bi tekel ob festivalu v les Diablerets in bo imel dve važni temi: soglasja za vrhove v Nepal, Pakistanu in na Kitajskem ter stroški in dajatve.

V razmišljanjih o finančah UIAA beremo novico o povečanih dajatvah članic in ugotovitev, da vse dežele pesti huda inflacija. Zapisana je ugotovitev, da se prispevki vsaj do leta 1984 ne bodo več povečali.

V odstavku o sedežu UIAA beremo, da je uprava sedaj nastanjena v ženevskem etnografskem muzeju in da je njena tajnica g. Eckstein, ki marljivo in vešče opravlja obsežna dela. Lanske spremembe statuta

so prispevale k večji učinkovitosti organizacije, zlasti njenega izvršilnega odbora. Predsednik potoži nad počasnostjo postopkov, kar utemeljuje s tem, da so članice razpršene po vsem svetu.

Ko je govora o Biltenu zvemo, da ima ta majhno naklado, pa je spričo tega toliko bolj pomembno, da vsebino posredujejo svojim članom v priredbi ali prevodu glasila nacionalnih organizacij.

V biltenu je še marsikaj zanimivega.

V sestavku o delu komisije za odprave zvemo, da sta nova člana sedaj še Čile in Nepal.

Komisiji je uspelo prepričati nepalske oblasti, da so »odprle« himalajske gore tudi v zimski sezoni, ki uradno zajema december in januar, se pa lahko razpotegne še na februar. Himalaja potemtakem sameva samo poleti, to je med koncem maja in začetkom septembra.

Skupinica, v kateri je tudi naš Aleš Kunaver, se ukvarja s problemi soglasij in ugodnosti za majhne odpravice.

Komisija poroča, da je glede soglasij za odprave na Kitajsko sedaj vse jasno, kdor prosi za dovoljenje, ga tudi dobi. Za tiste, ki bi radi v gore na ozemlju Pakistana, ostajajo težave nespremenjene. Dolgo

čakanje, soglasje pa — če sploh je — pride poslednji hip.

Komisija tudi poziva vse udeležence in organizatorje odprav ter trekingov k varstvu okolja v deželah, kamor potujejo. Poseben sestavek je posvečen anketi o pomoči odpravam. Na to je dalo odgovor 12 planinskih organizacij, med njimi naša. Zanimivo vsebino bi kazalo posredovati bralcem na drugem mestu. Avtorji v povzetku ugotavljajo, da vsaka nacionalna organizacija skrbi za odprave, ki odhajajo iz njene dežele. V ta namen deluje mentorstvo, izkorišča pa tudi tehnično in denarno podporo. Vse to naj zagotovi ustreznost odprave in njeno varnost, hkrati pa se tako organizacija vključuje v mednarodno alpinistično snovanje.

Z ustanovitvijo »International Everesters Club« bodo prišli na račun vsi, ki so sodelovali v kateri izmed odprav na Everest. Za povezavo skrbi predsednik, Brig. Gyan Singh, c/o International Everesters Club, the Punjab Public School, Nabha (Pb), 147201 India.

Komisija za planinske kočje ima dosti dela v boju za varstvo okolja, s skrbjo za preprečevanje onesnaževanja voda in podobnim.

S področja mladinske komisije pa vzemo, da je menjava v vodstvu preteklo leto povzročila krajši zastoj, vendar pa je delo teklo naprej pri čemer smo svoj delež dali tudi Jugoslovani in zlasti naš predstavnik inž. Danilo Škerbinek, ki je imel to nalogo, da organizira srečanje mladinskih vodnikov v območju Triglava.

Na zadnjih vrsticah biltena beremo novico o obnovljeni in močno povečani koči na Punta Margherita, 4559 m v Monte Rosi. V koči je od letošnjega avgusta dalje 70 udobnih ležišč ter 150 prostorov v jedilnici. Koča je vsa obložena z bakrenimi plo-

ščami ter s tem kot Faradayeva kletka zaščiten pred električnimi atmosferskimi razelektritvami. Ima pa tudi znanstveni observatorij ter je povezana v italijansko in mednarodno telefonsko omrežje. Kdor bi rad poklical to najvišjo planinsko kočjo v Alpah, naj zavrti 0163 91039.

P. Š.

SAM NA STREHI SVETA

Južnotirolskemu alpinistu Reinholdu Messnerju je uspel res nenavaden podvig, sam se je povzpel na Mount Everest in sicer s kitajske strani.

»Zdaj je tega konec! Še enkrat zanesljivo ne bi preživel vsega tega mučenja,« je pripovedoval Reinhold, ko je počival v sobi hotela »Peking« v kitajskem glavnem mestu. Bil je neskončno utrujen, bila sta ga zgolj kost in koža, kakor pa kaj drugega, obraz mu je bil ves ožgan od sonca. Od leta 1953 je stopilo na Mount Everest 106 moških in žensk in zabeležilo zmago nad 8848 m visoko goro. Tudi Messner je nekoč že bil med njimi. Obenem z Avstrijcem Petrom Habelerjem je priplezal maja 1978 na najvišjo goro na svetu in sicer po nepalski, južni strani. Tedaj je obema planincema uspel podvig, ki so ga medicinski strokovnjaki šteli za nekaj nemogočega: povzpeti se na Mount Everest brez dihalnih pripomočkov, brez steklenic s kisikimo! Še isto leto pa je Reinhold Messner sam obvladal enega izmed himalajskih velikanov: 8126 m visoki Nanga Parbat. Z izkušnjami, ki jih je zbral na Mount Everestu in Nanga Parbatu, je začel načrtovati najbolj neverjeten podvig v zgodovini alpinizma: priti sam in tudi tokrat brez umetnega dodajanja kisika na najvišjo goro na svetu, na Everest.

R. Messner s svojo kanadsko prijateljico Nino Ritchie. Spremljala ga je do 6500 m in od tam opazovala vzpon z daljnogledom in teleobjektivom fotoaparata.

Letos 16. junija je odpotoval v Peking. Spremljala ga je prijateljica, Kanadčanka Nena Ritchie, navdušena alpinistka in svetovna popotnica. Oglasil se je na kitajski planinski zvezi in dobil za pristojbino 5000 mark dovoljenje, da sme s kitajske strani naskočiti najvišjo goro na svetu. Prej sta odšli po tej poti dve odpravi, kitajska in japonska, v kateri je bilo 250 ljudi.

V tibetskem glavnem mestu Lhasi (3650 m) je Reinhold Messner zložil opremo in hrano za tri mesece na tovornjak. S seboj je moral vzeti dva Kitajca — nekoga oficirja in prevajalca, vendar sta kasneje ostala v taborišču, ki so ga postavili na višini 5100 m v bližini pozabljenega samostana Rongbuk. Svočas je v tem samostanu živelo 400 menihov, zdaj pa je prazen. Stenske slikarije propadajo, strehe templja pa se sesedajo. Tudi Potala v Lhasi, nekdanji sedež tibetanskega vrhovnega verskega voditelja dalaj-lame, še stoji, vendar tudi tam ni nobenega življenja več. Nekaj menihov samo še životari za zidovi samostana.

Messner se je v Rongbuku šest tednov aklimatiziral. Hodil je na dolge pohode in vdihaval razredčeni gorski zrak. »Med enim takšnih pohodov se me je lotila griža. Dolge dneve si nisem mogel opomoči, tako sem bil oslabelel.«

Obenem z Neno Ritchie se je v začetku avgusta odpravil višje. Na višini 6500 m sta postavila bazno taborišče. »Bil sem spet pri moči. Tako, ko sem izbiral najprimernejšo pot za vzpon, sem se moral bojevati z nepredviljivimi težavami. Bilo je pretoplo, čez dan je bilo pogosto 40 stopinj. Snežinke so bile tako velike kakor češnje. Za noge nisem našel nobene opore, samo s plavalnimi gibmi sem se lahko obdržal na snežni odeji.«

Kljub vsemu je Messner 18. avgusta začel vzpon proti vrhu. Vreme je ustrezalo. Hitro je napredoval. Na višini 7800 m je

prvič prenočeval. »Ponoči 19. avgusta sem se prebudil še v temi, ob petih zjutraj. Samo luč na čeladi je metala nekaj svetlobe. Nenadoma se je pod menoj vdrl snežni most čez razpoko v ledeniku; padel sem 8 m globoko. Še nikoli me ni bilo tako strah. Bil sem prepričan, da se ne bom rešil. Toda, po nekajurnem naporu mi je uspelo.« Nadaljeval je vzpon in se je povzpelo do višine 8200 m. Tu si je postavil zadnji tabor pred dokončnim naskokom na vrh. Nena je ves ta čas z daljnogledom in teleobjektivom opazovala vzpon ter fotografirala stopinje v snegu. Sama je ostala v baznem taborišču.

Reinhold Messner je 20. avgusta ob 15.05 stopil na najvišjo točko sveta. »Bil sem izčrpan. Z največjim naporom sem poslikal dva filma. Hotel sem se slikati ob fotografskem stavbu — piramidi, ki so jo tam zasadili v led kitajski planinci leta 1975. Bil sem tako izmučen, da mi je želja uspela šele drugič; prvič se je samosprožilec iztekel že, ko sem bil k aparatu obrnjen s hrbtom. Po krajšem počitku sem bil drugič dovolj hiter.«

Potem se je odločil za sestop, najprej do šotora, od koder se je povzpelo na vrh. Naslednjega dne je prišel do baznega taborišča, kjer ga je čakala Nena Ritchie. Takoj je zaspal in se ni prebudil 48 ur. Šele tedaj je prišel toliko k močem, da sta se odločila za povratek v samostan Rongbuk in do Lhasse.

»Kaj takega ne bom zmozel nikoli več. Nikoli ne bom zbral toliko moči. Ni bil samo telesni napor tisto, kar me je izželo. Toliko tisoč stvari in vtisov je bilo v Tibetu, česar pred menoj še ni videl noben tujec... To je bila pustolovščina, pred katero se skriva vse, kar sem prej doživel. Vse moram najprej preživeti v samem sebi, potem pa bom lahko povedal, ali sem res dosegel meje svoje zmogljivosti.«

F. L.

RAZGLED PO SVETU

SMRT V ALPAH IN REŠEVALCI

Še nikoli ni toliko turistov in planincev, kakor zdaj, umrlo v gorah zaradi lahkomiselnosti, neumnosti ali precenjevanja svojih lastnih moči. Da bi rešili žrtve iz plazov ali iz ledeniških razpok, pogosto piloti reševalnih helikopterjev tvegajo lastno življenje.

Pilot reševalnega helikopterja Sigi Stangier je umiril svoj aparat 18 m nad padlim planincem. Vse mora potekati izredno hitro, kajti rahel sunek vetra lahko potisne

liste rotorja k skalam in katastrofa je neizogibna. V snegu je ležal 67-letni Fritz Frank iz Ansbacha na Bavarskem. Bil je že 17 ur mrtev. Pridružil se je tistim 38 planincem in turistom, ki so jih letalci reševalne skupine »Air Zermatt« v prvih osmih mesecih leta 1980 lahko le še mrtev rešili iz skal.

Fritz Frank je s prijatelji krenil proti vzhodnemu pobočju 4505 m visokega Weissshornesa v švicarskem Oberwallisu. Že štirikrat prej je opravil to turo, ki je naporna celo za mlajše planince. Ko so se vračali,

je bil Fritz zadnji v skupini. Teško je razumeti, kako se je mogel tako izkušen planinec pregrešiti zoper vsa pravila. Ni bil v navezi, celo dereze, ki zagotavljajo boljše stopinje, je imel v nahrbtniku, namesto na nogah. Drugi člani skupine so nenadoma zaslišali krik in videli Fritza, kako je padal. V zraku se je njegovo telo nekajkrat zasukalo, nato pa je priletel na skale 100 m globlje. Prijatelji so poskušali priti do njega, vendar so se mu lahko približali le na 60 metrov. Z daljnogledom so ugotovili, da ima razbito lobanjo in da mu sami ne morejo več pomagati. Poklicali so pomoč.

Z mrtvecem v košari ob boku helikopterja se je Sigi Stangier spustil v bazo, kjer so truplo prevzeli pogrebci. Ves postopek je utečen, kajti Zermatt v Oberwallisu je evropski planinski center. Na območju nekaj kvadratnih kilometrov je tam 29 štiritisočakov, ki vabijo plezalce in turiste iz vsega sveta.

Vas Zermatt je pristajališče helikopterjev »Air Zermatt«, komercialnega prevozniskega podjetja, ki oskrbuje kočice s hrano, poleg tega pa dovažajo beton na gradbišča, kamor ni več mogoče s tovornjaki. Vendar ne mine dan, ko jih ne pokličejo reševati v gore. Do konca avgusta 1980 so opravili 560 reševalnih poletov; več kakor v vsem letu 1979.

Sigi Stangier ima za seboj 1200 poletov, zato je njegov sloves med piloti še posebej velik. Opravil je nekatere pionirske podvige. Januarja 1970 si je kot prvi v Evropi upal izvesti reševalno akcijo v slovitih severni steni Eigerja. Dve leti kasneje so spet pisali o njem po vsem svetu. V reševalni akciji, ki je trajala nekaj ur, je pomagal 72 ljudem, ki so obtičali v gondoli nekaj deset metrov nad tlemi. Leta 1973 je izvedel prvo reševalno akcijo s helikopterjem ponoči. Leta 1976 je prejel kot prvi evropski pilot helikopterja ameriško priznanje »Helicopter Heroism Award«, nekakšnega »Oskarja« za pilotereševalce, ki ga vsako leto podeljuje združenje ameriških letalskih novinarjev za posebne dosežke v letalstvu. Nagrado si je prislužil za akcijo v vzhodni steni walliskega Piz Badile. Tam sta obvisela, samo 200 m pod vrhom, dva pripravnik za gorske vodnike. Bila sta že tri dni in dve noči v steni. Bila sta tako izmučena, da nista mogla niti sestopiti, kaj šele nadaljevati vzpon. Vreme je bilo vedno slabše, še ene noči v steni zanesljivo ne bi preživela. Stangierju je uspelo, da ju je, kljub viharju in megli »ujel na kavelj« in z vitlom dvignil iz stene. Plačilo za strah: 6000 frankov brutto na mesec.

Največkrat je Sigi reševal na Matterhornu. Ta gora je za mnoge planince »gora vseh gor«. Odkar je leta 1865 Anglež Edward Whymper (14. julija) kot prvi osvojil Matterhorn, so se nanjo povzpeli že stotisoči. Po grebenu Hörnliju je mogoče do-

seči vrh že v petih urah. Tam se planinci lahko zadržijo le nekaj minut, toliko da posnamejo obvezne fotografije. V glavni sezoni, to je avgusta in septembra, je pogosto naenkrat na turi do 200 planincev. Na približno meter širokem hrbtu vrha prihaja do pravih prometnih zastojev in gneče.

Mnogi med temi »planinci« so takšni, da nimajo kaj iskati na Matterhornu. Piloti »Air Zermatt« trdijo, da še niso videli toliko čudakov, kot jih prihaja na Matterhorn. Pripovedujejo zgodbe o oskrbnikih, ki slabo opremljenim izletnikom skrivajo nahrbtnike, ker jih sicer ne morejo odvrniti od vzpona, o francoskem majorju Badouxu, ki je v nahrbtniku prinesel od doma muzo in hotel z njo na vrh ali pa o violinistu Andreu de Pibeaupierre, ki je na vrhu Matterhorna igral neko Bachovo sonato. Sigi Stangier je pripovedoval o kalifornijskem študentu, ki je šel na vrh samo v tenki trenirki in ki ga je šele tri tedne kasneje mrtvega dvignil iz neke razpoke. Bil je ena od 400 žrtev, ki jih je do zdaj terjala »gora vseh gor«.

Mnogo je še drugih zgodb o turistih v »nizkih čevljih«. Neki stari planinec je pred kočjo Hörnli (3300 m), kjer se začne zadnja etapa vzpona na Matterhorn, prosil Sigiya, naj ga vzame s seboj, kajti peš ne more nikamor več. Bil je to 76-letni Franz Müller, 80% vojni invalid. Bil je skoraj slep, pred 6 tedni pa je bil odpuščen iz bolnišnice z diagnozo »pljučna embolija«. Da ne govorimo o njegovem levem delu prsnega koša, kjer je bilo mogoče otipati vstavljeni pacemaker...

»Air Zermatt« opravlja polete po naročilu »Švicarske zračne reševalne službe (SRFW)«, katere sedež je v Zürichu. Če zveni poslanstvo ustanove še tako humano, le opozarja, da gre pri tem za podjetje, ki prinaša velike dobičke. Za SRFW je helikopterska služba prava zlata jama, trdi direktor »Air Zermatt«, 50-letni Beat Perren. Pod svojim humanitarnim plaščem je ustanova ustvarila lani 50 milijonov švicarskih frankov premoženja.

V kantonu Wallis deluje tudi firma »Alp«. Urejena je podobno kot SRFW, vendar povsem na komercialni osnovi. Firma združuje majhne helikopterske skupine, ki bi tudi rade zaslužile.

Kam lahko seže konkurenčni boj celo pri reševanju v gorah, je moral spomladi 1980 na svoji koži občutiti neki turist. Med smučanjem se je poškodoval. Reševalci so bili kmalu pri njem, prišli so z dvema helikopterjema. Toda polomljeni smučar je še poldrugo uro ležal v snegu, kajti helikopterja sta bila od konkurenčnih podjetij. Precej časa je trajalo, preden so se sporazumeli, kdo bo končno ponesrečenega res odpeljal do zdravnika in v bolnišnico.

NAPREDOVANJE LEDENIKOV V VZHODNIH ALPAH

Ali se počasi znova približujemo novi ledeni dobi? Kot že v obeh zadnjih letih je tudi v zimi 1978/79 večina ledenikov v vzhodnih Alpah znova napredovala. Obilne snežne padavine in hladna poletja so omogočile njihovo naraščanje. Izmed 114 opazovanih in izmerjenih ledeniških jezikov so najmočnejše napredovali Schwarzensteinkees v Zillertalu za 44 metrov, Kesselwandferner v Ötztalu za 33 metrov in Sulzenauferner v Stubaiju za 31 metrov. Naraščajoči obseg ledenikov pa ne ohranja le lepote visokogorskega sveta, marveč tudi povečuje zaloge vode za gorske potoke in reke, katerih obstoj že tako ogrožajo vedno številnejše preusmeritve njihovih voda za potrebe elektrarn. Tudi kanuisti na divjih vodah so lahko tega pojava le veseli.

Zanimivo bi vsekakor bilo, če bi se raziskovalci ledenikov povezali tudi s kolegi v drugih alpskih deželah, da bi tako dobili kar najbolj popolno podobo o razvoju ledenikov v celotnem alpskem prostoru.

M. A.

ALASKA 1979

Večinoma zelo težavne in zaledenele gore na Alaski privabljajo iz leta v leto več planincev iz vsega sveta. Tako je v sezoni 1979 na področju narodnih parkov Mount McKinley in Denali kar 680 gornikov doseglo številne najvažnejše vrhove. Poglavitni delež so pri tem imele številne plezalske skupine iz Japonske in Nemčije, na delu pa so bile tudi naveze iz Belgije, Irske, Koreje, Švice, Švedske, Mehike, Velike Britanije, Kanade, Francije in Islanda.

Načrtovani vzponi so bili v poprečju izpeljani s 60-odstotnim uspehom, 16 plezalcev se je med vzponi poškodovalo, trije pa so se med vzponi na Mount Hunter in Mount McKinley smrtno ponesrečili.

Mount Foraker so v marcu 1979 prvič preplezali v zimskih razmerah, in to po severovzhodnem grebenu. Skupini iz Oregona sta se posrečili prvenstveni smeri po južnem grebenu Mount Huntingtona in v južni steni južnega vrha na Rooster's Comb. Resnično nenavadni prvenstveni pristop je v lanskem maju opravila skupina vodičev psov iz Alaske. Na vrh McKinleya so prvič skupaj s psi priplezali po smeri West-Buttres.

Letoŕnja julijska številka revije »Alpinismus« dodaja k tem poročilom, da imajo tudi v gorskem svetu Alaske iz leta v leto večje težave z odpadki, ki jih puščajo ob svojih poteh in smereh alpinisti. Po mnenju uprave narodnih parkov se to dogaja predvsem zato, ker večina plezalskih skupin nosi s seboj preveč hrane, ki jo nato kratkomalo puščajo na gori.

M. A.

NA BISTRICI VALOVIH SAVE (Vodič po divjih vodah, Alpinismus 10/1980

Med najbolj prijetne, četudi ne posebno razburjljive možnosti za podvige s kajakom ali kanujem sodi vožnja po treh gorskih rekah v bližini Triglava, in to najprej po Bistrici od slapa Peričnik do njenega izliva v Savo Dolinko, po njej od Mojstrane do Hrušice in po Savi Bohinjki od izliva Radovne do Kranja. Lepota takšne vožnje seveda ni v premagovanju težavnih mest, marveč v očarljivi pokrajini in v čisti studenčnici pritokov iz triglavskega pogorja.

Prvi del vožnje je mogoče začeti neposredno pod romantičnim slapom Peričnik po Bistrici v dolini Vrat. V vodiču za nemške kanuiste sledi nato razmeroma podroben opis poti vse do Mojstrane oziroma do izliva Bistrice v Savo Dolinko, pri čemer naj poudarimo že zdaj, da so v celotnem sestavku vsa zemljepisna imena zapisana skrajno korektno v njihovi slovenski inačici.

Glede opisa poti po Savi Dolinki od Hrušice in skozi industrijsko področje Jeseŕnic je zanimivo, da tega dela sploh ne priporočajo, marveč svetujejo čolnarjem, naj natovorijo svoja plovila in jih prepelejo preko Bleda do mosta v bližini Zaspisa. Tukaj ponuja Radovna, ki priteče iz soteske Vintgar, vse do izliva v Savo Bohinjko čudovito vožnjo, ki ni nikjer posebno zahtevna.

Zatem je opisana še vožnja po Savi Bohinjki in Savi, ki imata vedno dovolj vode, do mosta, ki povezuje Ljubno in Otoče. Za vodo pravi avtor, da je vse do tega mostu še vedno zelena in okusna.

V kratkem povzetku vodič priporoča vožnjo po vseh treh omenjenih vodah kot zelo lepo in prijetno. Najugodnejši termini so za Bistrico spomladi, za ostale pa skoraj vse leto. Ob koncu sestavka se zvrstijo še podatki o razdaljah in težavnostnih stopnjah posameznih odsekov.

M. A.

NA KRATKO...

JEZERSKA PLANINSKA POT

Drobna knjižica — Dnevnik Jezerske planinske poti — je zdaj na voljo vsem, ki se za to transverzalo zanimajo. Dnevnik je izdalo in založilo PD Jezersko v počastitev 80-letnice Češke kočice na Spodnjih Ravneh. Dnevnik je razmeroma bogato opremljen tudi z drugimi podatki, ki neposredno ne zadevajo poti — v uvodu Jezerski planinski poti na pot ugotavlja avtor, da je bil razlog načrtovati tako pot geslo — Spoznaj gore svojega kraja. Sledi opis Jezerskega in okolice, opisu poti in prostoru za žige pa so sestavljalci dodali še poglavji o Varstvu narave in Klic na pomoč.

SELŠKA DOLINA

Monografski zbir planinske, turistične in gostinske dejavnosti z naslovom Selška dolina, je delo Draga Dolenca. Uvodno poglavje se loteva gostinstva, turizma in planinstva v Selški dolini in torej predstavlja ključni del tega gradiva. V njem ima večji prostor prav planinstvo, ki ga avtor natančno razčlenjuje tja do zadnje vojne.

Drugo poglavje nosi naslov Planinsko in turistično društvo za Selško dolino po II. svetovni vojni, ki je razumljivo manj obsežno od prvega, ker pač to delovanje v tej dolini še traja. Avtor je svoje delo posvetil »spominom na prehojeno pot — ob 30-letnici ustanovitve PD za Selško dolino«.

PD NIŠ

Člani PD iz Niša so 11. in 12. oktobra zborovali v Donjem Dušiku pri Nišu.

Tega zbora se je udeležilo 319 planincev in tabornikov. Sodelovalo je 14 planinskih društev iz 5 republik.

Otvoritev je bila v Kulturnem domu, kjer je udeležence pozdravil predsednik PS Srbije tovariš Bane Kuzmanović. Sledil je kratek program; izvajali so ga fantje, ki služijo v Nišu vojaški rok.

Naslednji dan smo odšli na Suvo planino preko Djevojačkega groba na Trem 1808 m, ki spada v transverzalo Planine Jugoslavije.

Pionirji in mladinci pa so sodelovali v orientacijskih pohodih in raznih taborniških igrah.

V zaključku so ob podeljevanju nagrad najboljšim izrekli še željo, da bi se drugo leto spet srečali v Donjem Dušiku pod Suvo planino.

Brigita

VREME NA KREDARICI V LETOŠNJEM POLETJU

Meseci junij, julij in avgust so — v meteorološkem smislu delitve leta na letne čase — poletni meseci. Prva dva poletna meseca sta bila prehladna, zadnji pa nekoliko pretopel. V padavinskem pogledu sta bila junij in avgust premočno mokra, julij pa preveč. Poprечne mesečne temperature posameznih mesecev so: junij 1,9^o (odklon — 1,5^o, julij 4,4^o (odklon — 1,3^o) in avgust 7,1^o (odklon + 1,5^o). Junij je bil prvi mesec letošnjega leta, v katerem je bil mesečni temperaturni poprček pozitiven.

Najvišje temperature posameznih mesecev so bile 13,6^o dne 14. junija, 14,1^o dne 26. julija in 17,8^o dne 3. avgusta. Najhladnejši dnevi, oz. najnižje temperature posameznih mesecev, so bile pod lediščem in so znašale — 5,3^o dne 2. junija, — 3,3^o dne 21. julija in — 4,4^o dne 24. avgusta.

Vse v letošnjem poletju izmerjene temperature so bile v mejah doslej znanih temperaturnih ekstremov.

Poprček mesečne oblačnosti v juniju (7,3) in juliju (6,9) je bil nad normalno vrednostjo, tj. nad dolgoletnim poprčkom, medtem ko je bil avgusta (5,5) pod njim. Normalni (dolgoletni) poprčki mesečne oblačnosti so 7,1 za junij, 6,4 za julij in 6,2 za avgust. Temu ustrezen je bil tudi delež trajanja sončnega sija. V juniju je heliograf na Kredarici registriral 134 ur sončnega sija, kar je komaj 28 % maksimalnega možnega trajanja. Julija je na Kredarici sijalo sonce 152 ur, kar je 32 % njegovega maksimalnega možnega trajanja. Avgust je imel največ ur sončnega sija in sicer 186, kar je 42 % maksimalnega trajanja v tem mesecu.

V juniju je v 23 padavinskih dneh padlo na Kredarici 199 mm padavin, v juliju je v 25 dneh padlo 311 mm padavin, v avgustu pa je v 12 dneh padlo skupno le 147 mm močje. Če te vrednosti primerjamo z dolgoletnimi poprčki, ugotovimo, da je junija padlo 89 %, julija 150 % in avgusta le 61 % tiste množine padavin, ki je za posamezen mesec, po dosedanjih opazovanjih in računih, normalna.

Padavine so bile predvsem kot dež, vendar je v juniju še 17-krat, v juliju 9-krat in v avgustu 2-krat vmes snežilo. Snežna odeja je še ves mesec junij prekrivala Kredarico. Njena največja debelina je merila 295 cm (dne 1. in 2. junija). V juliju je bila tanjša in njena največja debelina (98 cm) je bila zabeležena tretjega dne v mesecu. Tudi večkratno sneženje je ni moglo več okrepiti in tako je v juliju ležala samo 17 dni, potem pa je dokončno skopnela. V avgustu je sicer še dvakrat snežilo, vendar je sneg sproti kopnel.

Iz navedenih podatkov lahko zaključimo, da prva dva poletna meseca, zaradi velikega števila padavinskih dni in povečane stopnje oblačnosti, planincem nista bila naklonjena, medtem ko je suhi, topli in sončni avgust omogočal daljše izlete v gore.

F. Bernot

TOVORNI ŽIČNICI NA KREDARICO NAJ SE NE REČE »TRIGLAVSKE ŽIČNICE«*

Na hrbtni strani 9. številke objavlja Planinski Vestnik poziv za obnovu doma na Kredarici in izgradnjo Triglavskih žičnic! Kot je znano Zveza društev za varstvo okolja Slovenije podpira prizadevanja za ustrezno povečanje in modernizacijo Triglavskega doma na Kredarici kakor tudi zgraditev tovrne žičnice, ki naj reši vprašanje prevoza tovorov med Zg. Krmo in Kredarico, Staničevim domom in Planiko.

Naziv »Triglavske žičnice« se je po izjavi urednika

* Stališče PZS o tem vprašanju je znano; v tem primeru gre zgotj za pomoči, ki se je prikrala na oglasni del PV. Oglasno vabilo bi se moralo pravilno glisiti: Kredarica jutri... darujite za njeno obnovo in za izgradnjo tovrnih žičnic! Spoštovane bralece prosimo, da ta spodrsilaj razumejo tako, kot govori opravičilo. Sestavek, ki ga je za PV namenila Zveza društev za varstvo okolja Slovenije, pa velja zgotj kot ponovno vabilo za zbiranje sredstev za novo »Kredarico in za tovrno žičnico!«

Planinskega Vestnika pojavil po pomoti. Menimo, da je ta pomota lahko povod za ponovno in upajmo dokončno razjasnitv neba nad Triglavom, ki ga zastirajo še vedno temni oblaki pravih triglavskega žičnic — na srečo samo v nekaterih načrtih in željah.

Zakaj danes in vnaprej ne bi bilo več potrebno omenjati triglavskega žičnic — niti kot pomoto? Triglav je trajen simbol slovenstva in naše svobode. Njegov obris je vtkan v naš grb. Lahko rečemo, da je vzpon nanj želja slehernega Slovenca, saj je daleč najbolj obiskan vrh naših gora. Simbolika in vsebinsko bogat način obiska Triglava bi bil s triglavskega žičnicami razrednoten. Dostop z žičnico bi uničil planinsko hozo na Triglav, ki je edinstvena v našem gorstvu. To je nekaj nenadomestljivega.

Velika gora. In ko romamo k njej, se preizkušamo, obvladujemo, potrjujemo, doživljamo, se srečujemo z drugimi, pa tudi s še prvobitno naravo. Skratka bogatimo življenje. Tega lahek dostop z dvigalom — žičnico ne omogoča.

Poleg tega je izvršni svet Skupščine SRS v juniju 1980 pripravil osnutek zakona o Triglavskem narodnem parku, ki naj bi kronal dolgoletna prizadevanja, da bi zavarovali izjemne vrednote celotnega triglavskega gorstva. Gre za prizadevanje, da ohranimo naravne lepote in bogastvo življenjskih oblik tudi prihodnjim rodovom. Kot v vsem razvitem svetu je tudi pri nas taka zaščita nujna — pred človekom in za človeka.

»Gre za to, da tega svojega, danes večine še nepojmljivega in nepredstavljenega bogastva enkrat za vselej ne zapravimo, potrošimo — s tem, da ga z nenadzorovanimi goni uničimo v njegovem pisnem odlagališču smeti — marveč da nam s pametnim obnašanjem in gospodarjenjem, ki ne bo videlo gola komercialnega cilja, ostaja kot rezervat prvinske, naravne sreče; lepota, ki jo hodimo uživati brez sence uničujočega pohlepa,« nas pretresljivo opozarja prof. dr. Matjaž Kmecl, ko se v poglavju o triglavskem kraljestvu zavzema za varovanje teh vrednot v okvirih novega velikega Triglavskega narodnega parka.

Zveza društev za varstvo okolja Slovenije se pridružuje tistim strokovnim stališčem, ki nasprotujejo in odsvetujejo gradnjo osebnih žičnic na območju Triglava tudi iz drugih, nič manj pomembnih razlogov:

— triglavske žičnice pomenijo izgradnjo celega sistema (omrežja) smučarskih žičnic v osrčju triglavskega gorstva — neposredno pod Triglavom;

— pomenijo gradnjo smučarskih prog (ravnanje zemljišča, razstreljevanje ipd. v doslej nedotaknjeni skalnati krajini);

— pomenijo gradnjo naprav in zakonitih ukrepov proti snežnim plazovom (miniranje, obstrlejevanje itd.);

— pomenijo gradnjo oskrbovalnih in servisnih postojank za osebe, mehanizacijo in seveda za neprimerno bolj množičen obisk osrčja triglavskega gorstva pozimi in poleti;

— pomenijo gradnjo dostopne ceste in velika parkirišča za motorna vozila globoko v dolini zgornje Krme;

— pomenijo obvezno rabo posebnih varovalnih ukrepov (če bi bili sploh dovolj učinkoviti?) za zavarovanje vodnih virov tega območja, ki sodijo po ocenah strokovnjakov za vode med zadnje velike rezerve v Sloveniji za pitno vodo;

— pomenijo ustvarjanje novega smučarskega središča na mestu, ki po zadnjih podatkih, nima zelo ugodnih in ne zelo velikih naravnih možnosti za tak razvoj;

— ob še nedograjenih številnih smučarskih središčih v Sloveniji bi pomenile samo še en nov gospodarski problem in nejevoljo turistov zaradi neizpoljenih obljub;

— za razliko od vseh drugih začetih slovenskih smučarskih središč bi prav triglavsko središče nikoli ne moglo ponuditi gostom celovite ponudbe: bivanje in rekreacije.

»Bivanje« je namreč v širšem in ožjem območju Triglava nemogoče ponuditi — ali bomo npr. gradili hotele v Radovni, Krmi, na Apnenici ali Kredarici? Prebridke so izkušnje v obstoječih središčih te vrste, da ne bi vedeli, kako je z gospodarnostjo takih gradenj, ki ponujajo in omogočajo »ekonomičen« obisk samo ob lepih dnevih ob koncu tedna in za praznike.

Noben od že obstoječih turističnih središč v okolici Triglava tudi ni »življenjsko« odvisen od »triglavskega žičnic«:

Bled svoje zimske goste (da ne govorimo o poletnih) lahko učinkovito zaposli drugje (jezero z okolič, Zatnik, Pokljuka);

Kranjska gora uspešno izpolnjuje svoj sistem smučišč »pred pragom« in ni odvisna od triglavskega;

Bohinj prav za prav ne ve, kam bi se ob obilju snega zares usmeril; na dograditev Vogla ali dograditev Koble — oboje skupaj bo več kot dovolj za to, kar Bohinj prenese.

Zaradi vsega tega Triglavski žičnice morajo v **pozabo!** Ostanejo naj v arhivih kot epizoda, ko smo iskali, pa tudi dozorevali in dokončno dozoreli v spoznanju, da ne more biti kompromisa, ko gre za temelje našega sveta, v katerem živimo in bodo živeli naši potomci. Triglav bo tako ostal naš neomadeževani simbol in najmočnejše vabilo k udeležbi v planinstvu kot ene od najlepših oblik rekreacije vseh nas.

Kredarica

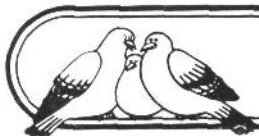
Foto F. Sluga

paloma

sladkogorska

*robčki
serviete
brisače
toaletni papirji
higienski vložki
pleničke*

NAROČAM PLANINSKI VESTNIK ZA LETO 1981

Moje ime in priimek je .....

Moj naslov je .....

V službi sem .....

Reg. št. os. izkaznice in kdo jo je izdal .....

V .....

Podpis:

.....

Planinski Vestnik **naš prijatelj** **kadar nismo v gorah**

Prejme naj

PLANINSKI VESTNIK

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE

DVOŘAKOVA 9

61000 LJUBLJANA